N:o 11.

Ankom till Riksd. kansli den 2 maj 1904, kl. 3 e. m.

Utlåtande, angående regleringen af utgifterna under riksstatens tionde hufvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

(1:a U. A.)

Pensionsstaten.

Ang. höjning af statsbidraget till pensionering af änkor och barn efter befäl och underbefäl vid armén.

1:o) Kungl. Maj:t har i den till Riksdagen den 14 januari innevarande år aflåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behof under tionde hufvudtiteln i punkt 1 föreslagit att det å ordinarie stat uppförda anslaget för bidrag till pensionering af änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid armén, nu 103,293 kronor, måtte höjas med 9,410 kronor till 112,703 kronor.

[1.]

Till statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden den 11 december 1903 har departementschefen angående detta ämne och hvad därmed sammanhänger anfört följande:

»Direktionen öfver arméns pensionskassa har i skrifvelse den 11 nästlidne november hos Eders Kungl. Maj:t i underdånighet lämnat uppgift rörande beloppet af det anslag, som för år 1905 är af nöden, dels till upprätthållande af arméns pensionskassas egen pensionering och dels till fyllnadspensioner i enlighet med de af Riksdagen godkända grunder för sådana pensioners utgående, samt därvid erinrat, att ifrågavarande anslag

för innevarande år bestämts till samma belopp, hvarmed det utgått sedan år 1894, eller 1,540,000 kronor. Då direktionen fortfarande, i likhet med hvad uti dess underdåniga skrifvelse i samma ämne den 12 november 1902 förut framhållits, ansåge den tidpunkt böra afvaktas, då pensionsstaten än mera kännbart komme att röna inverkan af de under senare år beslutade lönereglerings för officerare och underofficerare med vederlikar, innan förhöjning af detta anslag hos Riksdagen äskades, har direktionen i underdånighet anhållit, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå näst sammanträdande Riksdag att äfven för år 1905 till ofvanberörda ändamål *på extra stat* anvisa ett förslagsanslag af 1,540,000 kronor.

I sammanhang härmed har direktionen framhållit behofvet af ökning utaf det *å ordinarie stat* under tionde hufvudtiteln uppförda bidraget till pensionering af änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid armén. Detta statsbidrag, som jämlikt Riksdagens skrifvelse den 13 juni 1883 skall utgå med 1 $^1/_2$ procent årligen på summan af de löner och beklädnadsbidrag, hvilka enligt gällande stater kunde läggas till grund vid bestämmandet af fyllnadspension, måste, såsom direktionen vid föregående tillfällen erinrat, röna inverkan af hvarje förändring i lönestaterna, som af Eders Kungl. Maj:t med Riksdagen beslutas.

Det torde tillåtas mig erinra, att direktionen redan i skrifvelse den 20 november 1901 anhöll, att, enär enligt då gällande stater totalsumman af nyssnämnda aflöningsbelopp vore väsentligt högre än vid tiden för statsbidragets första beviljande, höjning i anslaget måtte utverkas. Med hänsyn till den lönereglering inom armén, hvarom förslag för 1902 års Riksdag framlades, med flere förhållanden, ansågs emellertid, att frågan om förändring i detta anslag borde anstå. Sedan direktionen anmält, att förenämnda procenttal af ifrågavarande totalsumma för år 1903 utgjorde 103,293 kronor, hvilket belopp med 35,585 kronor 30 öre öfverstege det för samma år i riksstaten uppförda ordinarie anslaget, beslöt 1903 års Riksdag, med bifall till Eders Kungl. Maj:ts proposition, att dels höja förevarande ordinarie anslag för bidrag till pensionering af änkor och barn efter befäl och underbefäl från 67,708 kronor till 103,293 kronor, dels ock att till förstärkande af det i 1903 års riksstat för ändamålet uppförda belopp på extra stat för år 1904 anvisa 35,585 kronor.

Den af direktionen verkställda beräkning af totalbeloppet utaf löner för arméns befäl och underbefäl med vederlikar samt de från armén till kustartilleriet öfverflyttade, vid delaktighet i arméns nya änke- och pupillkassa fortfarande bibehållna löntagare för år 1904 har jag låtit undergå granskning i arméförvaltningen, och framgår af den sålunda vunna utred-

ningen, att nämnda totalbelopp enligt 1904 års stater uppgår till 7,513,575 kronor, hvarå $1^1/_2$ procent utgör 112,703 kronor 62 öre.

I 1904 års riksstat är emellertid, såsom jag nyss anfört, ifrågavarande statsbidrag upptaget allenast till 103,293 kronor. Då sistnämnda belopp med 9,410 kronor understiger det, som sålunda enligt fastställda grunder rätteligen bör utgå, torde, i likhet med hvad vid 1903 års riksdag ägde rum, framställning böra göras till nästsammanträdande Riksdag om anvisande *å extra stat* för år 1905 af ett särskildt anslag å 9,410 kronor till förstärkande af det *för år 1904* utgående statsbidraget till pensionering af änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid armén.

Det *ordinarie anslaget* för nämnda ändamål bör i 1905 års riksstat upptagas till 112,703 kronor.»

På grund af hvad sålunda i statsrådsprotokollet meddelats, har utskottet ansett sig böra förorda Kungl. Maj:ts förevarande framställning och får alltså hemställa,

att det å ordinarie stat uppförda anslaget för bidrag till pensionering af änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid armén, nu 103,293 kronor, må höjas med 9,410 kronor till 112,703 kronor.

Ang. en inom Andra Kammaren väckt motion.

2:o) I en inom Riksdagens Andra Kammare väckt motion, n:o 3, har herr *C. F. Wahlqvist* föreslagit, att Riksdagen ville besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t täcktes vidtaga sådana åtgärder, att nu kvarstående indelt manskap måtte blifva berättigadt till underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa efter respektive 20 och 25 tjänsteår i stället för efter nu bestämda 25 och 30 tjänsteår.

Till stöd för detta förslag har i motionen anförts följande:

»Med 1901 års härordning ställas allt större kraf på befäl och menige, och icke minst gäller detta de förut så kallade indelta infanteriregementenas personal, såväl på grund af den betydligt ökade årliga tjänstgöringstiden som öfningarnas intensitet. Det är därför helt naturligt, att det kvarvarande indelta manskapet, särskildt vid den tjänstetid, som inträffar mellan 40:de och 50:de lefnadsåren, i allmänhet har svårt att följa med de kräfvande öfningarna. Detta framgår ock vid de årliga generalmönstringarna, och äfven mellan dessa, då manskap i stor mängd anmäler sig för afskeds erhållande, i de flesta fall af den orsak, att det icke anser sig besitta de kroppskrafter och den spänstighet, öfningarna numera kräfva. Och synes mig detta ganska naturligt. I allmänhet ägna sig dessa indelta

mellan öfningarna åt grofarbete, något, som ingalunda höjer deras förmåga att, i synnerhet efter 40:de lefnadsåret, följa med och deltaga i öfningarna. De blifva i stället mindre tjänstbare, ty de få, som man säger, i hemarbetet fara illa med sin kropp. *De nödgas alltså söka afsked redan innan de nått minimitjänsteåldern för underhålls erhållande ur Vadstena krigsmanshuskassa*, en tjänsteålder, som nu är fastställd till minst 25 tjänsteår.

Det förefaller mig dock hårdt, att den indelte soldaten, utan att vid den nya härordningens antagande hafva erhållit något förbättrad ekonomisk ställning utan tvärtom, skall, på grund af förklarlig oförmåga att under den åldersperiod, jag ofvan anfört, fullgöra de synnerligen kräfvande öfningarna, nödgas afstå från det blygsamma understöd på ålderdomen, som det hittills efter 25 à 30 tjänsteår utgående underhållet från Vadstena krigsmanshuskassa förlänat honom. Rättvisa och billighet fordra, att någon nedsättning i tjänsteåldern medgifves, på det att äfven nuvarande indelte soldater vid infanteriet måtte beredas möjlighet att komma i åtnjutande af denna lilla »ålderdomsförsäkring». I någon mån skulle detta kunna ske därigenom, att nu bestämd tjänsteålder 25 och 30 år sattes till 20 och 25 tjänsteår.

Den nuvarande indelte soldaten skulle då efter 25 tjänsteår erhålla samma underhåll, som nu utgår efter 30 tjänsteår och efter 20 tjänsteår det underhåll, som nu utgår efter 25 tjänsteår.

Nu gällande bestämmelser rörande villkoren för underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa samt underhållens belopp framgå af bifogade nummer af Svensk författningssamling, och hänvisas i öfrigt till 'författningar för armén' af kaptenen m. m. G. M. Stiernsvärd 1844: 'krigs- och militärförtjänsters belönande'.»

Vid motionen voro fogade följande handlingar:

»*Kungl. arméförvaltningens å civila departementet kungörelse, angående förändring i bestämmelserna om underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa;*

gifven i Stockholm den 14 juni 1881.

Genom nådigt bref till arméförvaltningen af den 6 nästlidne maj har Kungl. Maj:t, som ansett en förbättrad pensionering för arméns manskap vara af behof påkallad och nu kunna, genom användande af befintliga tillgångar, åvägabringas, funnit godt, jämte förklarande, att de i nådiga skrifvelsen af den 21 april 1852, angående i vissa fall medgifven uppflyttning i högre klasser för Vadstena krigsmanshusgratialister, meddelade

föreskrifter skola med innevarande års utgång upphöra att vara gällande, i nåder stadga och förordna:

1:o att underhållstagare i fjärde klassen af Vadstena krigsmanshuskassa skola, i likhet med hvad redan nu finnes stadgadt, om de vid afskedets erhållande tillhört värfvade armén, vid upphunnen sextio års ålder, men, då de afskedats från indelta armén, vid uppnådda sextiofem lefnadsår uppflyttas i tredje underhållsklassen;

2:o att underhållstagare i tredje klassen af förenämnda kassa skola, då de hunnit en ålder af sjuttiotvå år, uppflyttas i andra underhållsklassen;

3:o att alla underhållstagare, som uppnå åttio års ålder, skola vid nämnda ålder uppflyttas i första underhållsklassen;

4:o att korpraler af infanteriet och deras vederlikar af arméns öfriga truppslag, hvilka i berörda egenskap berömligt tjänstgjort minst två år före afskedet, skola erhålla en tillökning af 24 kronor utöfver det vanliga för afskedade soldater bestämda underhållsbeloppet; och

5:o att vice korpraler, hvilka undfått afsked efter 1878 års ingång och i sådan egenskap berömligt tjänstgjort minst två år före afskedet, skola erhålla en förhöjning af 12 kronor utöfver det vanliga soldatunderhållet;

skolande dessa föreskrifter träda i kraft från och med 1882 års början samt underhållsförhöjning i hvarje särskildt fall beräknas från början af halfåret näst efter det, hvarunder den föreskrifna lefnadsåldern upphunnits; hvarjämte arméförvaltningen i nåder bemyndigats att jämväl hädanefter i underdånighet hemställa om sådana speciella undantag från den allmänna underhållsklassifikationen, som af särskilda omständigheter må kunna föranledas.

I sammanhang härmed har Kungl. Maj:t, med ändring af motsvarande föreskrifter uti nådiga underhållsreglementet för Vadstena krigsmanshusgratialister af den 5 december 1815, beslutit att till åtnjutande af underhåll från nämnda kassa må uppföras:

i *första klassen*, med årligt gratial af 72 kronor, *a)* den, som i fält mot rikets fiender eller vid annat tillfälle i kronans tjänst förlorat arm eller ben, och *b)* den, som vid något af berörda tillfällen ådragit sig kroppsskada af sådan beskaffenhet, att skadan haft till påföljd vare sig sinnesrubbning eller förlust af syn eller obotlig sjukdom med däraf föranledd oförmåga att i någon mån genom arbete bidraga till sin utkomst; skolande arméförvaltningen äga att, när särdeles bevekande omständigheter förekomma, hos Kungl. Maj:t i underdånighet anmäla personer i denna klass till ännu högre underhåll, intill 100 kronor årligen;

i *andra klassen,* med årligt gratial af 48 kronor, den, som uti något af omförmälda fall antingen förlorat bruket af en eller flera lemmar eller på annat sätt blifvit så svårt skadad eller ock ådragit sig sådan sjuklighet, att han i följd däraf endast i ringa mån kan med arbete bidraga till sin utkomst;

i *tredje klassen,* med årligt gratial af 24 kronor, den, som under tjänstgöring ådragit sig antingen mindre skada, hvilken vid arbete är honom till hinder, eller sådan sjukdomsåkomma, som kan hafva menlig inverkan på hans arbetsförmåga, äfvensom den, hvilken med utmärkt välförhållande deltagit i krig mot rikets fiender eller varit i kronans tjänst fulla trettio år eller därutöfver; och

i *fjärde klassen,* med årligt gratial af 15 kronor, *a)* den af manskapet vid värfvade armén, med undantag för Värmlands fältjäkarekår, eller den vid optiska telegrafstaten anställde telegrafist, som vid afskedstagandet fyllt 40 år och tjänat i minst 20 år; *b)* den af manskapet vid arméns jägarekårer, hvilken uppnått 45 lefnads- och 25 tjänsteår; samt *c)* manskap vid indelta kavalleriet och infanteriet, som, enligt grunderna i nådiga brefven den 10 september 1831 och den 30 december 1835, kungjorda genom krigskollegii kungörelser den 18 november 1831 och den 27 januari 1836, erhållit afsked med anmälan till underhåll på expektans, så snart den afskedade uppnått en ålder af 50 år och 30 år från hans antagande i tjänst förflutit.

Slutligen har Kungl. Maj:t i ofvan förstnämnda nådiga bref tillika förklarat, att genom hvad sålunda blifvit föreskrifvet ändring icke skett uti föreskriften dels i nådiga brefvet den 11 september 1837, att manskap af gardesregementena, som vid generalmönstringstillfället uppnått 19 tjänsteår, må kunna afskedas, med rättighet att, vid afgång ur krigstjänsten, undfå underhåll, så framt karlen då tjänat i fulla 20 år och uppnått eller så snart han uppnår 40 lefnadsår, dels ock i nådiga kungörelsen den 3 april 1821, därom att, när pensionär genom döden afgår, begrafningshjälp med 4 kronor 50 öre må till den aflidnes anhöriga eller rättsinnehafvare från Vadstena krigsmanshuskassa utbetalas, hvilka stadganden sålunda fortfarande lända till efterrättelse.

Hvilket allt kungl. arméförvaltningen, på nådig befallning, skolat till kännedom och vederbörandes underdåniga efterrättelse härmed kungöra.

Stockholm den 14 juni 1881.

N. A. VARENIUS.

C. L. FORSBERG. ERIC HOLMERTZ.

Adolf Hessler.

Kungl. arméförvaltningens å civila departementet kungörelse, angående pensionsrätt för indelt manskap vid Västerbottens och Norrbottens regementen samt Jämtlands fältjägareregemente;

gifven i Stockholm den 4 juli 1893.

Under den 17 juni detta år har Kungl. Maj:t funnit godt i nåder förordna,

att stadgandet i nådiga brefvet den 6 maj 1881 om rätt för manskapet vid arméns jägarekårer till underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa i fjärde klassen vid uppnådda 45 lefnads- och 25 tjänstår skall fortfarande äga tillämplighet å det indelta manskapet vid Västerbottens och Norrbottens regementen samt Jämtlands fältjägareregemente.

Hvilket arméförvaltningen å civila departementet skolat härmed till kännedom och efterrättelse kungöra. Stockholm den 4 juli 1893.

ALFRED SJÖBERG.

WILHELM HENSCHEN.

Carl Angelin.

Kungl. arméförvaltningens å civila departementet kungörelse angående förhöjning i de från Vadstena krigsmanshuskassa utgående gratial;

gifven i Stockholm den 7 september 1900.

Sedan, med anledning af sist församlade Riksdags beslut, Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 22 juni innevarande år funnit godt förordna:

att de för manskap af indelta armén, som efter ingången af år 1901 afskedas, utgående gratial från Vadstena krigsmanshuskassa skola höjas till 36 kronor i tredje klassen och 24 kronor i fjärde klassen,

har kungl. arméförvaltningen å civila departementet, på nådigste befallning, skolat sådant för vederbörandes kännedom härigenom kungöra.

Stockholm den 7 september 1900.

ALFRED SJÖBERG.

G. WILLNER.

Carl Angelin.

Kungl. arméförvaltningens å civila departementet kungörelse angående rätt för arméns manskap att efter fyllda 30 tjänstår komma vid afskedet i åtnjutande af underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa genast, oaktadt ännu icke uppnåtts 50 lefnadsår;

gifven i Stockholm den 12 mars 1901.

Enligt nådigt bref af den 22 februari 1901 har Kungl. Maj:t — uppå underdåniga besvär af soldat, hvilken, efter att vid afskedet hafva tjänat öfver 30 år, dock, på grund däraf, att han då ännu icke uppnått 50 lefnadsår, blifvit vid generalmönstring förklarad böra komma i åtnjutande af underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa endast efter expektans — funnit honom berättigad att bekomma underhåll i tredje klassen af nämnda kassa, räknadt från och med månaden näst efter afskedstagandet.

Hvilket kungl. arméförvaltningen å civila departementet velat till vederbörandes kännedom meddela. Stockholm den 12 mars 1901.

ALFRED SJÖBERG.

WILHELM HENSCHEN.

Carl Angelin.

Utskottets yttrande.

Utskottet har vid behandlingen af denna motion funnit hvad däri anförts värdt beaktande.

Enär emellertid ett bifall till motionen i dess helhet antagligen skulle medföra en hastigare afgång af indelt manskap än som vore lämpligt under nuvarande härordnings första öfvergångsperiod, har utskottet funnit sig icke kunna biträda motionärens förslag i hvad detsamma afser nedsättning af tjänsteåldern i förekommande fall från 25 till 20 år.

Däremot har utskottet ansett att i de fall, då för erhållande af underhåll från ifrågavarande kassa fordras en tjänsteålder af 30 år, denna utan större olägenheter kunde nedsättas till 25 tjänsteår.

Utskottet får alltså hemställa,

att Riksdagen må besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t täcktes vidtaga sådana åtgärder, att nu kvarstående indelt manskap måtte blifva berättigadt till underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa efter 25 tjänsteår i stället för efter nu för vissa fall bestämda 30 tjänsteår.

3:o) Kungl. Maj:t har i en till Riksdagen den 12 januari 1904 aflåten proposition, n:o 27, föreslagit Riksdagen att

Ang. ny pensionsstat för daglönare vid flottans stationer och varf.

dels antaga följande förändrade grunder för pensionering af de vid flottans militärdepoter och varfsstater anställda förmän bland daglönare, sjukvaktare och öfriga daglönare, att från och med år 1905 tillämpas, nämligen:

1.

Med afseende å åtnjutande af pension fördelas denna personal i fyra klasser:

i 1:a klassen upptages

den, som af erhållen blessyr i krig mot rikets fiende, annan kroppsskada, uppkommen i följd af olyckshändelse under utöfning af kronans tjänst, eller obotlig genom tjänstgöringen ådragen sjukdom eller annan åkomma blifvit oförmögen till vidare verksamhet;

i 2:a klassen upptages

a) den, hvars verksamhetsförmåga väl icke alldeles, men dock i betydlig mån gått förlorad af sådan händelse, som här ofvan afses;

b) den, som tjänat i tjugu år, och tillika tjänstgjort i krig mot rikets fiende med vitsord att hafva sig utmärkt väl skickat;

c) den, som tjänat i fyrtio år;

i 3:e klassen upptages

a) den, hvars verksamhetsförmåga af blessyr, annan kroppsskada, obotlig sjukdom eller annan åkomma, erhållen eller ådragen såsom här ofvan sägs, blifvit inskränkt; dock icke så att han bör till 2:a klassen hänföras;

b) den, som tjänat i tjugu år och tillika tjänstgjort i krig mot rikets fiende med vitsord att hafva sig väl skickat;

c) den, som tjänat i trettio år och därjämte antingen uppnått sextio års ålder eller också, efter uppnådda femtiofem lefnadsår, befinnes af behörigen styrkt sjuklighet vara för framtiden oförmögen till utförande af arbete vid flottans depoter eller varf;

i 4:e klassen upptages

den, som efter tjugu års tjänst antingen uppnått sextio års ålder eller också, efter uppnådda femtiofem lefnadsår, befinnes af behörigen

styrkt sjuklighet vara för framtiden oförmögen till utförande af arbete vid flottans depoter eller varf.

2.

Pensionen bestämmes för olika understödstagare i hvardera af ofvannämnda fyra klasser, sålunda:

	1:a kl.	2:a kl.	3:e kl.	4:e kl.
Förman och sjukvaktare	750	600	450	300
Annan daglönare	500	400	300	200

3.

Hvad i föregående punkter är stadgadt skall äga tillämpning å alla ifrågavarande förmän, sjukvaktare och öfriga daglönare, som framdeles erhålla afsked, med undantag för de stationernas gamla timmermans- och handtverksstater tillhörande förmän och daglönare, hvilka före utgången af år 1904 förklarat sig önska kvarstå vid sina hittills gällande pensioneringsvillkor, äfvensom för de nu vid militärdepoterna och varfven anställda förmän, hvilka i pensionshänseende äro likställda med månadslönare och sålunda få hädanefter som hittills räknas till delägare i flottans pensionskassa.

Redan afskedade förmän, sjukvaktare och öfriga daglönare bibehållas vid den pensionsrätt, dem för närvarande tillkommer.

dels och, i händelse af bifall till den föreslagna pensionsförhöjningen, höja förslagsanslaget till pensioneringen af flottans och lotsverkets gemenskap från 66,500 kronor till 166,500 kronor.

Det vid propositionen fogade utdrag af statsrådsprotokollet öfver sjöförsvarsärenden den 12 januari detta år innehåller följande anförande af departementschefen:

»Uti en den 27 mars 1900 dagtecknad, underdånig ansökning hafva de vid flottans station i Karlskrona anställda daglönarne anhållit om vidtagande af erforderliga åtgärder till beredande af förbättring i de pensionsvillkor, som för närvarande vore för dem gällande. Till stöd för denna anhållan hafva de anfört, att de pensioner, som för närvarande kunde

tillkomma dem, vore så små och otillräckliga, att äfven den högsta, som kunde erhållas, icke försloge till ens den allra nödtorftigaste bärgning. Följden blefve därför, att pensionärerna ofta blefve hänvisade till den hårda nödvändigheten att för sitt uppehälle taga sin tillflykt till fattigvården. De löner, hvaraf de vore i åtnjutande, vore så knappa, att de i de flesta fall ej räckte till att af dem spara något för framtiden, och följden däraf blefve, att daglönarna försökte så länge som möjligt kvarstanna i tjänsten, äfven sedan de af ålder eller sjuklighet blifvit i mer eller mindre grad vanföra. Och då härtill komme, att staten såsom arbetsgifvare å andra områden i likhet med åtskilliga enskilda bolag och personer genom beredande af pensioner droge försorg om sina ålderstigna och orkeslösa arbetare, anhöllo de i underdånighet om behjärtande af det behof af förhöjda pensioner, som sålunda förelåge.

I fråga om den s. k. daglönarstaten och den ställning, därtill hörande personal intager, inhämtas af det för flottan gällande reglemente, att samma stat består af handtverksförmän, sjukvaktare, gesäller och andra arbetare med daglön vid hvardera af flottans stationer till det antal ändamålet kräfver. Handtverksförman, sjukvaktare och gesäll äro i afseende å »värdighet» likställda med underofficerskorpral samt annan daglönare likställd med andra eller tredje klassens sjöman. Den daglönarstaten tillhörande personal antages med daglön antingen för hvarje dag eller för hvarje arbetsdag under antagningstiden — daglönare vid sjukhusinrättning af förste läkaren samt vid öfriga inrättningar och verkstäder af vederbörande förvaltningsdirektion eller varfsdepartementschef — genom kontrakt på viss uppsägningstid, högst sex månader. Daglönare kan beviljas tjänstledighet under högst tre månader, och utgår under sjukdomsförfall i allmänhet half daglön, hvarjämte är stadgadt, att en hvar vid daglönarstaten må göra ansökan om afsked hos den myndighet, af hvilken han blifvit antagen, samt att den, som är anställd vid flottan genom kontrakt på viss uppsägningstid, kan af den myndighet, som utfärdat kontraktet, uppsägas, när tjänsten sådant fordrar, äfvensom att daglönare är skyldig att vid krigstillfälle eller eldsvåda å stationen därstädes tjänstgöra vid eller deltaga i anbefallda försvars- eller släckningsarbeten, så länge det fordras.

Af en utredning, som under år 1901 gjorts i anledning af nu föreliggande ansökning, framgår, att daglönarna vid flottans militärdepoter och varf då utgjordes dels af en, enligt nådigt bref den 22 december 1876, såsom daglönare kvarstående maskinistlärling, sjukvaktare vid flottans sjukhus i Karlskrona, en maskinistlärling och två kvinnliga daglönare, tillhörande den före den 1 oktober 1875 antagna ordinarie sjukbetjäningen därsammastädes, samt en mätare och vägare vid spannmåls- och proviant-

magasinet i Karlskrona, dels af sådana, som fortfarande kvarstode å de år 1872 upphörda ordinarie timmermans- och handtverksstaterna vid flottans varf i Karlskrona och Stockholm och dels af de manliga eller kvinnliga daglönare, som efter år 1872 antagits till daglönare.

Hvad beträffar de pensioner, som för närvarande utgå till ifrågavarande daglönare, så stadgas i nu gällande, af Eders Kungl. Maj:t den 31 oktober 1879 utfärdade nådiga reglemente för pensionering af flottans och lotsverkets gemenskap, att hvad i samma reglemente föreskrifves angående pensionernas belopp och grunderna för dessas utgående icke skall äga tillämpning å daglönare, tillhörande stationernas f. d. ordinarie timmermans- och handtverksstater, som öfverflyttas till invalidstat, till hvilka pension skall utgå enligt äldre, å dem tillämpliga stadganden, äfvensom att hvar och en, som afskedats före år 1877, skall bibehållas vid den pensionsrätt, som honom då tillkommit. Invalidstaten, som upprättades på grund af ett kungl. bref af den 17 december 1816, var enligt samma kungl. bref afsedd endast för de med dagspenningar tjänande handtverkare och timmermän, och finge å staten icke intagas någon, som ej tjänat vid staten 30 år, så vida ej någon med mindre tjänsteår genom olyckshändelse i kronans tjänst blifvit urståndsatt att förtjäna sig uppehälle. Antalet pensionärer är numera bestämdt till 43, och utgör pensionens belopp 210 kronor. Då emellertid, på sätt ofvan nämnts, nyantagning å timmermans- och handtverksstaterna upphört 1872 samt öfverflyttning till invalidstat uteslutande sker från dessa stater, kommer invalidstaten småningom att upphöra.

De pensioner, som tillkomma nu nämnda till invalidstaten öfverflyttade daglönare, äfvensom pensionerna till andra daglönare, sjukvaktare och lärlingar vid varfven, som afskedats före år 1877, utgå enligt kungl. förordningen och reglementet angående styrelsen och förvaltningen af amiralitets-krigsmanskassan den 26 oktober 1838 och nådiga cirkuläret den 20 november 1860. Villkoren för att undfå pension enligt dessa stadganden voro, att antingen under verklig utöfning af kronans tjänst hafva blifvit så skadad, att den framtida verksamhetsförmågan blifvit i större eller mindre mån inskränkt, eller ock hafva uppnått femtiofem lefnads- och minst tjugu tjänsteår, dessa senare räknade från tjugu års ålder; och upptogos:

i första pensionklassen de, som under verklig utöfning af kronans tjänst blifvit så svårt skadade, att de ej förmådde sig själfva försörja,

i andra klassen de, som bevisligen erhållit så svåra skador under utöfning af kronans tjänst, att de endast i ringa mån kunde till sitt nödtorftiga uppehälle bidraga,

i tredje klassen de, som under verklig tjänstgöring bevisligen fått sådana mindre skador, att de måst afskedas och tillika af skadorna blifvit oförmögna att nödtorftig lifsbärgning med arbete sig förtjäna;

i fjärde klassen de, som uppnått femtiofem års ålder och tjänat i trettio år, beräknadt från tjugu års ålder, samt

i femte klassen de, som innehade femtiofem lefnads- och tjugu tjänsteår, på samma sätt beräknade.

Enligt nådigt bref den 1 juli 1853 skulle emellertid i tjänsten bevisligen ådragen sjuklighet äfvensom en berömlig tjänstetid af fyrtio år från tjugu års ålder medföra rätt till pension i tredje klassen. De pensioner, som utgå enligt nämnda 1838 års reglemente och 1860 års cirkulär, uppgå till följande belopp, nämligen i:

1:a	klassen	kronor	100: —
2:a	»	»	80: —
3:e	»	»	54: —
4:e	»	»	42: —
5:e	»	»	30: —

hvaremot daglönare, förflyttad på invalidstat med invalidunderhåll, åtnjuter i:

1:a	klassen	kronor	72: —
2:a	»	»	50: —
3:e	»	»	36: —
4:e	»	»	24: —
5:e	»	»	18: —

Det nu gällande reglementet af den 31 oktober 1879, hvilket således gäller för alla, som afskedats efter utgången af 1876 med ofvan nämndt undantag äfvensom med undantag för de vid flottans stationer anställda förmän, hvilka enligt särskilda förordnanden äro i pensionshänseende likställda med månadslönare och fördenskull räknas till flottans pensionskassas delägare, innehåller, att pensionsberättigad gemenskap delas i fyra klasser och att *i första klassen* upptages den, som af erhållen blessyr i krig mot rikets fiende, annan kroppskada, uppkommen i följd af olyckshändelse under utöfning af kronans tjänst, eller obotlig, genom tjänstgöringen ådragen sjukdom eller annan åkomma blifvit oförmögen till vidare verksamhet; *i andra klassen a)* den, hvars verksamhetsförmåga väl icke alldeles, men dock i betydlig mån gått förlorad af sådan händelse, som härofvan afses, *b)* den, som tjänat i tjugu år, och tillika tjänstgjort i krig mot rikets fiende med vitsord att hafva sig utmärkt väl skickat,

c) den, som tjänat i fyrtio år; *i tredje klassen a)* den, hvars verksamhetsförmåga af blessyr, annan kroppsskada, obotlig sjukdom eller annan åkomma, erhållen eller ådragen såsom här ofvan säges, blifvit inskränkt, dock icke så att han bör till andra klassen hänföras, *b)* den, som tjänat i tjugu år och tillika tjänstgjort i krig mot rikets fiende med vitsord att hafva sig väl skickat, och *c)* medlem af sjömanskåren, som tjänat i trettio år och uppnått femtio års ålder, samt annan, som tjänat i trettio år och uppnått femtiofem års ålder; samt *i fjärde klassen* medlem af sjömanskåren, som tjänat i tjugu år och uppnått femtio års ålder, samt annan, som tjänat i tjugu år och uppnått femtiofem års ålder. Pensionerna skola utgå i de fyra klasserna sålunda att

1:o. förman bland daglönare vid flottans militärdepoter eller varfsstater äfvensom sjukvaktare erhåller i

1:a klassen	kronor	360: —
2:a »	»	240: —
3:e »	»	180: —
4:e »	»	120: —

1:o) daglönare vid militärdepoterna eller varfsstaterna erhåller i

1:a klassen	kronor	150: —
2:a »	»	100: —
3:e »	»	75: —
4:e »	»	50: —

Ett villkor för att kunna erhålla pension såväl efter äldre stadganden som enligt 1879 års reglemente är, att den till pension anmälde afskedats med vitsord att under tjänstetiden hafva sig redligt och väl skickat.

Vid öfverlämnande af ifrågavarande ansökning har af vederbörande myndigheter vid varfvet i Karlskrona äfvensom af förvaltningsdirektionen och förste läkaren därstädes framhållits, att ett verkligt och stort behof af ökning i de nuvarande pensionsbeloppen förefunnes samt att en dylik ökning äfven för varfvets arbetsdrift vore mycket fördelaktig, enär därigenom i större grad än för närvarande kunde undvikas att i tjänst bibehålla af ålder eller sjukdom mindre arbetsdugliga daglönare. Äfven dåvarande stationsbefälhafvaren i Karlskrona förklarade sig finna en ökning af ifrågavarande pensioner högeligen önskvärd, hvarför han, då dessutom en lämplig förhöjning af samma förmåner syntes honom böra icke blott göra den duglige arbetaren mindre benägen att från kronans tjänst söka annan i ekonomiskt hänseende bättre anställning utan äfven bidraga därtill, att en arbetare, som visat sig mindre duglig, skulle kunna utan vidare aflägsnas efter vunnen pensionsmässighet, där sådant kunde vara med

kronans fördel förenligt, tillstyrkte bifall till framställningen. Sedan densamma därefter blifvit förordad jämväl af direktionen öfver flottans pensionskassa och marinförvaltningen, erhöll nämnda direktion i uppdrag att uppgöra förslag till ny pensionsstat för daglönare vid flottans stationer och varf, och har direktionen därpå inkommit med ett af tre personer på direktionens anmodan afgifvet yttrande och förslag i ämnet. Enligt detta yttrande utgjorde den 31 december 1899 vid flottans båda stationer antalet förmän eller sjukvaktare 22 och antalet daglönare 1,532. Af dessa voro 9 förmän eller sjukvaktare samt 79 daglönare antagna före år 1872. Jämväl de tre kommitterade förklarade sig finna de pensionsförmåner, som stode flottans daglönare till buds, vara otillräckliga och icke lämna en anständig bärgning till den, som antingen genom i kronans tjänst ådragen kroppsskada eller genom mångårigt arbete i samma tjänst såge sina arbetskrafter, i vanliga fall daglönarens enda kapital, under årens lopp allt mer och mer aftaga. De tillstyrkte därför direktionen att hos Eders Kungl. Maj:t hemställa om aflåtande af förslag till Riksdagen att anvisa förslagsanslag till förbättrad pensionering af flottans daglönare. Då 1879 års reglemente omfattade, förutom flottans daglönare, all gemenskap vid flottan och lotsverket, ansågo de kommitterade, att detta reglemente borde orubbadt fortfarande vara gällande samt att, för den händelse daglönarne komme att tillförsäkras förbättrade pensioneringsvillkor, detta borde i likhet med hvad som ägt rum genom kungl. kungörelsen angående förbättrad pensionering af personalen vid lotsstyrelsen och lotsverket den 21 september 1888 ske medelst en särskildt utfärdad nådig kungörelse. Det förslag till dylik kungörelse, som af de kommitterade utarbetats, innehåller, att pensionsförmånerna, sådana de funnes bestämda i förordningen och reglementet af den 26 oktober 1838, kungl. brefvet den 1 juli 1853, kungl. cirkuläret den 20 november 1860 och kungl. reglementet den 31 oktober 1879 skulle af statsmedel höjas för flottans förmän, sjukvaktare och daglönare till följande belopp, nämligen:

	1:a klassen.			2:a klassen.			3:e klassen.			4:e klassen.		
	Pension.	Pensionsförhöjning.	Summa.	Pension.	Pensionsförhöjning.	Summa.	Pension.	Pensionsförhöjning.	Summa.	Pension.	Pensionsförhöjning.	Summa.
Förmän bland daglönare vid flottans militärdepoter eller varfsstater samt sjukvaktare kr.	360	390	750	240	360	600	180	270	450	120	180	300
Daglönare vid militärdepoterna eller varfsstaterna ..... kr.	150	350	500	100	300	400	75	225	300	50	150	200

Förslaget innehåller vidare, *att* för att förman, sjukvaktare eller daglönare, som vore i tjänst den dag, då kungörelsen trädde i kraft, skulle komma i åtnjutande af pensionsförhöjningen, erfordrades, att han senast å viss dag hos vederbörande anmälde, att han önskade ingå på pensionsvillkoren; *att* förman, sjukvaktare eller daglönare, som antoges i tjänst efter den dag, då kungörelsen trädde i kraft, skulle vara skyldig att underkasta sig dess bestämmelser; *att* förman, sjukvaktare eller daglönare skulle vara skyldig att afgå, då han uppnått en ålder af sextiofem år, såvida han innehade tjugu tjänsteår, beräknade på sätt i 1879 års reglemente vore föreskrifvet, vederbörande befäl likväl obetaget att, med hans medgifvande, låta med afskedet anstå, därest och så länge han funnes kunna på ett tillfredsställande sätt i tjänsten gagna det allmänna; samt att förman eller daglönare, tillhörande f. d. ordinarie timmermans- och handtverksstaterna, skulle fortfarande få, om han så önskade, kvarstå vid sina hittills gällande pensioneringsvillkor och fördenskull äga rätt att tilldelas pension ur flottans pensionskassa och öfverflyttas till invalidstat, hvaremot förman eller daglönare, tillhörande f. d. ordinarie timmermans- och handtverksstaterna, som förklarat sig vilja ingå på de uti kungörelsen bestämda pensioneringsvillkor, icke skulle äga rätt att varda öfverflyttad på invalid- och pensionsstat.

Vid beräkning af kostnaderna med anledning af den föreslagna pensionsförhöjningen hafva de kommitterade utgått från personalförhållandena, sådana dessa gestaltat sig vid slutet af år 1899 och vidare antagit, *att*, sedan de föreslagna, förbättrade pensionsförhållandena inträdt, 90 procent af daglönare, hvilka fyllt 50 år, komme att kvarstanna i tjänsten till pensionsåldern; *att* den ökade pensionskostnad, som skulle uppstå därigenom att ett fåtal daglönare före senaste antagning haft anställning med tjänsteårsberäkning, komme att motvägas af den minskning i samma kostnad, som uppstode genom daglönares afgång som mästare på månadslönarstat; *samt att* alla daglönare tjänade kvar så länge som det vore dem tillåtet eller till fyllda 65 års ålder. Utgående från dessa grunder hafva kommitterade beräknat, att den årliga förhöjda kostnaden för staten skulle i medeltal blifva: för de 12 närmast följande åren eller till och med 1911, då alla vid tiden för de nya pensionsbestämmelsernas trädande i kraft omedelbart pensionerade 65 år gamla och äldre daglönare beräknades hafva afgått, 33,923 kronor, och sedermera för den fortgående pensioneringen 47,760 kronor. Om från dessa årliga belopp afdroges *dels* underhållet af 43 invalider à 210 kronor eller 9,030 kronor årligen, i den mån så ske kunde genom pensionsinnehafvarnes afgång, hvilket antoges för alla hafva inträffat om 12 år, hvarigenom under hvart och ett af dessa 12 år

kunde beräknas besparing af i medeltal halfva beloppet eller 4,515 kronor, och sedermera af hela beloppet, *dels ock* till daglönare redan utgående pensionsbelopp af omkring 7,000 kronor årligen, likaledes i mån af afgång och efter samma beräkningsgrund, skulle enligt kommitterades antagande den af dem föreslagna förbättrade pensioneringen erfordra en årlig ökad utgift af i rundt tal 26,000 kronor under de närmast följande tolf åren och därefter 32,000 kronor.

Det af kommitterade sålunda afgifna yttrandet och förslaget har direktionen öfver flottans pensionskassa öfverlämnat under förklaring att den däremot icke funnit något att erinra.

Uti härefter af statskontoret afgifvet underdånigt utlåtande i ärendet anföres, att, då för den personal, hvarom här vore fråga, pension i första klassen väl endast skulle komma att utgå till den, som genom olycksfall i arbetet blifvit till vidare verksamhet oförmögen eller med andra ord fullständig invalid, och då pension i andra klassen skulle tillfalla endast den, som antingen genom olycksfall i arbetet i betydlig mån förlorat sin verksamhetsförmåga eller ock tjänat under den långa tiden af 40 år, statskontoret ansett sig icke böra göra någon erinran mot de af kommitterade föreslagna höjningarna af pensionsbeloppen för pensionärer i första och andra klasserna. Statskontoret hade icke heller någon erinran att framställa mot den förhöjning af pensionsbeloppen för tredje klassens pensionärer, som skulle utgå under den i litt. *a*) angifna förutsättningen, hvaremot statskontoret dels uteslutit den under litt. *b*) upptagna förutsättningen, säkerligen af den anledning att statskontoret ansett sig icke böra bland ifrågavarande förutsättningar upptaga de fall, då en daglönare tjänstgjort i krig, dels ock beträffande de under litt. *c*) upptagna förutsättningarna anmärkt, att för att kunna erhålla de för pensionärer i tredje klassen föreslagna pensionsbeloppen, en högre lefnadsålder än 55 år syntes böra stadgas såsom regel samt pensionsrättens inträdande redan vid 55 år böra inskränkas till de fall, då behörigen styrkt sjuklighet med däraf föranledd oförmögenhet till arbete gjorde afgång nödvändig. Statskontoret ansåge sig alltså böra förorda, att pension med det för pensionärer i tredje klass föreslagna belopp borde, utom de i litt. *a*) upptagna fall, utgå till den, som tjänat i 30 år och antingen uppnått 60 års ålder eller också, efter uppnådda 65 lefnadsår, befunnes på grund af behörigen styrkt sjuklighet vara för framtiden till utförande af arbete vid flottans depoter eller varf oförmögen.

Hvad slutligen anginge villkoren för erhållande af pension med de för pensionärer i fjärde klassen föreslagna pensionsbelopp, hemställde statskontoret, under åberopande af hvad nyss i fråga om lef-

nadsålderns förhöjning anförts, att i fjärde klass måtte upptagas den, som efter 20 års tjänst antingen uppnått 60 års ålder eller ock, efter uppnådda 55 lefnadsår, befunnes på grund af behörigen styrkt sjuklighet vara för framtiden till utförande af arbete vid flottans depoter eller varf oförmögen.

Beträffande de af kommitterade i öfrigt såsom villkor för att komma i åtnjutande af de förhöjda pensionerna föreslagna bestämmelser fann statskontoret, då stadgandet i 1879 års reglemente, att pension endast skulle tilldelas den, som under tjänstetiden sig redligt och väl skickat, borde bibehållas såsom en fortfarande för alla gällande gemensam förutsättning, sådant äfven böra uttryckligen sägas. Däremot syntes det tvifvelaktigt, huruvida det, med afseende å den ifrågavarande personalens jämförelsevis lösa anställning, kunde befinnas nödigt eller ens fullt lämpligt, att, såsom kommitterade hemställt, meddela några föreskrifter om skyldighet för nämnda personal att underkasta sig de nu föreslagna förändrade pensionsbestämmelserna eller att vid uppnående af viss lefnads- och tjänsteålder afgå. Då här icke vore fråga om tjänster på ordinarie stat, måste ju anställningen alltid blifva mer eller mindre tillfällig, beroende af det aftal, som kunde vara afslutadt med den särskilda daglönaren; och vore anställningen tillfällig, måste naturligen pensionsrätten också blifva beroende af det förhållande, huruvida anställningen komme att vara så länge, att den för pensionsrättens inträde stadgade lefnads- och tjänsteåldern uppnåtts. Under sådana omständigheter syntes det vara tämligen öfverflödigt att förbehålla vederbörande befäl rättighet att »med den afskedssökandes medgifvande låta med afskedet anstå, därest och så länge han finnes kunna på ett tillfredsställande sätt i tjänsten gagna det allmänna». En sådan bestämmelse förutsatte tydligen en vida fastare anställning än den, som tillkomme en »daglönare».

Vidkommande slutligen kommitterades hemställan om anvisande af *särskildt* anslag till förbättrad pensionering af flottans daglönare, har statskontoret, vid det förhållande att riksstaten redan under 10:de hufvudtiteln, »Flottans pensionskassa», upptoge ett förslagsanslag: »till pensionering af flottans och lotsverkets gemenskap», från hvilket anslag de nuvarande daglönarepensionerna utginge, funnit annan åtgärd icke erfordras, än en framställning till Riksdagen att, i händelse af pensionsbeloppens förhöjning, jämväl vidtaga lämplig förhöjning af berörda förslagsanslag, hvilket redan för nävarande visat sig för sitt ändamål otillräckligt.

Under åberopande af hvad sålunda blifvit anfördt har statskontoret afgifvit ett i öfverensstämmelse härmed affattadt förslag till förändrade grunder för pensionering af de vid flottans militärdepoter och varfsstater anställde förmän bland daglönare, sjukvaktare och daglönare.

Att en förhöjning af ifrågavarande, nu utgående pensionsbelopp är af behofvet synnerligen påkallad, har vitsordats af samtliga i ärendet hörda myndigheter och synes äfven vara uppenbart. För vidtagande af en dylik åtgärd talar, förutom det behjärtansvärda i själfva behofvet, jämväl, på sätt ofvan blifvit påpekadt, statens intresse att som arbetare använda endast fullt arbetsduglig personal. Det är nämligen tydligt, att vederbörande myndigheter ogärna skola afskeda en under åratal använd arbetare, som blifvit i kronans tjänst utarbetad, då de veta, att denne antagligen genom afskedet blifver försatt i sådan belägenhet, att han kan komma att lida nöd eller ock nödgas anlita den allmänna fattigvården. Hvad beträffar beloppen af de pensioner, som föreslagits hädanefter skola utgå, synes mot dem med hänsyn till numera rådande höga lefnadskostnader icke vara något att erinra, hvaremot pensionsåldern i de af statskontoret omnämnda fall torde böra höjas. På sätt ofvan förmälts har statskontoret vidare bland förutsättningarna för erhållande af pension ur de nu gällande bestämmelserna i sådant afseende uteslutit samtliga de fall, då en daglönare tjänstgjort i krig. Då sådana fall emellertid kunna inträffa och det icke torde förefinnas någon anledning att inskränka de nu gällande förutsättningarna för pensions erhållande, synas de nu förefintliga stadgandena i detta hänseende fortfarande böra bibehållas. Hvad vidare beträffar statskontorets hemställan, att bland villkoren för pensions erhållande jämväl borde upptagas en bestämmelse om, att pension endast kunde tilldelas den, som under tjänstetiden sig redligt och väl skickat, bör säkerligen ett sådant stadgande fortfarande liksom hittills förefinnas, men då det nu gällande stadgandet i detta afseende tillkommit, utan att det förut upptagits i de af Riksdagen godkända grunderna för ifrågavarande pensionering, torde anledning nu icke förefinnas att bland de ifrågasatta grunderna intaga en dylik bestämmelse. Statskontorets anmärkning, att stadgandena om skyldighet att underkasta sig de nya pensionsbestämmelserna och att vid viss lefnads- och tjänsteålder afgå äro öfverflödiga med hänsyn till ifrågavarande personals mera tillfälliga anställning, synes visserligen vara befogad, men å andra sidan torde det vara önskvärdt, både att ifrågavarande pensionsbestämmelser från viss dag varda allmänt gällande och att stadgande förefinnes om skyldighet att vid viss ålder afgå, därest icke särskilda skäl tala för motsatsen. Då emellertid dessa önskningsmål kunna vinnas, det första genom uppsägning af redan befintliga kontrakt och det senare genom föreskrift i reglementet för flottan, där ett stadgande af berörda art lämpligast torde hafva sin plats, synas några föreskrifter uti berörda afseenden icke böra bland nu ifrågavarande bestämmelser inflyta.

Hvad beträffar kostnaderna i anledning af de nu föreslagna för-

höjningarna i pensionerna hafva, på sätt ofvan förmälts, de af direktionen öfver flottans pensionskassa anmodade kommitterade beräknat dessa kostnader under de närmaste åren till cirka 26,000 kronor om året. Statskontoret har, på sätt jämväl omförmäldt blifvit, till betäckande af dessa kostnader föreslagit en lämplig förhöjning af förslagsanslaget till pensionering af flottans och lotsverkets gemenskap samt tillika anmält, att detta anslag redan för närvarande visat sig för sitt ändamål otillräckligt. För utrönande af, i hvad mån anslaget sålunda visat sig otillräckligt, har jag hos statskontorets riksboksslutbyrå anhållit om uppgift på nettoutgiften å ifrågavarande anslag under åren 1893—1902, och har jag i anledning häraf från nämnda byrå bekommit en tablå, enligt hvilken berörda nettoutgift, såvidt af statskontorets räkenskaper kunnat utrönas, utgjort för:

			Nettoutgift.		Brist i anslaget.	
år 1893: Utanordnadt	148,375	50				
däraf år 1894 återlevererats	17,726	30	130,649	20	64,149	20
» 1894: Utanordnadt	126,066	80	126,066	80	59,566	80
» 1895: Utanordnadt	144,997	67	144,997	67	78,497	67
» 1896: Utanordnadt	141,538	98				
däraf år 1897 återlevererats	7,084	32	134,454	66	67,954	66
» 1897: Utanordnadt	153,393	—				
däraf år 1898 återlevererats	7,167	17	146,225	83	79,725	83
» 1898: Utanordnadt	148,340	50	148,340	50	81,840	50
» 1899: Utanordnadt	160,515	83				
däraf år 1900 återlevererats	10,360	11	150,155	72	83,655	72
» 1900: Utanordnadt	173,245	61				
däraf år 1901 återlevererats	24,587	73	148,657	88	82,157	88
» 1901: Utanordnadt	163,910	73				
däraf år 1902 återlevererats	15,711	24	148,199	49	81,699	49
» 1902: Utanordnadt	158,684	24				
däraf år 1903 återlevererats	11,904	70	146,779	54	80,279	54

Häraf framgår, att ifrågavarande förslagsanslag under de senaste tio åren öfverskridits med i medeltal cirka 75,000 kronor årligen. Lägges

härtill den utaf den nu ifrågasatta pensionsförhöjningen föranledda ökningen af 26,000 kronor om året under de närmaste åren, bör sålunda förevarande anslag för att motsvara de nuvarande utgifternas faktiska belopp och den ökning i dessa, som skulle blifva en följd af det nu ifrågasatta förslagets antagande, höjas med cirka 100,000 kronor eller från det nuvarande beloppet 66,500 kronor till 166,500 kronor.»

Utskottets yttrande.

De bestämmelser i den af Kungl. Maj:t nu föreslagna pensionsstaten, som afse att bereda pension åt daglönare, hvilka tjänstgjort i krig mot rikets fiende, har utskottet lika med statskontoret ansett kunna ur staten utgå. Och så mycket hellre har utskottet funnit detta böra ske, som, enligt hvad utskottet inhämtat, hvarken de vid arméns arbeten anställda daglönarne eller flottans och arméns gemenskap, hvarmed flottans daglönare i detta afseende torde böra jämställas, för sådant fall tillförsäkrats pensionsförmåner med så höga belopp, som nu för de sistnämnda ifrågasatts.

Efter hvad utskottet vidare förnummit, lärer numera för de daglönare vid armén, som på grund af i tjänsten inträffad olyckshändelse förlorat sin verksamhetsförmåga i större eller mindre grad, ersättning för hvarje särskildt fall bestämmas till det belopp, som skulle utgått, därest daglönaren i fråga vid sin anställning i kronans tjänst blifvit försäkrad i riksförsäkringsanstalten Då utskottet ansett det böra tagas i öfvervägande, huruvida icke enahanda grunder kunde tillämpas vid bestämmande i liknande fall af ersättning till daglönare vid flottan, har utskottet funnit sig ur Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag till pensionsstat böra utesluta jämväl de bestämmelser, som afse pension åt daglönare, hvilka blifvit på antydt sätt genom olycksfall till arbete helt eller delvis oförmögna.

Utskottet har på grund af hvad sålunda anförts och eljest i ärendet förekommit ansett pension böra utgå till flottans daglönare allenast i de fall, som omnämnas i klass 2 mom. c, klass 3 mom. c och klass 4 af Kungl. Maj:ts förevarande förslag, hvilka afdelningar af utskottet i dess förslag benämnas respektive klass 1, 2 och 3.

Angående de af Kungl. Maj:t föreslagna pensionsbeloppen har utskottet funnit desamma böra bibehållas i fråga om klass 4 i Kungl. Maj:ts förslag, men kunna minskas: *beträffande klass 3 mom. c* till 400 kronor för förmän och sjukvaktare och 250 kronor för andra daglönare samt *beträffande klass 2 mom. c* till 500 kronor för förmän och sjukvaktare och 300 kronor för andra daglönare.

Emot den af Kungl. Maj:t för pensionsrätts åtnjutande föreslagna

lefnads- och tjänsteålder har utskottet icke haft något annat att erinra än att utskottet ansett tjänsteåren i klass 4 böra höjas från 20 till 25.

Ehuru de af utskottet sålunda föreslagna ändringar i Kungl. Maj:ts förslag torde medföra minskning i de af Kungl. Maj:t beräknade kostnaderna för pensioneringens genomförande, har utskottet likväl, vid det förhållande att förevarande anslag är af förslagsanslags natur, ansett sig icke böra ifrågasätta nedsättning i det af Kungl. Maj:t äskade beloppet.

På grund af hvad utskottet sålunda anfört, får utskottet hemställa,

att Riksdagen må

dels antaga följande förändrade grunder för pensionering af de vid flottans militärdepoter och varfsstater anställda förmän bland daglönare, sjukvaktare och öfriga daglönare, att från och med år 1905 tillämpas, nämligen:

1.

Med afseende å åtnjutande af pension fördelas denna personal i tre klasser:

i 1:a klassen upptages
den, som tjänat i fyrtio år;

i 2:a klassen upptages
den, som tjänat i trettio år och därjämte antingen uppnått sextio års ålder eller också, efter uppnådda femtiofem lefnadsår, befinnes af behörigen styrkt sjuklighet vara för framtiden oförmögen till utförande af arbete vid flottans depoter eller varf;

i 3:e klassen upptages
den, som efter tjugufem års tjänst antingen uppnått sextio års ålder eller också, efter uppnådda femtiofem lefnadsår, befinnes af behörigen styrkt sjuklighet vara för framtiden oförmögen till utförande af arbete vid flottans depoter eller varf.

2.

Pensionen bestämmes för olika understödstagare i hvardera af ofvannämnda tre klasser sålunda:

	1:a kl.	2:a kl.	3:e kl.
Förman och sjukvaktare	500	400	300
Annan daglönare	300	250	200

3.

Hvad i föregående punkter är stadgadt, skall äga tillämpning å alla ifrågavarande förmän, sjukvaktare och öfriga daglönare, som framdeles erhålla afsked, med undantag för de stationernas gamla timmermans- och handtverksstater tillhörande förmän och daglönare, hvilka före utgången af år 1904 förklarat sig önska kvarstå vid sina hittills gällande pensioneringsvillkor, äfvensom för de nu vid militärdepoterna och varfven anställda förmän, hvilka i pensionshänseende äro likställda med månadslönare och sålunda få hädanefter som hittills räknas till delägare i flottans pensionskassa.

Redan afskedade förmän, sjukvaktare och öfriga daglönare bibehållas vid den pensionsrätt, dem för närvarande tillkommer.

dels ock, i händelse af bifall till den föreslagna pensionsförhöjningen, höja förslagsanslaget till pensioneringen af flottans och lotsverkets gemenskap från 66,500 kronor till 166,500 kronor.

Angående beredande af ålderdomsunderstöd åt barnmorskor.

4:o) Kungl. Maj:t har i en till Riksdagen den 11 mars 1904 aflåten proposition, n:o 46, — under erinran att Riksdagen i skrifvelse den 29 maj 1901 anhållit, att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbeta och för Riksdagen framlägga förslag till beredande af ålderdomsunderstöd åt de i kommuners tjänst eller å barnbördshus anställda barnmorskor, byggdt på den grundsats, att det finge blifva beroende på frivilliga beslut från kommunernas sida, huruvida de skulle medverka till att bereda sina barnmorskor ifrågavarande förmån och i sådant fall förplikta sig att erlägga de därför stadgade afgifter, samt i öfrigt anordnadt vare sig i hufvudsaklig öfverensstämmelse med ett af Kungl. Maj:t i sådant afseende år 1901 framlagdt förslag eller ock i enlighet med det system, som af Riksdagen år 1901 gillats beträffande pensionering af vissa sjuksköterskor — föreslagit Riksdagen att

dels godkänna följande grunder för inrättande af en anstalt för beredande af ålderdomsunderstöd åt barnmorskor:

anstalten, hvilken benämnes barnmorskornas pensionsanstalt och träder i verksamhet med år 1905, afser att bereda ålderdomsunderstöd åt här i riket legitimerade barnmorskor med anställning hos kommun eller å barnbördshus;

skyldig att inträda såsom delägare i anstalten är hvarje legitimerad barnmorska, som, efter det anstalten trädt i verksamhet, i en ålder, ej uppgående till 45 år, erhåller anställning hos kommun eller å barnbördshus mot åtnjutande af årslön, ej understigande 200 kronor, hvari värdet af bostad, vedbrand och andra naturaförmåner må inräknas med sammanlagdt högst 75 kronor;

berättigad att såsom delägare inträda i anstalten är ej mindre hvarje legitimerad barnmorska, som, då anstalten träder i verksamhet, redan innehar sådan anställning hos kommun eller å barnbördshus, som nyss är nämnd, och icke uppnått en lefnadsålder af 50 år, eller, sedan anstalten trädt i verksamhet, i en ålder, öfverstigande 45 år, men icke uppgående till 50 år, erhåller dylik anställning, än äfven hvarje legitimerad barnmorska, som af kommun anställts mot bestämd ersättning för hvarje förrättning, så framt hon af anstaltens styrelse pröfvas af denna kommunala anställning hafva en årsinkomst, ej understigande 200 kronor, och som icke uppnått en lefnadsålder af 50 år;

då särskilda lokala förhållanden därtill föranleda, må det ankomma på anstaltens styrelse att, på framställning af vederbörande kommun och efter medicinalstyrelsens hörande, meddela legitimerad barnmorska, som är anställd hos kommun, inträde i anstalten, äfven om hennes löneförmåner skulle understiga 200 kronor om året;

delägare är pliktig att årligen till och med det år, hvarunder hon fyller 64 år, till anstalten inbetala 10 kronor, dock icke under längre tid än 20 år;

den kommun eller det barnbördshus, där barnmorskan har anställning, eller, där anställningen är fästad vid två eller flera kommuner gemensamt, den folkrikaste bland dem ansvarar för afgiftens behöriga erläggande;

det ankommer på kommun eller barnbördshus att bestämma om erläggande af årsbidrag till pensionering af barnmorska, anställd hos kommunen eller barnbördshuset, dock med iakttagande däraf att minsta årsbidraget utgör 10 kronor;

delägare må, utöfver henne åliggande årsafgift, göra frivilliga insatser för beredande af högre pension;

för hvarje i anstalten delaktig barnmorska betalar statsverket såsom bidrag till hennes pensionering ett belopp lika stort med de insatser tillsammantagna, hvilka under året blifvit af eller för henne gjorda, dock att statens årsbidrag icke för någon utgår med högre belopp än 25 kronor eller under längre tid än 20 år;

anmälan om inträde i anstalten göres för barnmorska af vederbörande kommun eller barnbördshus, skolande denna anmälan vara åtföljd af, förutom handlingar, som visa, att barnmorskan är skyldig eller berättigad att inträda i anstalten, ej mindre kommunens eller barnbördshusets uttryckliga förklarande, huruvida kommunen eller barnbördshuset förbinder sig att lämna årsbidrag till barnmorskans pensionering eller icke, än äfven, där barnmorskan icke är skyldig att vara delägare i anstalten, barnmorskans skriftliga tillkännagifvande, att hon önskar inträda såsom delägare i densamma;

delägare, som icke vidare innehar sådan anställning hos kommun eller å barnbördshus, som medför tillträde till pensionsanstalten, upphör att vara delägare i anstalten, men är berättigad att utbekomma sitt på egna insatser grundade tillgodohafvande hos anstalten med däråt upplupna ränta; dock äger barnmorska, som i 12 år varit delägare i anstalten och därunder fullgjort föreskrifna inbetalningar, kvarstå såsom delägare;

barnmorska, som blifvit förklarad för alltid förlustig rättigheten att utöfva barnmorskekonsten, upphör ock att vara delägare i anstalten, men äger att utbekomma hvad hon till anstalten inbetalt, dock utan ränta;

rätt att komma i åtnjutande af pension från anstalten inträder för delägare, som fullgjort föreskrifna inbetalningar, efter 20 års yrkesmässig verksamhet såsom barnmorska, däraf minst 12 år i sådan anställning hos kommun eller å banbördshus, som medför tillträde till pensionsanstalten, och sedan hon uppnått en lefnadsålder af 65 år eller, i händelse hon genom obotlig sjukdom eller vanförhet blifvit urståndsatt att vidare utöfva barnmorskeyrket, 55 år, i hvilket senare fall tjänstetiden kan inskränkas till förenämnda 12 tjänstår hos kommun eller å banbördshus;

pensionen, hvilken icke må uppbäras förr än från och med månaden näst efter den, hvarunder den pensionsberättigade frånträdt den befattning, på grund hvaraf hon senast åtnjutit delägareskap i anstalten, utgår i form af årlig lifränta, hvars belopp enligt försäkringstekniska grunder är beroende på storleken af den genom årliga insatser och statsbidrag, räntor arfsvinst m. m. för delägaren vid hennes afgång från pensionsanstalten såsom pensionsberättigad samlade fond;

pensionstagare, som genom laga kraftvunnet beslut förklarats förlustig

medborgerligt förtroende, har förlorat all rätt till pension, men äger återbekomma hvad hon till anstalten inbetalt, dock utan ränta, och jämväl med afdrag af hvad såsom pension uppburits;

anstalten och dess fonder förvaltas af styrelsen för postsparbanken samt riksförsäkringsanstalten i enlighet med de närmare bestämmelser, som af Kungl. Maj:t meddelas;

dels till bestridande af statens bidrag, enligt förenämnda grunder, till pensionering af barnmorskor anvisa å riksstatens tionde hufvudtitel ett förslagsanslag å 20,000 kronor att årligen utgå från och med år 1905;

dels till gäldande af kostnaden för förvaltningen af barnmorskornas pensionsanstalt anvisa å riksstatens tionde hufvudtitel ett förslagsanslag å högst 11,000 kronor att årligen utgå från och med år 1905;

dels ock för år 1905 anvisa å riksstatens tionde hufvudtitel ett extra anslag å 7,500 kronor att användas till bestridande af kostnaderna för anstaltens organisation.

Enligt hvad det vid propositionen fogade utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för den 11 mars 1904 utvisar, har departementschefen i ämnet anfört följande:

»Frågan om beredande af ålderdomsunderstöd åt barnmorskor har förut vid flera tillfällen varit föremål för pröfning af såväl Kungl. Maj:t som Riksdagen. Jag tillåter mig att i sådant afseende erinra, att redan år 1887 gjordes af ett allmänt barnmorskemöte genom underdånig petition framställning om åtgärder för bildande af en pensionsinrättning för barnmorskor, hvarvid såsom önskningsmål framhölls, att barnmorska vid fyllda 55 år och efter 25 års utöfning af yrket, vare sig såsom enskildt praktiserande eller af kommun aflönad, måtte erhålla en årlig pension af 300 kronor, mot skyldighet att årligen i 25 år erlägga en afgift af 10 kronor eller ock vidkännas ett motsvarande afdrag vid första pensionsutbetalningen. Innan detta ärende hunnit att i utredt skick till Kungl. Maj:t inkomma, upptogs frågan till behandling inom Riksdagen, som i skrifvelse den 5 maj 1888 anhöll, att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbeta förslag till en allmän pensionsinrättning för barnmorskor jämte förslag till de bidrag från staten, som därför kunde anses behöfliga. I denna skrifvelse framhöll Riksdagen att, då Kungl. Maj:t låtit utfärda barnmorskereglementet den 28 november 1856, redan därigenom blifvit erkändt, att barnmorskeväsendets ändamålsenliga ordnande vore en angelägenhet, som ålåge staten. Men då borde staten också sörja för, att barnmorskorna blefve bättre tillgodosedda i ekonomiskt hänseende och ej behöfde motse att tillbringa sin ålderdom i nöd; blott på sådant sätt kunde man näm-

ligen begära ett fullt tillfredsställande uppfyllande af de med yrket förenade plikter och hindra, att dugliga och för yrket lämpliga kvinnor afskräcktes att ägna sig åt barnmorskekallet. Ett ingripande från statens sida vore därvid af desto större vikt, som barnmorskorna i allmänhet ej kunde, utan att det goda ändamålet med ett väl ordnadt barnmorskeväsen till en del ginge förloradt, fortsätta att tjänstgöra allt för långt in på ålderdomen.

Med anledning af dels denna Riksdagens skrifvelse och dels barnmorskemötets förenämnda petition bemyndigade Kungl. Maj:t den 25 maj 1888 chefen för ecklesiastikdepartementet att genom en eller flera sakkunniga personer, dem han ägde utse, låta utarbeta förslag till barnmorskekårens pensionering. Sedan medicine doktorn E. W. Wretlind blifvit därtill utsedd, afgaf denne den 8 november 1888 ett förslag till reglemente för svenska barnmorskors pensionskassa med tillhörande motivering. Förslaget afsåg bildande af en särskild lifränteanstalt för barnmorskekåren, i hvilken anstalt insättningar borde göras dels af barnmorskorna själfva och dels af staten för barnmorskornas räkning, så att dessa vid fyllda 60 år och efter minst 10 års delägareskap skulle kunna erhålla en årlig pension af 200 kronor. Kostnaden för pensioneringen borde till en tredjedel bestridas af statsverket och till två tredjedelar af barnmorskorna själfva.

Öfver detta förslag afgåfvos sedermera underdåniga utlåtanden af medicinalstyrelsen, direktionen öfver folkskolelärarnes pensionsinrättning och direktionen för prästerskapets änke- och pupillkassa. Därefter företogs ärendet till förberedande behandling inom ecklesiastikdepartementet, och då därvid visade sig, att ytterligare utredning var behöflig, uppdrog chefen för nämnda departement den 16 juni 1892 åt e. o. amanuensen G. Eneström att verkställa nämnda utredning samt till Kungl. Maj:t inkomma med det yttrande och förslag, hvartill densamma kunde gifva anledning. På grund däraf aflämnade Eneström den 13 februari 1893 till Kungl. Maj:t underdånigt betänkande om barnmorskekårens pensionering jämte förslag till reglemente för barnmorskornas ålderdomsunderstödsanstalt (se bihang till 1895 års Riksdags protokoll, 2 saml. 2 afd. 1 band.).

Enligt detta förslag borde för barnmorskekårens pensionering inrättas en särskild statsanstalt, från hvilken barnmorskorna skulle i regeln vid fyllda 65 år och sedan de i 30 år utöfvat yrket i en viss omfattning erhålla ett årligt understöd af 200 kronor. Kostnaden därför skulle till omkring två tredjedelar bestridas genom afgifter från kommunerna och till omkring en tredjedel genom fyllnadsbidrag af staten. Från barnmorskorna själfva skulle däremot inga afgifter direkt utkräfvas, utan borde det öfver-

lämnas åt kommunerna att afgöra, om de kunde och ville af barnmorskorna göra sig betäckta för hela sitt utlägg eller en del däraf.

Sedan vederbörande myndigheter blifvit hörda i anledning af detta betänkande, framlade Kungl. Maj:t för 1895 års Riksdag proposition angående beredande af ålderdomsunderstöd åt barnmorskor. Till det i denna proposition framställda förslag, hvars grundtankar voro, att den hufvudsakliga kostnaden för ålderdomsunderstödet skulle bestridas genom afgifter af kommunerna, att ett mindre bidrag skulle erläggas af de i kommuners tjänst anställda barnmorskorna samt att hvad därutöfver visade sig vara behöfligt skulle tillskjutas af statsverket, ställde sig statsutskottet mycket afvisande. I motsats till den af 1888 års Riksdag uttalade grundsats yttrade nu statsutskottet, bland annat: »Den omständighet, att ifrågavarande yrkesutöfvare hvarken äro af staten anställda eller till större eller mindre del aflönade, anser utskottet innebära tillräckligt skäl för att staten icke bör medverka till deras ålderdomsförsörjning.» Utskottet höll dessutom före, att beredandet af sådan försörjning åt de af kommunerna anställda barnmorskorna vore en angelägenhet, som helt och hållet borde öfverlämnas åt kommunernas egen självstyrelse, och att, hvad anginge de enskildt praktiserande barnmorskorna, det måste åligga dem själfva att genom besparingar under sin krafts och hälsas dagar bereda sig medel till sin ålderdomsförsörjning.

Propositionen bifölls emellertid af Första Kammaren, men blef af Andra Kammaren afslagen.

Frågan upptogs ånyo vid 1898 års riksdag, då inom båda kamrarna väcktes motioner i ämnet. Med anledning af dessa motioner anhöll Riksdagen uti skrifvelse den 13 maj samma år, att Kungl. Maj:t ville taga under förnyad ompröfning, på hvilka sätt ålderdomsunderstöd lämpligen skulle kunna beredas de i kommuners tjänst anställda barnmorskorna, och till Riksdagen inkomma med det förslag, hvartill undersökningen kunde gifva anledning. Sedan öfver Riksdagens skrifvelse äfvensom en till Kungl. Maj:t ingifven skrift, däruti »svenska barnmorskornas centralkommitté» i underdånighet anhållit, att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbeta ett nytt förslag i enlighet med Riksdagens uti nyssnämnda skrifvelse gjorda hemställan, yttranden inhämtats från medicinalstyrelsen, statskontoret och direktionen öfver folkskolelärarnes pensionsinrättning, afläts den 19 januari 1901 proposition till Riksdagen angående beredande af ålderdomsunderstöd åt barnmorskor.

Propositionerna af 1895 och 1901, hvilka båda afsågo inrättande af en anstalt för beredande af ålderdomsunderstöd åt barnmorskor, skilde sig från hvarandra hufvudsakligen därutinnan, att den förra afsåg såväl i

kommunal tjänst anställda som enskildt praktiserande barnmorskor, den senare däremot hufvudsakligen endast sådana, som hade kommunal anställning. Båda förslagen fordrade för erhållande af fullt årligt understöd, att barnmorska efter ingången af det år, då anstalten trädde i verksamhet, förvärfvat minst 30 tjänstår samt därjämte antingen uppnått 65 års ålder eller ock fyllt 55 år och genom obotlig sjukdom eller vanförhet blifvit urståndsatt att vidare utöfva sitt yrke. Därutöfver innehöllo förslagen särskilda bestämmelser om de villkor, hvarunder afkortadt understöd skulle kunna i vissa fall erhållas. I afseende å beräkningen af tjänstår skilde sig förslagen något från hvarandra, beroende därpå, att 1895 års förslag äfven afsåg enskildt praktiserande barnmorskor. För barnmorska med kommunal anställning upptogo båda förslagen såsom tjänstår hvarje år, hvarunder barnmorska i sådan egenskap varit af en eller flera kommuner aflönad med en fast årslön af sammanlagdt minst 200 kronor — däruti naturaförmåner, bostad och vedbrand, fingo inräknas med ett belopp af sammanlagdt högst 75 kronor — och verkligen utöfvat yrket. Beträffande de enskildt praktiserande barnmorskorna måste tydligen en annan norm utfinnas för beräknandet af tjänstår. Beräkningsgrunden blef i detta fall antalet under året verkställda förlossningar. Med denna beräkningsgrund kunde äfven i kommuns tjänst anställd barnmorska, som på grund af för ringa årslön icke kunde med stöd af sin kommunala anställning beräkna tjänstår, likväl om hon verkställt tillräckligt antal förlossningar, komma i åtnjutande af förmånen af understöd i likhet med enskildt praktiserande barnmorska. Denna kategori af kommunalt anställda barnmorskor blef följaktligen genom 1901 års förslag utesluten från förmånen af ålderdomsunderstöd. Däremot upptog detta förslag två nya grupper af barnmorskor, nämligen dels barnmorska, hvilken såsom föreståndare, instruktionsbarnmorska eller sköterska å barnbördshus åtnjöt en fast årslön af 200 kronor, däruti naturaförmåner, bostad och vedbrand fingo inräknas till ett sammanlagdt belopp af högst 75 kronor, och dels vissa inom stadskommuner praktiserande barnmorskor, som, utan att vara anställda i kommunens tjänst, af kommunen åtnjöte ersättning enligt taxa för betjänande af fattiga barnaföderskor.

Anledningen till att förslagen icke medtagit alla i kommuns tjänst anställda barnmorskor utan endast dem, som åtnjöto en viss minimilön, har, enligt hvad som framgår af motiveringen till 1895 års förslag, hufvudsakligen varit den, att många af de i kommunal tjänst anställda barnmorskorna utöfvade yrket i så ringa utsträckning, att deras tid endast i obetydlig mån togs i anspråk för detta ändamål, och att de därför icke kunde anses i den allmänna hälsovårdens intresse utföra ett så omfattande

arbete, att det borde berättiga dem till ålderdomsunderstöd. De stora olikheterna mellan antalet af utaf kommuner aflönade barnmorskor inom skilda landsdelar samt lönebeloppen för dessa barnmorskor ådagalade också, att barnmorskor anställdes icke alltid därför, att de voro behöfliga, utan af andra mer eller mindre tillfälliga anledningar. Så vore det t. ex. i Skåne inom mången kommun af ålder vanligt, att en barnmorska funnes inom densamma, och då en sådan afginge, anställdes därför en ny utan att hvarken kommunens folkmängd eller lokala förhållanden gjorde en särskild barnmorska behöflig. Också vore ofta icke blott lönen utan till och med hela årsinkomsten så obetydlig, att den icke på långt när kunde räcka till ens för lifvets nödtorftigaste behof. Gåfve man då en sådan barnmorska, endast på grund däraf att hon hade anställning i kommuns tjänst, rätt till tjänstårsberäkning, skulle ålderdomsunderstödet i många fall komma att högst betydligt öfverstiga hela årsinkomsten, ett förhållande som icke gärna kunde anses annat än orimligt, och hvilket dessutom lätt kunde gifva anledning till missbruk af understödsrätten. Ville man åter rätta understödsbeloppet efter inkomsterna, skulle det blifva allt för ringa för att erbjuda någon verklig hjälp på ålderdomen.

Såsom jag redan anmärkt, kunde dock många af de i kommunal tjänst anställda barnmorskorna, som hade lägre aflöning än den föreskrifna minimilönen, enligt 1895 års förslag få räkna tjänstår i likhet med enskildt praktiserande barnmorskor, allenast de kunde åberopa ett tillräckligt antal verkställda förlossningar under året. Då uti 1901 års förslag hela denna grupp uteslöts, synes orsaken därtill hufvudsakligen hafva varit, att enligt gjorda statistiska beräkningar största delen af de barnmorskor, som verkligen utöfvade yrket i den omfattning, att de af sådan anledning syntes böra beredas möjlighet att erhålla ålderdomsunderstöd, men skulle komma att uteslutas från denna förmån på grund däraf, att lönen icke uppginge till det föreslagna minimibeloppet, vore i åtnjutande af en så pass hög aflöning, att det med stor sannolikhet kunde antagas, att det ej för de respektive kommunerna skulle möta någon större svårighet att höja årslönen med de tiotal kronor, som erfordrades, för att dessa barnmorskor skulle kunna upptagas i den föreslagna anstalten. Å många orter kunde äfven saken ordnas så, att flera närliggande kommuner sammansloge sig till ett barnmorskedistrikt. Med afseende å de fall, där, till följd af kommunens fattigdom eller stora utsträckning, de nu angifna utvägarna icke kunde anlitas, innehöll 1901 års förslag den bestämmelsen, att, då särskilda lokala förhållanden därtill föranledde, den föreslagna anstaltens direktion skulle, på ansökan af vederbörande kommun eller barnmorska och efter medicinalstyrelsens hörande, äga att för viss, i hvarje fall be-

stämd tid meddela rätt till tjänstårsberäkning, äfven om barnmorskans löneförmåner vore lägre än den föreslagna minimiaflöningen.

Beträffande kostnaderna för pensioneringen föreslogs uti 1895 års proposition, såsom redan nämnts, att dessa skulle bestridas genom afgifter af kommuner och i deras tjänst anställda barnmorskor samt genom fyllnadsbidrag af staten, samt vidare att kommunernas bidrag skulle utgå med en årlig afgift till anstalten, beräknad efter 1 öre för hvarje person, som, enligt de under året af statistiska centralbyrån till ledning vid riksdagsmannaval offentliggjorda folkmängdsuppgifter, tillhört kommunen, samt att hvarje hos kommun mot fast lön anställd barnmorska med rätt till tjänstårsberäkning skulle vara skyldig att till anstalten lämna ett årligt bidrag af 5 kronor.

Dessa bestämmelser voro bibehållna i 1901 års förslag, som därjämte innehöll föreskrift att barnmorska, som under ett kalenderår innehaft sådan anställning å barnbördshus eller sådant uppdrag af stadskommun, att hon finge räkna samma år såsom tjänstår, skulle likaledes vara skyldig att till anstalten lämna ett årligt bidrag af 5 kronor. För afgifters inlevererande till anstalten skulle vederbörande kommun eller barnbördshus svara; dock skulle, om anställningen varit fäst vid två eller flera kommuner gemensamt, ansvaret för afgiftens inlevererande ligga å den folkrikaste af dem.

Det fulla årliga understödet var i 1895 års förslag upptaget till 200 kronor för barnmorskor, anställda i tjänst hos kommun, och 150 kronor för enskildt praktiserande. Understödet till dessa senare hade satts lägre än till de förra af den anledning, att de enskildt praktiserande barnmorskorna icke själfva hade att erlägga något bidrag till pensioneringen. 1901 års förslag bibehöll det fulla årliga understödet vid beloppet 200 kronor.

Den ifrågasatta anstalten skulle enligt båda förslagen stå under förvaltning af direktionen öfver folkskolelärarnes pensionsinrättning.

Uti den nu anmälda riksdagsskrifvelsen af den 29 maj 1901 erinrar Riksdagen till en början om de uttalanden i ämnet, som förekomme i Riksdagens förenämnda skrifvelser den 5 maj 1888 och den 13 maj 1898; och yttras vidare:

Att tillfälle till erhållande af ålderdomsunderstöd borde genom statens medverkan beredas i kommuners tjänst anställda barnmorskor, vore sålunda af Riksdagen erkändt; och ansåge Riksdagen det äfven vara önskligt, att åtgärder i sådant syfte kunde inom en snar framtid bringas till verkställighet. Oaktadt Riksdagen därför gärna skulle sett, att densamma genom ett gillande, åtminstone i hufvudsak, af det då föreliggande för-

slaget kunnat befordra frågans snabba lösning, hade Riksdagen dock funnit sig nödsakad att mot en af de principer, på hvilka förslaget hvilade, framställa en anmärkning af den, enligt Riksdagens mening, väsentliga natur, att Riksdagen icke funnit sig kunna antaga samma förslag. Kostnaden för pensioneringen skulle nämligen enligt förslaget bestridas, förutom genom bidrag af staten och af barnmorskorna själfva, genom obligatoriska afgifter från rikets samtliga kommuner, uträknade efter ett öre för hvarje invånare; men detta sätt för kostnadsbidragens uttagande af kommunerna ansåge Riksdagen knappast vara rätt förenligt med den grundsats, att kommunerna ägde själfva bestämma sin beskattning för kommunala ändamål. Det torde nämligen få anses gifvet, att pensionering af de i kommunernas tjänst anställda barnmorskorna måste i första hand och hufvudsakligen betraktas såsom ett ändamål, till hvilket kommunerna borde äga frihet att efter egen önskan medverka. Någon förpliktelse för kommunerna i detta afseende torde desto mindre kunna påvisas, som skyldighet för kommun att anställa barnmorska ej funnes lagligen stadgad. Denna anmärkning gällde samtliga kommuners rätt. Förslagets antagande i denna del skulle därjämte i afseende å vissa kommuner innebära en obillighet. Det funnes nämligen, enligt hvad gjorda undersökningar gåfve vid handen, dels åtskilliga kommuner, som icke hade barnmorskor hos sig anställda på något af de i Kungl. Maj:ts förslag föreskrifna sätt, dels ock ett stort antal kommuner, hvilka icke aflönade sin barnmorska med så högt belopp som 200 kronor. Bägge dessa kategorier af kommuner skulle enligt förslaget tvingas att bidraga till barnmorskepensioneringen utan att däraf för egen del erhålla någon förmån.

Redan vid föregående skeden af denna pensioneringsfrågas behandling inom Riksdagen hade de nu angifna betänkligheterna blifvit med styrka framhållna. Riksdagen erinrade i sådant afseende, hurusom statsutskottet vid 1895 års riksdag därom yttrat, att enligt utskottets åsikt staten icke lämpligen borde pålägga kommunerna afgifter för kommunala ändamål utan öfverlämna sådant till kommunernas egen själfstyrelse. I Andra Kammarens tillfälliga utskotts vid 1898 års riksdag utlåtande (n:o 23) förekomme i detta hänseende följande uttalande: »Hitintills hafva förslagen väsentligen gått i den riktning, att de för ålderdomsförsäkringen beräknade kostnaderna borde till största delen vara kommunala och såsom sådana utan vidare obligatoriska. Att icke minst sistnämnda bestämmelse känts såsom ingrepp på den kommunala själfbestämmelserätten och fördenskull framkallat kraftig gensaga, må ej väcka förundran. Onekligen är här en ömtålig punkt, där man så långt som möjligt bör undvika obehörigt tvång. På grund häraf synas starka skäl förefinnas, att den löne-

förbättring, som ligger innesluten i nu ifrågasatta ålderdomsunderstöd, måtte från kommuners sida erhålla frivillighetens form, men med uppmuntrande bidrag från staten. Så har ju i viss mån skett på folkskolans område. Där hafva vi länge haft bestämmelser att, när skoldistriktet med ett visst belopp förhöjer lönen, så kommer staten till hjälp med förökadt anslag. I detta ärende skulle det kunna uttryckas så här, att när barnmorskedistriktet förbinder sig till att lämna ett minimibelopp för barnmorskans ålderdomsförsörjning, så kommer staten under vissa vilkor till mötes med ett från dess sida fixeradt anslag.»

Därigenom att Riksdagen år 1898 till Kungl. Maj:t aflåtit förut åberopade skrifvelse i ämnet, innefattande allenast begäran om ny undersökning och eventuellt förslag, kunde Riksdagen icke finna, att Riksdagen måste anses hafva godkänt det sätt för afgifternas upptagande från kommunerna, som Kungl. Maj:t år 1895 ifrågasatt och år 1901 ånyo föreslagit. Riksdagen ansåge tvärtom de i nyssberörda utskottsutlåtanden uttalade åsikter innebära en riktigare lösning af det föreliggande spörsmålet och funne för denna sin uppfattning ytterligare stöd i direktionens öfver folkskolelärarnes pensionsinrättning i statsrådsprotokollet återgifna uttalande därom uti dess utlåtande öfver förslaget.

Riksdagen ansåge alltså, att en organisation, som afsåge att bereda ålderdomsunderstöd åt ifrågavarande barnmorskor, icke borde fotas på grundsatsen af obligatoriska bidrag från kommunerna, utan att det tvärtom borde få bero af frivilliga beslut från kommunernas sida att för sina barnmorskor deltaga i pensioneringen och för framtiden erlägga de därför stadgade afgifter. Genom att sålunda bestämmanderätten i detta afseende öfverlämnades åt kommunerna, torde äfven åtskilliga af de betänkligheter i andra hänseenden, som kunnat framställas mot förslaget, anses aflägsnade. Riksdagen antoge, att omständigheterna skulle af sig själfva leda därhän, att småningom det öfvervägande flertalet af de barnmorskebeställningar, hvilkas innehafvare skulle enligt förslaget vinna förmånen af ålderdomsunderstöd, komme att genom kommunernas frivilliga beslut blifva tillförsäkrade rätt till dylik förmån, och att alltså fördelarna för barnmorskekåren i dess helhet komme att i allt fall blifva på ett för barnmorskorna tillfredsställande sätt beaktade.

Den närmare anordningen af ålderdomsunderstödets beredande syntes, med iakttagande af berörda grundsats om kommunernas frivilliga anslutning därtill, kunna tänkas genomförd på olika sätt. Tillämpningen af nämnda grundsats syntes å ena sidan icke vara oförenlig med den organisation i öfrigt, som föreslagits i Kungl. Maj:ts till 1901 års Riksdag gjorda framställning. Detta förslag måste dock i sådant fall undergå en

ganska genomgripande omarbetning, hvilken icke kunnat inom Riksdagen verkställas. Riksdagen ansåge det emellertid å andra sidan vara önskvärdt, att det jämväl toges under öfvervägande, huruvida icke möjligen ett sådant pensioneringssystem, som Kungl. Maj:t år 1901 i afseende å sjuksköterskor föreslagit och som Riksdagen i hufvudsak gillat, borde kunna äfven beträffande barnmorskor vinna tillämpning. Sistnämnda system syntes i flera afseenden innebära högst beaktansvärda företräden; men Riksdagen ville icke för det dåvarande uttala någon åsikt om hvilketdera systemet i afseende å beredande af ålderdomsunderstöd åt ifrågavarande barnmorskor kunde vara att föredraga. På grund af dessa skäl hade Riksdagen ansett sig böra hos Kungl. Maj:t göra framställning om utarbetande och framläggande af ett på grundsatsen om kommunernas frivilliga deltagande byggdt förslag till beredande af ålderdomsunderstöd åt ifrågavarande barnmorskor antingen genom en sådan anstalt och enligt den organisation i öfrigt, som Kungl. Maj:t för sådant ändamål ifrågasatt, eller ock enligt ett sådant system som det, hvilket följts vid beredande genom statens medverkan af pension åt vissa sjuksköterskor.

För den händelse det skulle befinnas nödvändigt eller fördelaktigast att bibehålla det af Kungl. Maj:t föreslagna systemet, på antydt sätt förändradt, hade Riksdagen ansett sig böra framhålla vissa andra hänseenden, i hvilka ändringar i Kungl. Maj:ts förslag synts önskvärda eller åtminstone förtjäna att tagas under ompröfning.

De afgifter, som skulle af barnmorskorna själfva erläggas och hvilka Kungl. Maj:t föreslagit till 5 kronor för hvarje tjänstår, ansåge Riksdagen, med hänsyn äfven till den under senare tid alltmera omfattade grundsats, att tjänsteinnehafvare borde efter förmåga själfva bidraga till sin pensionering, böra sättas till högre belopp än som sålunda föreslagits. Riksdagen hade i sådant afseende uppmärksammat, att en afgift af 10 kronor af statskontoret förordats, och att barnmorskorna själfva år 1887 förklarat sig beredda att erlägga en sådan afgift, ehuru under i viss mån olika förutsättningar mot de nuvarande.

Den rätt, som föreslagts att medgifvas stadskommun, att få delaktighet i anstalten under vissa villkor för barnmorska, som vore anställd hos kommunen emot ersättning enligt viss taxa, syntes böra utsträckas att gälla alla kommuner.

I förslaget förekomme att, om barnmorska, som förklarats äga att från viss tid uppbära understöd, efter nämnda tid fortfore att utöfva sitt yrke vid andra tillfällen, än då hennes biträde betingades af nödfall (styrkt svårighet att anskaffa annan sakkunnig förlossningshjälp), hon skulle förlora sin rätt till understöd för ett halft år. Detta föreslagna stadgande

hade hos Riksdagen väckt betänkligheter, beroende på den växlande tolkning, som syntes kunna gifvas åt begreppet »nödfall». Det syntes nämligen, synnerligast på landsbygden, kunna gifvas tillfällen, då en barnmorska, som åtnjöte ålderdomsunderstöd, anmodades och ansåge sig icke kunna vägra att lämna sitt biträde vid förlossning, utan att likväl egentlig svårighet att anskaffa annan sakkunnig förlossningshjälp kunde anses föreligga. Att i afseende på dylika undantagsfall, som i allmänhet torde få anses föranledda mera af deras intresse, hvilka anlitade barnmorskan, än i dennas eget, stadga så sträng påföljd för den sistnämnda som viss tids förlust af understödet, ansåge Riksdagen vara föga lämpligt. Då i 1895 års proposition föresloges, att dylik påföljd ej skulle inträda i annat fall, än då flera än 14 förlossningar under ett år verkställts, fordrades icke, att det skulle styrkas, att biträdet vid dessa varit förorsakadt af nödfall. Vidare syntes det böra beaktas att, enär skyldighet för barnmorska att vid viss ålder taga afsked i allmänhet icke vore bestämd, det skulle, därest förslagets ifrågavarande stadgande bibehölles, kunna befaras, att barnmorska äfven efter erhållen rätt till understöd skulle föredraga att kvarstanna i tjänst mot åtnjutande af lön och med rätt till fri praktik framför att taga afsked och därefter löpa äfventyret att förlora understödet, i fall hon lämnade begärd förlossningshjälp. Slutligen borde äfven tagas i betraktande, att exempelvis för läkare icke något förbud funnes att efter afsked och vunnen pension fortsätta med enskild praktik. Med anledning däraf ansåge Riksdagen ifrågavarande bestämmelse böra ur grunderna för ålderdomsunderstödets beredande uteslutas.

På grund af hvad sålunda anförts hade Riksdagen afslagit Kungl. Maj:ts framställning, men anhållit, att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbeta och för Riksdagen framlägga förslag till beredande af ålderdomsunderstöd åt de i kommuners tjänst eller å barnbördshus anställda barnmorskor, byggdt på den grundsats, att det finge blifva beroende på frivilliga beslut från kommunernas sida, huruvida de skulle medverka till att bereda sina barnmorskor ifrågavarande förmån och i sådant fall förplikta sig att erlägga de därför stadgade afgifter, samt i öfrigt anordnadt vare sig i hufvudsaklig öfverensstämmelse med det af Kungl. Maj:t i sådant afseende framlagda förslaget eller ock i enlighet med det system, som af Riksdagen år 1901 gillats beträffande pensionering af vissa sjuksköterskor.

Till följd af nådig remiss har medicinalstyrelsen den 30 december 1901 inkommit med utlåtande i anledning af Riksdagens skrifvelse och därvid fogat ett förslag till bestämmelser för barnmorskornas pensionsanstalt, upprättadt inom medicinalstyrelsen efter samarbete med professorn P. G. Rosén.

Medicinalstyrelsen erinrar, att de föregående förslagen utgått från den förutsättning, att pensionerna skulle utgå med vissa bestämda belopp. Denna princip ansåge dock medicinalstyrelsen icke lämpligen kunna förenas med bestämmelsen, att kommunernas bidrag skulle blifva beroende på frivilliga beslut från kommunernas sida. Det vore nämligen ganska sannolikt, yttrar medicinalstyrelsen, att bidrag af sådan natur komme att blifva dels mycket olika, dels föränderliga, beroende på särskilda förhållanden, såsom huru pass omtyckt och värderad barnmorskan vore, hvilka inkomster hon ansåges äga o. s. v. En kommun skulle antagligen komma att bidraga med ett belopp, en annan med ett annat; men då i alla händelser en bestämd pension skulle till barnmorskan utgå, måste staten utfylla hvad som fattades. Det läte väl tänka sig, att följden däraf blefve den, att småningom den ena kommunen efter den andra skulle söka undandraga sig allt bidrag och att staten slutligen finge öfvertaga hela pensioneringen.

Innebure det ifrågavarande förslaget, att endast de barnmorskor skulle erhålla pension, för hvilka kommuner beslutat lämna fullt erforderligt bidrag, så skulle detta sannolikt äfven föranleda stort missnöje hos dem, som icke blefve delaktiga af pension, hvartill komme, att det sannolikt blefve förenadt med mycken svårighet att på lämpligt sätt anordna pensionsförhållandena, t. ex. då en barnmorska, som redan förut varit i kommunal tjänst med rätt till pension, trädde i tjänst inom en kommun, som ej förbundit sig att lämna bidrag, eller då barnmorskan öfverginge till uteslutande privat verksamhet.

Ville man föredraga det i de förra förslagen följda system för pensionsfrågans lösning, syntes ändamålet således lättast kunna vinnas, om staten genast öfvertoge hela pensioneringskostnaden med det föreslagna bidraget af 10 kronor årligen af barnmorskorna själfva. Förvaltningen blefve i denna händelse af enkel beskaffenhet, och det för 1901 års Riksdag framlagda förslaget kunde då i allt väsentligt fortfarande tillämpas, om bidrag af staten sattes i stället för de föreslagna bidragen från kommunerna. En sådan lösning af frågan syntes dock Riksdagen icke hafva tänkt sig.

Fasthölle man den grundsatsen, att det skulle blifva beroende på frivilliga bidrag från kommunernas sida, huruvida de skulle medverka till beredandet af pensionsförmåner åt sina barnmorskor, så läte däremot denna princip väl förena sig med det system, som af Riksdagen gillats beträffande pensionering af vissa sjuksköterskor.

Detta pensioneringssystem vore grundadt på fondbildning, hvarvid fonderna skulle åstadkommas dels genom större eller mindre insatser af

delägarne eller de blifvande pensionärerna själfva, dels äfven genom bidrag från staten, allmänna inrättningar eller enskilda personers donationer. Ett viktigt syfte vid detta slags pensionssystem vore att förmå delägarne i pensionsinrättningen att genom frivilliga insättningar utom de obligatoriska bereda sig så höga pensionsförmåner som möjligt. Man torde nämligen kunna antaga, att ganska många skulle komma att begagna sig af tillfället att få sina besparade medel och andra tillgångar säkert och fördelaktigt placerade, om staten såväl lämnade bidrag till fondbildningen som äfven toge förvaltningen om hand. Pensionsförhållandena skulle då kunna ordnas på det sätt, att en af staten betryggad pensions- eller lifränteanstalt bildades enligt följande grunder.

Fonder bildades genom årliga insatser af stat, kommuner och barnmorskor, nämligen så, att dels barnmorskorna själfva under ett visst antal år inbetalade obligatoriskt 10 kronor årligen samt dessutom frivilliga insatser efter vilja och förmåga, dels kommunerna lämnade bidrag, till sin storlek beroende på frivilliga beslut, och slutligen staten utbetalade ett belopp lika stort som barnmorskans obligatoriska och frivilliga samt kommunens bidrag tillsammans, dock — beträffande pensionsbidrag åt sjuksköterskor — icke högre än 25 kronor om året.

Vid bestämd ålder, då barnmorska skulle blifva pensionstagare, funnes för henne genom insatser, räntor och arfsvinst m. m. samladt ett visst kapital, hvilket öfverflyttades till en pensionsfond. Af detta kapital eller tillgodohafvande finge en viss bestämd, enligt försäkringstekniska grunder beräknad ränta åtnjutas af pensionären till lifvets slut.

Om nu kommunen vore villig att bidraga till den i dess tjänst anställda barnmorskans pensionering med minst 15 kronor, skulle staten bidraga med 25 kronor och således den totala insatsen för en barnmorska blifva minst 50 kronor om året. Skulle däremot kommunen af någon orsak icke vilja bidraga med något belopp, blefve den totala obligatoriska insatsen endast 20 kronor, ett fall, hvarvid just det nu ifrågasatta sättet för pensioneringen borde visa sig vara fördelaktigt, då delägaren kunde hafva tillfälle att genom egna frivilliga insatser till pensionskassan själf förbättra sin annars mycket obetydliga pension.

Pensionsåldern vore en faktor, hvars bestämmande spelade en hufvudroll vid pensioneringen. Man kunde på grund af de utredningar, som förut blifvit gjorda i denna sak, anse, att densamma i regel borde bestämmas till 65 år. I händelse af invaliditet borde dock pension kunna beviljas efter fyllda 55 år.

Hvad beträffade de för berättigande till pension erforderliga tjänståren, syntes en betydlig nedsättning i de förut föreslagna 30 åren vara

billig och i öfrigt af omständigheterna påkallad. I de tidigare förslagen hade det varit fråga om en bestämd, för alla lika, af staten garanterad pension. I det nu föreliggande skulle frivilligheten spela en i flera afseenden större roll och statens bidrag utgå årligen åt därtill berättigade och kunde således för hvarje gång anses såsom ett slags ersättning för tjänstgöringen under just det år bidraget afsåge. Ytterligare förtjänst betingade nytt bidrag o. s. v. Denna form af pensionsbidrag hade, såsom nämndt, af Riksdagen godkänts för vissa pensionsinrättningar för sjuksköterskor, och, för att en sjuksköterska skulle komma i åtnjutande af en på dylika statsbidrag grundad pension, hade Riksdagen allenast uttalat önskvärdheten af, att hon under åtminstone 12 år skulle hafva utöfvat sådan befattning, som utgjorde grund för statsbidrags erhållande. Så kort tillmätt tjänstutöfning ansåge medicinalstyrelsen sig emellertid, då det gällde barnmorskor, icke böra föreslå. De erhöllo sin undervisning vid af staten bekostade löroanstalter, och det måste förutsättas, att staten äfven åtoge sig förvaltningen af deras pensionsanstalt. I betraktande af de förmåner, som sålunda skulle komma barnmorskorna till godo, syntes det vara i sin ordning, att deras fackutbildning under något längre tid komme landet till godo, innan de med bidrag af staten erhölle pension.

Såsom villkor för, att en barnmorska skulle komma i åtnjutande af på bidrag från stat och kommun (resp. barnbördshus) grundad pension, föresloge medicinalstyrelsen därför dels verklig anställning under minst 12 år, dels att barnmorska under minst 20 års tid skulle, enligt intyg af förman, hafva ägnat sig åt barnmorskekallet såsom yrke. Uti sistnämnda 20 år borde emellertid de 12 egentliga tjänståren få inräknas.

I enlighet därmed hade medicinalstyrelsen också förutsatt, att barnmorskornas egna pensionsbidrag af årligen minst tio kronor såsom regel skulle utgöras under 20 år. Obligatoriska skulle nämligen 20 års bidrag vara för alla barnmorskor, hvilka före 45 års ålder erhölle anställning och bibehölle sådan under 20 år. Beträffande barnmorskor, som efter 12 års tjänst därifrån afginge, skulle de — därest de fortfarande ägnade sig åt barnmorskeyrket och fortfore att göra insatser — äfven kunna erhålla pensionsbidrag af statsmedel under ytterligare högst 8 år. Upphörde de däremot själfva att göra insatser, skulle äfven statens bidrag upphöra. Men de erhölle då också efter uppnådda 65 lefnadsår och minst 20 års yrkesutöfning en väsentligen lägre pension än de förstnämndas.

För barnmorskor, de där först i åldern 45—50 år erhölle anställning med lön, skulle inträdet i pensionsanstalten vara frivilligt och deras bidrag skulle, vid uppnådd pensionsålder (65 år), upphöra. Äfven deras pension blefve därför lägre, därest de icke själfva gjorde större, frivilliga insatser.

Riksdagen hade ansett, att den enligt det förra förslaget åt stadskommun medgifna förmånen att under vissa villkor erhålla delaktighet i pensionsanstalten äfven för barnmorska, som blifvit anställd emot ersättning enligt viss taxa, borde utsträckas att gälla alla kommuner. Denna fordran läte äfven förena sig med det nu uppgjorda förslaget. Men då det sätt att tillbörligen begränsa antalet sålunda anställda barnmorskor, hvilket användes i det förra förslaget, eller detsammas ställande i ett visst förhållande till kommuns afgift till pensionanstalten, icke vidare vore användbart, eftersom kommunernas bidrag nu skulle blifva frivilliga, ville medicinalstyrelsen i stället föreslå, att kommun, som ville förskaffa statsbidrag till pensionering af mot taxa anställd barnmorska, skulle för henne, så länge aftalet varade, årligen uti pensionsanstalten insätta minst 15 kronor. Utan detta villkor skulle — särskildt i städerna — dylik anställning kunna gifvas åt ett långt större antal barnmorskor, än som vore för kommunen behöfligt, hvarigenom den bestämmelsen blefve illusorisk, att endast i kommunal eller barnbördshusens tjänst anställda barnmorskor skulle med bidrag af staten pensioneras.

En annan uti föregående pensionsförslag upptagen undantagsbestämmelse, som afsåge att öppna en utväg äfven för barnmorskor med mindre lön än 200 kronor om året att, om särskilda omständigheter gjorde sådant önskvärdt och billigt, komma i åtnjutande af pensionsanstaltens förmåner, hade medicinalstyrelsen ansett böra bibehållas äfven uti förevarande förslag och i sådant afseende hemställt att, då särskilda lokala förhållanden därtill föranledde, det skulle på anstaltens styrelse ankomma att, efter medicinalstyrelsens hörande, meddela barnmorska rätt att inträda i anstalten, äfven om hennes löneförmåner understege 200 kronor om året.

Vidare och ehuru i allmänhet barnmorska, som icke innehaft aflönad eller efter taxa betald tjänst i 12 år och icke ägnat sig åt yrket i 20 år, icke skulle kunna komma i åtnjutande af på stats- och kommunalbidrag grundad pension, hade dock sådan förmån synts medicinalstyrelsen böra efter minst 12 års tjänst tillerkännas barnmorska, som till följd af sjukdom eller kroppsskada blifvit urståndsatt att med yrket fortfara, i hvilket fall således pension till det belopp, som af redan gjorda insatser betingades, föreslagits skola utgå.

Enligt dessa grunder och med antagande af allmänna änke- och pupillkassans dödlighetserfarenhet samt $3^1/_2$ procents räntefot för beräkningen, skulle exempelvis åt en barnmorska, som vid 30 års ålder inginge i pensionsanstalten och för hvilken 50 kronor årligen inbetalades i 20 år, vid 65 års ålder en pension af 395 kronor kunna beviljas, men endast af 161 kronor, i fall pensioneringen skulle inträda redan vid 55 års ålder.

För en person, som vid 45 års ålder inträdde i pensionsanstalten och för hvilken inbetalningar gjordes i 20 år med 50 kronor om året, utfölle en pension af 192 kronor vid 65 års ålder. Om man nu liksom förut ville anse en pension af 200 kronor vara den normala, borde således den bestämda högsta åldern för inträde i pensionsanstalten ej utsträckas längre än till 45 år. Emellertid ansåge medicinalstyrelsen det vara lämpligt att för barnmorskor, som själfva önskade det, utsträcka densamma ännu fem år eller till 50 år, då man torde kunna antaga, att det skulle blifva möjligt för mången att äfven under 15 års förlopp kunna genom ökade insatser åstadkomma ett något så när afsevärdt bidrag till hjälp på ålderdomen. För en 50-åring skulle emellertid behöfvas under 15 år årligen inbetalas 80 kronor för erhållande af en pension af 200 kronor.

Den verkliga kostnad för statsverket, som en pensionering enligt de nu anförda grunderna skulle medföra, kunde endast approximativt angifvas, isynnerhet som det bidrag, hvilket kommunerna komme att lämna, vore alldeles oberäkneligt. Ett försök kunde dock göras att bestämma det maximibelopp, som kunde komma att erfordras, hvilken siffra ju vid dylika beräkningar hade det största intresset.

Med kännedom af det nuvarande antalet barnmorskor samt under antagande, att deras fördelning enligt ålder m. m. under år 1892 (då en utredning angående dylik fördelning verkställdes) fortfarande ägde sin tillämpning, finge man utan svårighet ett ungefärligt begrepp om de ifrågavarande kostnaderna.

Antalat svenska barnmorskor under år 1900 uppginge till 2,750. Enligt det nyss nämnda antagandet och då barnmorskornas antal under år 1892 uppgick till 2,643, följde, att antalet i kommuners tjänst anställda barnmorskor borde vara omkring 1,780 och af dessa 1,250 med en årslön af minst 200 kronor.

Ville man till pensionering nu medtaga endast dem, hvilka kunde i 20 år inbetala sina årsafgifter, d. v. s. endast till och med 45-åringar, och hvilkas antal uppginge till 713, så skulle, om staten lämnade det högsta bidraget, 25 kronor, den totala årskostnaden uppgå till 17,825 kronor. Beviljades däremot alla, som icke uppnått 51 år, inträde i pensionskassan, så skulle det motsvarande statsbidraget blifva 3,725 kronor högre eller 21,550 kronor.

Då det emellertid torde vara mycket möjligt, att »antalet barnmorskor i kommuners tjänst med minst 200 kronors lön» komme att med en pensionsanstalts förverkligande ökas, och då man äfven kunde hafva den förhoppning, att kommunerna skulle komma att tämligen allmänt bidraga med den ifrågasatta årsafgiften, 15 kronor, syntes man försiktigtvis böra

höja de nämnda maximibeloppen med omkring 20 procent eller i rundt tal till resp. 21,000 och 26,000 kronor.

Huru statsbidragen skulle komma att framdeles gestalta sig, då mera regelbundna förhållanden i anstaltens utveckling inträdt, läte sig ock närmelsevis beräknas.

Om man antoge, att till och med 50-åringar finge inträda i kassan, skulle bidraget utgå i 20 år för alla kvarlefvande, som icke uppnått 46 år vid inträdet, men för alla mellan 46 och 51 år utginge bidraget under en tid af 19 till 15 år.

Då dessutom årligen omkring 100 nyexaminerade barnmorskor tillkomme, af hvilka en mindre del anställdes i kommuners tjänst, skulle här under en följd af år ytterligare hvarje år statsbidrag tillkomma. Från denna tillökning borde dock fråndragas bidraget för dem, som af en eller annan orsak afginge. Under de senare 30 åren hade emellertid tillväxten i barnmorskornas antal varit nära 30 om året, och af dessa hörde endast 14 till den kategori, som vid pensioneringen skulle komma i fråga. Den årliga tillökningen i statsbidraget, beroende på antalet nyinträdande i kassan, kunde därför sannolikt icke blifva stor och komme sedermera efter ett antal år att minskas för att slutligen nå ett konstant belopp med jämn regelbunden ökning. Detta skulle inträffa, då den gamla ursprungliga stammen afgått och endast betalande delägare i åldern mellan 27 och 47 år återstode. Därvid hade antagits, att åldern 27 år utgjorde medelåldern för nyexaminerade barnmorskor.

Då nu antalet af i kommuners tjänst eller å barnbördshus anställda barnmorskor med minst 200 kronors lön enligt förut gjordt antagande belöpte sig till 773 för år 1900, och 1903 till omkring 800, skulle statsverkets årliga bidrag till pensioneringen framdeles uppgå till omkring 20,000 kronor årligen med någon förhöjning hvarje år till följd af ökningen af antalet i den nämnda åldersgruppen 27—47 år.

Pensionsanstalten komme emellertid naturligtvis icke att utveckla sig så regelbundet som nu blifvit framställdt, så att den uteslutande skulle rekryteras genom nyexaminerade barnmorskor, utan flera kunde tillkomma senare och från andra anställningar. Detta komme sannolikt att öka det beräknade värdet på statsbidraget med ett belopp, antagligen af omkring 20 procent, d. v. s. 4,000 kronor.

Hvad slutligen beträffade de barnmorskor, som vid pensionsanstaltens upprättande fyllt 50 år, mötte det större svårigheter att ordna deras pensionering. Det hade emellertid under denna frågas föregående behandling erkänts, att det icke skulle vara staten värdigt att, om yngre barnmorskor bereddes förmånen att på ålderdomen komma i åtnjutande af pension,

deras redan nu ålderstigna och förtjänta ämbetssystrar skulle helt och hållet uteslutas från dylika förmåner. Då de nu äldre barnmorskorna likväl icke kunde inpassas i det framlagda förslaget, återstode ej annat medel än att för dessa åstadkomma en undantagsanordning. Enklast vore då att för dessa barnmorskor, hvilkas antal belöpte sig till högst 300, bestämma ett till beloppet för alla lika understöd att, såsom i de äldre förslagen varit afsedt, utgå efter 30 tjänstår och fyllda 65 lefnadsår, därest icke invaliditet förelåge, då understödet borde börja att utgå vid fyllda 55 år eller vid den högre ålder, då invaliditeten inträdde. Beträffande understödets storlek, syntes det lämpligen böra bestämmas till 150 kronor. Och då intet skäl syntes finnas, hvarför icke äfven ifrågavarande barnmorskor skulle i mån af förmåga bidraga till sin pensionering, torde såsom villkor för understödets erhållande böra bland annat stadgas, att dessa barnmorskor årligen, till dess att understödet för hvar och en af dem beviljades, skulle till anstalten inbetala 10 kronor, hvilka belopp icke sedan skulle till dem återbetalas på annat sätt än i form af ålderdomsunderstöd.

Om man sålunda antoge, att antalet af ifrågavarande barnmorskor, som fyllt 50 år, belöpte sig till 300, skulle omkring 71 af dessa vara i den ålder, hvilken berättigade dem att erhålla understöd. Detsamma skulle således under första året uppgå till 10,650 kronor. De betalandes antal uppginge till 229, till följd hvaraf kostnaden för statsverket under det första understödsåret skulle blifva 8,360 kronor, som man för fall af invaliditet torde förslagsvis böra öka med 10 % eller till omkring 9,200 kronor. Detta under det första året utgående belopp borde dock komma att årligen minskas, till dess detsamma efter omkring 30 år helt och hållet upphört.

Jämlikt det vid medicinalstyrelsens utlåtande fogade och i enlighet med däri angifna grunder utarbetade förslag till bestämmelser för barnmorskornas pensionsanstalt skulle anstalten hafva till ändamål att bereda pension vid fyllda 65 år eller tidigare i händelse af invaliditet åt legitimerade barnmorskor, som varit i tjänst hos kommun eller barnbördshus. Barnmorskorna själfva, vederbörande kommun samt staten skulle samverka till ernåendet af det med pensionsanstalten åsyftade målet, i det att de för pensioneringen nödiga medlen skulle åstadkommas genom dels obligatoriska insatser af barnmorskorna, dels frivilliga insatser af barnmorskorna och kommunerna och dels bidrag af staten.

Vidkommande barnmorskorna, så skulle hvarje ej till 45 år hunnen legitimerad barnmorska, som vid tiden för anstaltens trädande i verksamhet innehade eller sedermera erhölle anställning hos kommun eller å

barnbördshus med löneförmåner icke understigande 200 kronor om året, hafva skyldighet att inträda i pensionsanstalten och dit årligen under den tid sådan anställning innehades inbetala 10 kronor, dock ej längre än till dess 20 årsafgifter blifvit erlagda, samt äga rättighet att därutöfver göra frivilliga insatser, hvilka dock icke finge öfverstiga 500 kronor under ett och samma kalenderår.

Enahanda skyldighet och rättighet skulle jämväl tillkomma en hvar, ej till 45 år hunnen legitimerad barnmorska, som vid tiden för anstaltens trädande i verksamhet af kommun blifvit anställd eller sedermera anställdes mot åtnjutande af bestämd ersättning för hvarje förrättning, därest hon af kommunen anmäldes till inträde i anstalten med åtagande för kommunen att för henne årligen, så länge anställningen varade, till anstalten inbetala minst 15 kronor.

Rätt att i anstalten vinna inträde skulle stå öppen för hvarje barnmorska, som antingen, då anstalten trädde i verksamhet, redan innehade anställning så beskaffad som förut sagts och då fyllt 45 år men icke 50 år, eller ock, sedan anstalten börjat sin verksamhet, i nyssnämnda lefnadsålder erhölle sin första anställning hos kommun eller barnbördshus; och skulle barnmorska, som begagnade sig af henne sålunda medgifven rätt till inträde i anstalten, vara skyldig att sedermera årligen till och med det år, hvarunder hon fyllde 64 år, dit inbetala 10 kronor.

Beträffande kommunerna så skulle alltid på kommuns frivilliga åtagande bero, om den skulle lämna något bidrag till pensionering af hos kommunen anställd barnmorska; och skulle det äfven, utom i det ofvan omförmälda fallet, ankomma på kommunen själf att besluta, med hvilket belopp sådant bidrag skulle utgå.

Hvad anginge statens bidrag till barnmorskepensioneringen, så skulle för hvarje i pensionsanstalten delaktig barnmorska af statsmedel insättas ett belopp lika stort med de insatser tillsammantagna, hvilka under det nästföregående kalenderåret gjorts dels af barnmorskan själf, obligatoriskt eller frivilligt, och dels för hennes räkning af vederbörande kommun eller barnbördshus — dock så begränsadt att högsta årsbidraget af statsmedel för barnmorska, i likhet med pensionsbidraget för sjuksköterska, aldrig finge öfverstiga 25 kronor, hvarförutom pensionsbidrag af statsmedel icke finge tillgodokomma en barnmorska under flera än 20 år.

Vidkommande de barnmorskor, som vid den tid, då den ifrågasatta pensionsanstalten trädde i verksamhet, uppnått 50 års ålder och följaktligen icke skulle kunna blifva delägare i anstalten, innehåller medicinalstyrelsens förslag vissa bestämmelser rörande beredande af ålderdomsunderstöd åt dessa barnmorskor. Enligt dessa bestämmelser, i förslaget sammanfattade

under benämningen »öfvergångsstadgande», skulle en hvar af dessa äldre barnmorskor efter uppnådda 65 lefnadsår eller, i händelse af invaliditet, vid fyllda 55 år samt under förutsättning af minst 30 tjänstår, förvärfvade genom anställning hos kommun eller å barnbördshus mot åtnjutande, åtminstone under de 10 sistförflutna åren, af en årslön af minst 200 kronor, kunna tillerkännas en årlig pension af 150 kronor. Barnmorskan skulle från och med det år, då anstalten trädde i verksamhet, intill dess understödet beviljades, årligen till anstalten inbetala 10 kronor. Understödet skulle bekostas af dessa afgifter, så långt de försloge, och i öfrigt utgå af statsmedel.

Statskontoret, som, till följd af nådig remiss, den 7 maj 1903 afgifvit utlåtande i ärendet, har framställt åtskilliga anmärkningar mot medicinalstyrelsens förslag.

Statskontoret yttrar:

Det föreliggande förslaget, hvilket från rätt till inträde i pensionsanstalten uteslöte sådana hos kommun och vid barnbördshus anställda barnmorskor, hvilkas löneförmåner ej uppginge till 200 kronor om året, gjorde en ganska väsentlig skillnad mellan, å ena sidan, barnmorska, som af kommun aflönades med visst årligt belopp icke understigande 200 kronor, och, å andra sidan, sådan barnmorska, som af kommun blifvit anställd mot rättighet att uppbära bestämd ersättning för hvarje förrättning. Under det att barnmorska, tillhörande den förra kategorien, skulle hafva ovillkorlig skyldighet att ingå i pensionsanstalten och dit inbetala stadgad årsafgift, oafsedt huruvida vederbörande kommun vore villig att till hennes pensionering bidraga eller icke, skulle däremot barnmorska, tillhörande den senare kategorien, hafva sådan skyldighet endast under den förutsättning, att hon af kommunen, hos hvilken hon hade anställning, anmäldes till inträde och kommunen iklädde sig förbindelse att för henne årligen, så länge anställningen varade, erlägga en minimiafgift af 15 kronor. Såsom en annan inkonsekvens hos det föreliggande förslaget borde jämväl anmärkas att, oaktadt detta från såväl skyldighet som rättighet att i anstalten ingå uteslöte alla sådana i kommuners tjänst anställda barnmorskor, hvilka åtnjöte fast aflöning, understigande 200 kronor om året, inträde i anstalten lämnades öppet för barnmorska, som af kommun anställts mot viss ersättning för hvarje af henne verkställd förrättning, äfven om denna senares årsinkomst af yrket skulle vida understiga 200 kronor.

Enligt statskontorets uppfattning skulle det innebära en principiell oegentlighet, därest löntagaren-barnmorskan förklarades ovillkorligen skyldig att ingå i pensionsanstalten och dit inbetala obligatorisk årsafgift, utan

att löngifvaren-kommunen samtidigt ålades förpliktelse att till hennes ålderdomsförsörjning bidraga; och det ville därför synas statskontoret, som om — vid det gifna förhållandet att förslaget borde utgå från valfrihet för kommunerna att i pensionskostnaden deltaga eller icke — rättast vore, att enahanda självbestämmelse inrymdes jämväl åt de i kommunernas tjänst anställda barnmorskorna. Innehållet i 1901 års riksdagsskrifvelse syntes icke heller gifva anledning antaga, att Riksdagen skulle i berörda hänseende hyst någon annan uppfattning.

Af den omständighet, att det finge bero på vederbörandes eget afgörande, huruvida inträde i pensionsanstalten skulle sökas eller icke, borde dock, enligt statskontorets mening, ingalunda följa, att den, som sökt och vunnit delaktighet i anstalten, skulle äga oinskränkt frihet i afseende å bestämmandet af det årliga afgiftsbeloppet. Skulle det med anstaltens inrättande afsedda ändamålet uppnås, syntes det under alla förhållanden nödigt att bestämma ett visst belopp såsom minimum för den årliga insats, som för hvarje delägare skulle göras; och då ett något så när afsevärdt ålderdomsunderstöd icke torde kunna på den nu föreslagna vägen åstadkommas, med mindre för en hvar delägare fastsloges en minimiinsats af 20 kronor — hvilket ju enligt förslaget innebure, att statens minimibidrag komme att utgöra enahanda belopp — syntes alltså ett belopp af 20 kronor böra fastställas såsom den årliga minimiafgift, för hvars behöriga inbetalning till pensionsanstalten ansvaret skulle åligga den kommun, genom hvilken inträde beredts barnmorskan. Då barnmorskornas aflöningsförhållanden icke utgjorde föremål för statens ingripande, torde det från det allmännas sida få anses tämligen betydelselöst, huruvida pensionsafgiften komme att drabba kommunen ensam eller barnmorskan ensam, eller om afgiftsbeloppet fördelades dem emellan enligt i hvarje särskildt fall träffad öfverenskommelse; och någon bestämmelse därom syntes alltså icke i detta sammanhang vara erforderlig.

Såsom af det anförda framginge, innebure det framlagda förslaget i fråga om den tid, hvarunder årsafgift borde af och för barmorska till pensionsanstalten erläggas, att barnmorskan själf icke skulle vara pliktig att utöfver 20 år fortfara med inbetalning af årsafgift, hvaremot kommun, som till inträde i anstalten anmält barnmorska, borde åtaga sig skyldighet att för henne inbetala stadgad minim årsafgift, »så länge anställningen varar», d. v. s. att fortfara med sådan inbetalning jämväl efter det barnmorskan själf till äfventyrs upphört med afgiftens erläggande; och då detta förhållande syntes innebära en oegentlighet, som i ett blifvande reglemente icke syntes böra bibehållas, hade statskontoret trott sig böra därå fästa uppmärksamheten.

Beträffande det i förslaget förekommande öfvergångsstadgandets innehåll, så ville det, om man jämförde det här föreslagna nya pensionsbeloppets storlek af 150 kronor med det i medicinalstyrelsens skrifvelse gjorda uttalandet, att för en 50-åring borde under 15 år årligen inbetalas 80 kronor för erhållande af en pension af 200 kronor, synas som skulle genom antagandet af ett öfvergångsstadgande med den af medicinalstyrelsen förordade lydelse de barnmorskor, hvilka vid pensionsanstaltens trädande i verksamhet öfverskridit den för inträde däri föreslagna maximiåldern, 50 år, komma i en nog mycket gynnad ställning gentemot öfriga delägare. På grund däraf och då det dessutom måste väcka betänklighet att förorda en öfvergångsbestämmelse, hvari den grundtanke, som eljest genomginge reglementet eller pensionsbeloppets beroende af gjorda insatser, helt och hållet öfvergifvits, hade statskontoret ansett sig icke kunna biträda förslaget i denna del. Med bibehållande af de principer, på hvilka förslaget i öfrigt hvilade, torde emellertid, enligt statskontorets mening, till förmån för flertalet af de vid den nämnda tidpunkten öfveråriga barnmorskorna, den öfvergångs- och undantagsbestämmelse lämpligen kunna och böra meddelas, att barnmorska, som vid tiden för pensionsanstaltens trädande i verksamhet uppnått 45 men icke 60 års ålder, skulle äga att vinna inträde i anstalten under förutsättning, dels att hon eljest uppfyllde villkoren för rätt till delaktighet däri, och dels att ansökningen om inträde gjordes sist inom utgången af anstaltens första verksamhetsår.

Med afseende å hvad statskontoret sålunda anfört har statskontoret föreslagit följande hufvudgrunder för en blifvande pensionsanstalt, nämligen

inträde i anstalten skulle stå öppet för barnmorska, som, då inträde söktes, vore under 45 år gammal och hos kommun eller å barnbördshus innehade anställning mot åtnjutande af: antingen fast lön till belopp ej understigande 200 kronor om året eller ock godtgörelse utgående, enligt af kommun antagen taxa eller annat därmed jämförligt beräkningssätt, så framt hennes årsinkomst af yrket enligt direktionens för pensionsanstalten beprövande kunde anses motsvara nämnda fasta minimilön;

då särskilda lokala förhållanden därtill föranledde, skulle anstaltens styrelse kunna, efter medicinalstyrelsens hörande, medgifva barnmorska inträde i anstalten, äfven om hennes årliga fasta lön eller eljest beräkneliga inkomst af yrket understege här ofvan angifna minimibelopp;

inträde i pensionsanstalten skulle förmedlas af vederbörande kommunalstyrelse eller barnbördshusförvaltning; och skulle alltså hvarje ansökning om inträde vara åtföljd af kommunens i behörig ordning fattade, laga kraft vunna beslut eller förvaltningens skriftliga förbindelse att under den

tid sökandens anställning varade svara för de stadgade årsinsatsernas behöriga inbetalande;

minsta årliga insats för hvarje i pensionsanstalten delaktig barnmorska skulle utgöra 20 kronor, dock att, sedan för en barnmorska 20 års insatser blifvit erlagda, skyldighet till vidare afgifters inbetalande upphörde;

femhundra kronor skulle vara den högsta insats, som under ett och samma kalenderår finge till förmån för barnmorska göras;

såsom bidrag till barnmorskas pensionering finge af statsmedel årligen i pensionsanstalten för henne insättas ett så stort belopp, att det svarade mot de af barnmorskan själf samt kommunen eller barnbördshuset för hennes räkning under nästföregående kalenderår gjorda insatser; dock att högst 25 kronor om året och högst 20 årsbidrag finge till en och samma barnmorska af statsmedel utgå;

därest för delägare i pensionsanstalten sådana förändrade förhållanden skulle inträffa, att dessa utgjort hinder för henne att vinna delaktighet i anstalten, finge bidrag af statsmedel icke utgå till sådan barnmorskas pensionering för den tid nämnda förhållanden vore för handen, utan så skulle vara, att hon i minst 12 år varit delägare och, efter det den anställning, som senast beredt henne delaktighet, upphört, fortfarande ägnade sig åt barnmorskekallet såsom yrke samt erlade föreskrifven minimiinsats;

af statsmedel gjorda insättningar med däraf härflytande ränteafkomst finge icke komma barnmorska till godo under annan form än årspension, som skulle tilläggas henne: antingen efter uppnådda 65 lefnadsår eller ock dessförinnan i anledning af inträffad, behörigen styrkt oförmögenhet till vidare utöfning af yrket;

pensionen skulle utgå i förra fallet tillsvidare med nio procent af det för barnmorskan vid pensionstillfället i anstalten innestående samlade kapitalet och i senare fallet med den procent därå, som enligt försäkringstekniska grunder tillkomme jämnårig lifräntetagare;

pension, beräknad å de för den pensionsberättigade af statsmedel gjorda insatserna med däraf härflytande ränteafkomst, finge icke utgå förrän från och med månaden näst efter den, hvari den pensionsberättigade frånträdt den befattning, på grund hvaraf hon senast åtnjutit delägarskap i pensionsanstalten;

barnmorska, som vid tiden för pensionsanstaltens trädande i verksamhet öfverskridit 45 års ålder men icke uppnått 60 lefnadsår, skulle äga att i anstalten vinna inträde, därest hon eljest enligt ofvan angifna grunder

skulle varit berättigad till delaktighet däri och inträde söktes sist inom utgången af anstaltens första verksamhetsår.

Medicinalstyrelsen hade uti sitt förslag förutsatt att, i likhet med hvad som skett uti de föregående förslagen, anstaltens förvaltning skulle öfvertagas af direktionen öfver folkskolelärarnes pensionsinrättning. Med anledning däraf har yttrande i ämnet infordrats från nämnda direktion.

Direktionen ansåge den af medicinalstyrelsen föreslagna organisationen af den ifrågasatta anstalten såsom en af staten understödd lifränteanstalt från flera synpunkter vara att föredraga framför den anordning af anstalten, som de föregående förslagen upptagit. Särskildt framhölle direktionen såsom en fördel att, vid anstaltens anordnande såsom en lifränteanstalt, delägarne blefve i tillfälle att genom frivilliga insättningar förbättra den ålderdomsförsörjning, som genom anstalten eljest skulle beredas dem. Vidare hade direktionen framhållit vikten däraf, att anstalten redan från början så planlades att, därest i en framtid fråga skulle uppstå om beredande af ålderdomsunderstöd äfven åt andra barnmorskor än sådana, som vore anställda hos kommun, anstalten skulle kunna upptaga jämväl dessa barnmorskor. En sådan utvidgad verksamhet ansåge direktionen kunna, utan allt för stora svårigheter, gifvas åt den nu föreslagna anstalten, därest förhållandena komme att påfordra sådant.

Vidkommande frågan om direktionens öfvertagande af förvaltningen af den föreslagna pensionsanstalten ansåge direktionen det vara önskligast, om sådant kunde undvikas. Skötseln af den ifrågavarande anstalten, anordnad på föreslaget sätt såsom lifränteanstalt, borde nämligen icke samordnas med skötseln af de pensionsinrättningar, som redan stode under direktionens vård. Såväl själfva planläggningen af en sådan anstalt som äfven och i följd däraf arbetets beskaffenhet komme allt för mycket att afvika från hvad som gällde för de af direktionen hittills administrerade kassorna, för hvilka kunde följas en enkel men ändock fullt tillfredsställande bokföring. Vid en lifränteanstalt åter, där ekonomiens anordning omedelbart måste stödja sig på försäkringstekniska grunder, och vid hvilken förutsattes en liflig och omedelbar förbindelse mellan anstaltens förvaltning och de särskilda delägarne, måste all bokföring blifva mera komplicerad och kassarörelsen erhålla en helt annan omfattning än vid pensionsanstalter af det eljest vanliga slaget. Direktionen ville därjämte tillägga, att enbart genom ökande af arbetskrafterna aflägsnades icke de nu berörda olägenheterna, ty blefve de uppgifter, som ålades en förvaltning, för många och af allt för olika beskaffenhet, måste, äfven med en vidt genomförd arbetsfördelning, uppstå svårigheter i afseende å det helas

kontroll och sammanförande. Icke heller ansåge direktionen någon afsevärd besparing uti administrationskostnaderna kunna vinnas genom direktionens öfvertagande af förvaltningen. Utgifterna i följd af den ökning i arbetskrafter samt den genomgående ändring i arbetsfördelningen, som för denna händelse måste vidtagas, syntes näppeligen i nämnvärd mån understiga dem, som skulle ifrågakomma, därest anstalten försåges med egen direktion och särskild personal. För den händelse emellertid, oaktadt direktionens afböjande, planen om förvaltningens ordnande på det föreslagna sättet komme att vidhållas, hade direktionen, så vidt sådant i frågans nuvarande läge läte sig göra, sökt angifva de närmare anordningar, som för sådan händelse syntes blifva nödvändiga.

Direktionen har då till en början framhållit vissa allmänna synpunkter beträffande arbetets ändamålsenliga anordnande inom anstalten, vidare redogjort för den lämpliga fördelningen af förvaltningsbestyren å direktionens nuvarande tjänstemän och den ökade arbetspersonal, som blefve behöflig i följd af direktionens öfvertagande af anstaltens förvaltning, samt slutligen uppgjort en beräkning å kostnaderna för anstaltens administrerande af direktionen.

Denna kostnadsberäkning upptager organisationskostnaderna till 8,000 kronor samt de årliga kostnaderna till följande belopp, nämligen:

arfvode åt kamreraren	kr. 1,000: —
ökadt anslag för sekreteraregöromålens bestridande	» 3,000: —
arfvode åt kassören	» 1,500: —
anslag till bokhållaregöromålens bestridande	» 6,000: —
arfvode åt vaktmästaren	» 200: —
hyra, försäkringstekniskt biträdes aflönande, extra biträden i öfrigt, renskrifning, ved, ljus, städning, skrifmaterialier m. m.	» 8,000: —

hvartill komme höjning i arfvodena till direktionens ordförande och ledamöter.

Om denna senare kostnad beräknades till 1,000 kronor om året, skulle sålunda den årliga förvaltningskostnaden, enligt direktionens beräkning, uppgå till sammanlagdt 20,700 kronor.

I denna kostnadsberäkning inginge dock, enligt hvad direktionen upplyser, poster eller delar däraf, som icke uteslutande föranleddes af den utvidgning i verksamhet, som genom besörjandet af barnmorskornas pensionering skulle uppkomma, utan som äfven eljest skulle, om än i någon annan form, framträdt.

Det har vid de föregående tillfällen, då frågan varit före om ålderdomsunderstöd åt barnmorskor, ifrågasatts, huruvida staten borde deltaga i kostnaden för beredande af ett sådant understöd. Efter de uttalanden, som härutinnan föreligga så väl från Kungl. Maj:ts sida som från Riksdagens, torde dock billigheten af statens deltagande i dessa kostnader numera få anses vara erkänd. Jag tror mig således icke nu behöfva upptaga till förnyad granskning de skäl, som anförts för och mot ett sådant deltagande från statens sida. Jag vill endast för egen del gifva till känna, att jag finner statens medverkan härutinnan vara lämplig och med billighet öfverensstämmande.

Af Riksdagens skrifvelse framgår, att äfven Riksdagen haft denna uppfattning, men på samma gång har Riksdagen uttalat, att Riksdagen ansåge, att en för sådant ändamål anordnad organisation icke borde, såsom uti de föregående förslagen, fotas på grundsatsen af obligatoriska bidrag från kommunerna, utan att det borde få bero af frivilliga beslut från kommunernas sida att deltaga i pensioneringen och för framtiden erlägga därför stadgade afgifter; och har Riksdagen, beträffande själfva anordnandet af denna organisation, anfört, att tillämpningen af nämnda grundsats om kommunernas frivilliga deltagande syntes å ena sidan icke vara oförenlig med den organisation i öfrigt, som föreslagits i 1901 års proposition, men att Riksdagen å andra sidan ansåge det vara önskvärdt, att det jämväl toges under öfvervägande, huruvida icke möjligen ett sådant pensioneringssystem, som Kungl. Maj:t år 1901 i afseende å sjuksköterskor föreslagit Riksdagen och Riksdagen i hufvudsak gillat, skulle kunna äfven beträffande barnmorskor vinna tillämpning.

Det är detta senare system, som ligger till grund för medicinalstyrelsens, af statskontoret och direktionen för folkskolelärarnes pensionsinrättning i denna del biträdda förslag.

Då, på sätt medicinalstyrelsen äfven påpekat, svårighet torde möta att, med bibehållande af grundsatsen om frivilligt deltagande från kommunernas sida, kunna garantera bestämda pensionsbelopp, synes mig det af medicinalstyrelsen föreslagna pensioneringssystemet med fondbildning och med pensioner, hvilkas belopp vore beroende af storleken af den fond, som vid inträdet i pensionsåldern vore samlad af eller för delägaren, vara att föredraga framför det system, som tillämpats i de föregående förslagen. Det nu föreslagna sättet synes mig därjämte äfven från den synpunkten tilltalande, att det medgifver delägare att genom frivilliga insatser öka sitt tillgodohafvande i fonden och därigenom bereda sig möjlighet att erhålla högre pension, än som eljest skolat tillkomma henne. Jag finner mig så

lunda böra biträda förslaget om inrättande af en enligt dessa grunder anordnad pensionsanstalt för barnmorskor.

Delägare i pensionsanstalten skulle enligt medicinalstyrelsens förslag blifva dels barnmorskor, anställda hos kommun eller å barnbördshus med löneförmåner ej understigande 200 kronor om året, hvari värdet af bostad och vedbrand med flera naturaförmåner finge inräknas med sammanlagdt högst 75 kronor, och dels barnmorskor, som af kommun anställts mot bestämd ersättning för hvarje förrättning.

Enligt 1901 års förslag, där pensionsrätten var beroende af visst antal tjänstår, förvärfvade i viss anställning, medförde anställning hos kommun eller å barnbördshus mot årslön, bestämd på sätt nyss är nämndt, rätt att beräkna tjänstår. Om nu pensionsanstalten skulle organiseras enligt det af medicinalstyrelsen föreslagna systemet, enligt hvilket, såsom jag redan nämnt, pensionens storlek blir beroende af storleken af den för barnmorskan genom gjorda insatser samlade fond, kunde ifrågasättas, huruvida icke äfven barnmorskor med mindre aflöning än 200 kronor skulle kunna vinna inträde i pensionsanstalten. Man kunde nämligen tycka, att det borde stå öppet äfven för dessa lägre aflönade barnmorskor att genom årliga insättningar bereda sig möjlighet af ålderdomsunderstöd. Men samma skäl torde kunna åberopas äfven till förmån för enskildt praktiserande barnmorskor. Då det emellertid icke nu kan ifrågasättas att medtaga äfven dessa senare, måste man från rätten att vinna inträde i pensionsanstalten undantaga vissa af de barnmorskor, som äro anställda hos kommun mot åtnjutande af viss årslön. De sämst aflönade af dessa närma sig tydligen gränsen för de enskildt praktiserande, och om man icke uppställer fordran af en viss minimilön såsom villkor för tillträde till pensionsanstalten, kommer man i själfva verket att utvidga pensionsanstalten till att omfatta alla barnmorskor. Vill man därför, såsom Riksdagen jämväl i sin nu förevarande skrifvelse förutsatt, från delägarskap i anstalten utesluta enskildt praktiserande barnmorskor, måste man också genom uppställande af fordran på en minimilön göra en begränsning äfven inom den kategori af barnmorskor, som åtnjuta aflöning af kommun. Att i förevarande fall bestämma en lägre minimiaflöning för rätt till inträde i anstalten än föregående förslag upptagit såsom medförande rätt till tjänstårsberäkning, synes mig icke böra ifrågasättas, då de skäl, som föranledt dess bestämmande till 200 kronor, och för hvilka jag i det föregående redogjort, äfven i detta fall torde i hufvudsak äga sin giltighet.

Äfven barnmorskor, anställda af kommun mot bestämd ersättning för förrättning, voro enligt 1901 års förslag berättigade att på grund af denna anställning räkna tjänstår. Denna förmån var dock endast tillerkänd så-

dana barnmorskor, som af stadskommun erhållit uppdrag att, mot bestämd ersättning af kommunen för hvarje förrättning, tillhandagå fattiga med förlossningsbiträde. Och icke ens alla dessa skulle få komma i åtnjutande af denna förmån, utan endast de, till hvilka under året af kommunen utbetalts fullt 200 kronor såsom ersättning för lämnadt förlossningsbiträde. Minimibeloppet af denna årsinkomst var sålunda detsamma som förutsatts såsom minimilön för aflönad barnmorska med afseende å dennas rätt att beräkna tjänstår. Denna likställighet mellan de två kategorierna af barnmorskor i kommunal anställning har öfvergifvits i medicinalstyrelsens nu föreliggande förslag. Såsom jag redan i det föregående omnämnt, skulle enligt förslaget alla de barnmorskor (i en viss ålder), som af kommun anställts mot bestämd ersättning för hvarje förrättning och anmälts till inträde i anstalten med åtagande för kommunen att för henne årligen erlägga en viss afgift, blifva delägare i anstalten. Mot en sådan bestämmelse kan tydligen göras samma invändning, som gjorts mot utsträckande af tillträdet till pensionsanstalten att omfatta alla med fast lön hos kommun anställda barnmorskor. Det torde nämligen icke kunna angifvas något allmängiltigt skäl, hvarför icke en kommun, som har hos sig anställd en barnmorska mot en obetydlig årslön, icke skulle äga samma rätt att, mot erläggande af viss årsafgift, få anmäla sin barnmorska till inträde i anstalten, som förslaget tillerkänt hvarje kommun, som anställt barnmorska mot viss taxa. Den årsinkomst, en sådan barnmorska har på grund af sitt kommunala uppdrag, måste nämligen i många fall vara helt ringa, då man vet, att så obetydliga städer som t. ex. Skeninge och Hedemora hafva barnmorskor anställda endast mot ersättning enligt taxa. Sådana barnmorskor synas mig icke kunna på grund af det kommunala uppdrag de erhållit betraktas såsom anställda i kommuns tjänst. Riksdagen yttrar visserligen i sin skrifvelse, att den rätt, som föreslagits att medgifvas stadskommun, att få delaktighet i anstalten under vissa villkor för barnmorska, som vore anställd hos kommunen mot ersättning enligt viss taxa, syntes böra utsträckas att gälla alla kommuner. Men härmed har Riksdagen tydligen endast menat, att landt- och stadskommun borde i detta afseende vara likställda. Ställer man sig på den ståndpunkt, som 1901 års förslag intar, och som Riksdagen fortfarande vidhållit, nämligen att den ifrågasatta pensionsanstalten skall omfatta endast i kommuners tjänst eller å barnbördshus anställda barnmorskor, torde en sådan utsträckning af rätten till inträde i pensionsanstalten, som medicinalstyrelsen nu föreslagit, icke kunna godkännas. Jag anser således, att den likställighet uti ifrågavarande afseende mellan de två kategorier af barnmorskor i kommunal anställning, som förefinnes i 1901 års förslag, fortfarande bör bibe-

hållas. Däremot finner jag icke någon betänklighet mot att uti förevarande afseende likställa landt- och stadskommun.

Inträde i pensionsanstalten skulle sålunda kunna vinnas dels af barnmorska med anställning hos kommun eller å barnbördshus mot åtnjutande af årslön, ej understigande 200 kronor, hvari värdet af bostad, vedbrand och andra naturaförmåner finge inräknas med sammanlagdt högst 75 kronor, och dels af barnmorska, som af kommun anställts mot bestämd ersättning för hvarje förrättning, så framt hon pröfvas af denna kommunala anställning hafva en årsinkomst ej understigande 200 kronor. Därjämte torde, på sätt medicinalstyrelsen föreslagit, kunna medgifvas att, då särskilda lokala förhållanden därtill föranleda, det finge ankomma på anstaltens styrelse att, på ansökning af vederbörande och efter medicinalstyrelsens hörande, meddela barnmorska, som är anställd hos kommun, rätt till inträde i anstalten, äfven om hennes löneförmåner understege 200 kronor om året.

Innan jag öfvergår till frågan, huruvida, på sätt medicinalstyrelsen föreslagit, vissa barnmorskor skola vara skyldiga att inträda såsom delägare i anstalten, anser jag mig böra redogöra för de föreslagna bestämmelserna om pensions- och tjänstålder samt om afgifterna till anstalten, hvilka senare frågor äro af betydelse för bedömandet af den förstnämnda.

Medicinalstyrelsens förslag härutinnan kan i korthet sammanfattas så, att rätt till pension inträder för delägare efter 20 års yrkesmässig verksamhet såsom barnmorska, däraf minst 12 år i sådan anställning, som medför tillträde till pensionsanstalten, och sedan hon uppnått en lefnadsålder af 65 år eller, i händelse af invaliditet, 55 år, i hvilket senare fall tjänstetiden kan inskränkas till förenämnda 12 tjänstår; att delägare i anstalten är skyldig att årligen erlägga en afgift till anstalten af minst 10 kronor, dock icke under längre tid än 20 år, men med rätt att därutöfver göra frivilliga insatser; samt att det ankommer på kommun att själf bestämma, om den vill genom afgifter till pensionsanstalten bidraga till barnmorskas pensionering.

Dessa hufvudgrunder anser jag mig kunna biträda. Naturligtvis bör det äfven stå öppet för barnbördshus att genom afgifter till anstalten bidraga till barnmorskas pensionering. Dock torde de årsafgifter, som må komma att erläggas af kommun eller barnbördshus, icke böra sättas lägre än det belopp, 10 kronor, som utgör barnmorskas minimiafgift.

Beträffande statens bidrag till pensioneringen tillåter jag mig åberopa hvad medicinalstyrelsen därutinnan anfört. Ett förtydligande tillägg anser jag mig dock böra göra. Enligt de för statsbidragen till pensionering af sjuksköterskor gällande bestämmelser skall statsbidragets storlek beräknas

efter de under det *föregående* året gjorda insättningarna. Därest samma föreskrift skulle blifva gällande i fråga om statsbidrag till pensionering af barnmorskor, skulle, om den föreslagna pensionsanstalten träder i verksamhet med ingången af år 1905, statsbidragen komma att utgå tidigast för år 1906. För att bidragen skola kunna utgå redan för år 1905, hvilket väl torde få anses vara önskligast, fordras följaktligen att deras storlek får beräknas efter storleken af de under det år, för hvilket statsbidraget utgår, gjorda insättningarna. Jag kan icke finna hinder möta mot en dylik bestämmelse.

Jag har i det föregående redogjort för den olika ställning, medicinalstyrelsen och statskontoret intaga till frågan om skyldighet för vissa barnmorskor att inträda i den föreslagna pensionsanstalten. Medicinalstyrelsen har ansett sådan skyldighet böra i vissa fall föreskrifvas, då däremot statskontoret föreslagit allenast fakultativt tillträde till anstalten.

Det system, som föreslagits för pensioneringen, förutsätter icke i och för sig obligatoriskt deltagande. Pensionsanstalten kan nog anordnas både på det ena och det andra sättet. Jag vill i detta sammanhang erinra, att svenska sjuksköterskornas allmänna pensionsförening och pensionskassan för Sophiahemmets sjuksköterskor, hvilka båda pensionsanstalter äro inrättade enligt det nu föreslagna systemet, och för hvilka Kungl. Maj:t genom särskilda resolutioner fastställt stadgar, intaga i förevarande afseende olika ståndpunkter. Den senare föreskrifver obligatoriskt inträde i kassan, hvilket däremot icke är händelsen med den förra. Om sålunda fordran på obligatoriskt inträde icke kan sägas ligga i systemets natur, kan å andra sidan icke förnekas, att en sådan fordran, där den är möjlig att uppställa, skulle tillföra pensionsanstalten större stabilitet. Vidare torde böra tagas i betraktande att, om staten bidrager till pensioneringen, sådant sker, emedan här ansetts föreligga ett statsintresse, hvars förverkligande icke bör, i högre grad än som är alldeles nödvändigt, göras beroende af enskilda personers förfogande. Min principiella ståndpunkt i denna fråga är således den, att obligatoriskt tillträde bör föreskrifvas i de fall, där sådant låter sig göra. Jag tror också, att en bestämmelse i denna riktning mycket väl kan genomföras åtminstone beträffande en viss grupp af barnmorskor. Härvid äro två omständigheter att taga i betraktande, nämligen dels tiden för antagningen i sådan befattning, som medför möjlighet till delägarskap, och dels lefnadsåldern. De barnmorskor, hvilka redan före pensionsanstaltens trädande i verksamhet innehafva sådan befattning, som nyss är nämnd, anser jag icke kunna åläggas att för denna befattning inträda i anstalten. Deras inträde måste göras beroende af frivilligt beslut. Hvad beträffar lefnadsåldern, får jag erinra därom att, enligt förslaget, för rätt att komma

i åtnjutande af pension i regel fordras 20 tjänstår och 65 lefnadsår samt att pensionsafgifter erlagts under 20 år. Häraf följer, att obligatoriskt inträde icke kan föreskrifvas för andra än dem, som icke uppnått 45 års ålder.

Jag kan icke finna, att någon större svårighet skulle möta att bland de barnmorskor, som äro anställda hos kommun med sådan årslön, som utgör förutsättning för delägarskap i pensionsanstalten, uttaga den grupp, som uppfyller nyssnämnda fordringar i afseende å antagning i tjänst och lefnadsålder, och föreskrifva, att barnmorskor, tillhörande denna grupp, skola vara skyldiga att inträda som delägare i pensionsanstalten. Den invändning skulle möjligen kunna göras, att svårighet skulle möta att kontrollera, att alla, som vore pliktiga att inträda, verkligen anmäldes till inträde. Denna svårighet torde dock kunna öfvervinnas, om vederbörande kommun eller barnbördshus ålades att hos anstalten anmäla hvarje barnmorska i sådan anställning, som medförde skyldighet att inträda i anstalten. En sådan anmälningsplikt torde icke kunna anses betungande, då man, äfven med fasthållande af principen om endast frivilliga bidrag från kommunernas sida, dock måste, på sätt också medicinalstyrelsen föreslagit, bibehålla den i 1901 års förslag förekommande bestämmelsen om vederbörande kommuns eller barnbördshus' ansvarighet för behöriga erläggandet af barnmorskas afgifter.

Skyldig att inträda såsom delägare i pensionsanstalten skulle sålunda vara hvarje legitimerad barnmorska, som, efter det anstalten trädt i verksamhet, i en ålder, ej uppgående till 45 år, erhåller anställning hos kommun eller å barnbördshus mot åtnjutande af årslön, ej understigande 200 kronor, hvari värdet af bostad, vedbrand och andra naturaförmåner må inräknas med sammanlagdt högst 75 kronor.

Att föreskrifva obligatoriskt inträde i anstalten äfven för sådana barnmorskor, som, efter det anstalten trädt i verksamhet, anställts af kommun mot viss taxa, torde däremot icke låta sig göra. Dessa skulle äga tillträde till anstalten under förutsättning, att årsinkomsten af deras kommunala uppdrag pröfvades uppgå till 200 kronor. Att på förhand med bestämdhet afgöra, om barnmorskans årsinkomst kommer att uppgå till nämnda belopp, torde icke vara möjligt; och en barnmorska, som icke önskade blifva delägare i anstalten, skulle lätt finna medel att göra föreskriften illusorisk. Hennes tillträde till anstalten bör sålunda vara frivilligt, men måste på samma gång förutsätta en undersökning rörande storleken af den inkomst, hon kan antagas komma att få under året af sitt kommunala uppdrag. Denna pröfning torde böra öfverlämnas åt pensionsanstaltens styrelse.

Medicinalstyrelsens förslag att utsträcka tillträdet till anstalten jämväl till barnmorskor, som fyllt 45 men ej 50 år, synes mig icke innebära någon oegentlighet, då af de beräkningar, medicinalstyrelsen låtit verkställa, synes framgå, att äfven dessa barnmorskor, utan allt för öfverdrifna årsbidrag, kunna vid uppnådd pensionsålder påräkna en icke allt för obetydlig pension. För dessa skulle naturligtvis tillträdet vara frivilligt.

Jämväl i fråga om de barnmorskor, som äro berättigade men ej skyldiga att inträda i anstalten, torde böra gälla, att deras inträde skall förmedlas af den kommun eller det barnbördshus, där de äro anställda. Anmälan om inträde för barnmorska bör sålunda göras genom kommunen eller barnbördshuset. I de fall, då barnmorskan icke är skyldig inträda i anstalten, synes sådan anmälan böra vara åtföljd af barnmorskans skriftliga tillkännagifvande, att hon önskar inträde såsom delägare i anstalten, då inträdet i anstalten förbinder henne till årliga afgifter. Anmälningen synes äfven, såväl då fråga är om obligatoriskt som frivilligt inträde, böra vara åtföljd af, förutom handlingar, som visa att barnmorskan är skyldig eller berättigad att inträda i anstalten, jämväl uttryckligt förklarande, huruvida kommunen eller barnbördshuset förbinder sig att lämna årsbidrag till barnmorskans pensionering eller icke.

Barnmorska, som vunnit delägarskap i anstalten, bör icke tillåtas att, så länge hon innehar anställning, som medför rätt att inträda i anstalten, lämna densamma. Däremot synes barnmorska, som icke längre innehar sådan anställning, icke böra få kvarstå i anstalten. Ett undantag härifrån synes dock böra göras för barnmorska, som under 12 år varit delägare i anstalten. En sådan har nämligen genom sin kommunala anställning redan samlat så stort antal tjänstår, att hon genom tillägg af ytterligare 8, förut eller efteråt förvärfvade tjänstår kan vid uppnådda 65 lefnadsår erhålla pension. Hon skulle sålunda vara berättigad att, om hon så önskade, kvarstå såsom delägare med de rättigheter och skyldigheter, som delägarskapet medför. Följaktligen blir hon skyldig att erlägga afgifter i likhet med andra delägare och måste, så vida hon icke före inträdet redan förvärfvat tillräckligt antal tjänstår, fortsätta med yrkesmässig verksamhet såsom barnmorska, tills hon samlat föreskrifvet antal tjänstår. Då barnmorska under nyss angifna förhållanden afgår från anstalten, bör hon tydligen vara berättigad återfå af henne själf gjorda insatser; dock torde ränta å dem icke böra tillerkännas henne.

Uppenbarligen bör barnmorska, som enligt 37 § i reglementet för barnmorskor förklarats vara för alltid förlustig rättigheten att utöfva barnmorskekonsten, icke tillåtas att vara delägare i anstalten, men äfven

i detta fall torde hon böra vara berättigad att återfå hvad hon själf insatt i anstalten, dock utan ränta.

Beträffande storleken af den pension, som efter uppnådd pensionsålder och afskedstagande bör tillkomma delägare i anstalten, kan, såsom jag redan förut antydt, densamma icke med det nu föreslagna pensioneringssystemet på förhand till beloppet bestämmas. I medicinalstyrelsens utlåtande finnas omnämnda de ungefärliga beräkningar, som gjorts rörande storleken af pensionsbeloppen; och torde jag få hänvisa till dessa beräkningar. Pension skulle komma att utgå i form af årlig lifränta, hvars belopp enligt försäkringstekniska grunder blefve beroende på storleken af den genom årliga insatser och statsbidrag, räntor, arfsvinst m. m. för delägaren vid hennes afgång från anstalten såsom pensionsberättigad samlade fond.

Pensionstagare, som förklarats förlustig medborgerligt förtroende, synes icke vidare böra få åtnjuta pension; äfven hon torde i detta fall äga att återbekomma hvad hon till anstalten inbetalt, dock utan ränta och jämväl med afdrag af hvad såsom pension uppburits.

Jag har i det föregående redogjort för det utlåtande, som i ärendet afgifvits af direktionen öfver folkskolelärarnes pensionsinrättning. Direktionen har där framhållit åtskilliga skäl, som, synnerligast med afseende å det föreslagna pensionssystemet — hvilket dock i och för sig förordats af direktionen — syntes tala för olämpligheten af att uppdraga åt direktionen att öfvertaga anstaltens förvaltning. Då hvad härutinnan af direktionen anförts icke syntes böra lämnas utan beaktande, har genom nådig remiss styrelsen för postsparbanken samt riksförsäkringsanstalten anbefallts att afgifva underdånigt yttrande, huruvida förvaltningen af den ifrågasatta pensionsanstalten lämpligen kunde öfvertagas af riksförsäkringsanstalten, dock med sådan inskränkning att mottagande af insättningar, utbetalande af pensioner och förvaltningen af anstaltens medel ombesörjdes af postsparbanken.

Det sålunda infordrade underdåniga yttrandet afgafs den 17 december 1903.

Däri anföra ämbetsverken:

Därest förvaltningen af pensionsanstalten blefve, på sätt i remissen angifvits, åt ämbetsverken anförtrodd, skulle, hvad riksförsäkringsanstalten vidkomme, dennas befattning med barnmorskepensioneringen hufvudsakligen omfatta:

a) pröfning af rätten till delaktighet i pensionsanstalten och, i händelse obligatoriskt inträde komme att föreskrifvas för vissa barnmorskor,

tillsyn, att de till inträde förpliktade icke undandroge sig denna sin skyldighet;

b) tillsyn, att stadgade afgifter vederbörligen inbetaltes;

c) åtgärder för undersökning af rätten till statsbidrag och uträknande af statsbidragets storlek;

d) beräkning af fonderna, delägares tillgodohafvande och pensions storlek; samt

e) pröfning af pensionsansökningar och rätten att fortfarande uppbära pension samt utanordnande af pensionsbelopp.

Ifrågavarande göromål skulle blifva ungefärligen likartade med det arbete, riksförsäkringsanstalten för närvarande hade att utföra, särskildt den lifränterörelse, som af riksförsäkringsanstalten bedrefves; och förvaltningen af pensionsanstalten med i remissen angifna inskränkning syntes kunna, utan olägenhet för riksförsäkringsanstaltens öfriga göromål, af riksförsäkringsanstalten öfvertagas samt ordnas till det väsentliga i likhet med anordnandet af arbetet för utförandet af riksförsäkringsanstaltens hittills varande och egentliga uppgift. Någon särskild föredragande för de nya ärendena syntes, åtminstone tillsvidare, ej vara behöflig, utan torde desamma lämpligen kunna fördelas på förutvarande föredragande inom riksförsäkringsanstalten, så att chefen för den försäkringstekniska och statistiska byrån öfvertoge handläggningen af frågor af försäkringsteknisk art, chefen för skaderegleringsbyrån frågor om pensions tillerkännande och utanordnande af pensioner samt sekreteraren öfriga pensioneringen rörande ärenden.

Beträffande de kostnader, förvaltningen af den ifrågaställda pensionsanstalten, hvad riksförsäkringsanstalten anginge, skulle draga — hvilka kostnader syntes böra bestridas af andra medel än de, med hvilka riksförsäkringsanstaltens egna förvaltningskostnader gäldades — kunde någon tillförlitlig beräkning härom icke verkställas, då omfattningen af det blifvande arbetet för närvarande icke läte sig med någon säkerhet bedömas och för öfrigt uti icke oväsentlig grad komme att blifva beroende af de föreskrifter, som stadgades i afseende å delaktighet i pensionsanstalten, eller huruvida inträde i densamma skulle blifva obligatoriskt eller frivilligt.

För arbetets utförande inom riksförsäkringsanstalten syntes emellertid under alla förhållanden behöfva anlitas ett biträde med försäkringsteknisk utbildning, då de försäkringstekniska beräkningarna syntes blifva ganska omfattande och icke torde medhinnas af den dessa ärenden föredragande ledamoten ensam, helst de icke torde komma att jämnt fördelas öfver hela året utan hopa sig vid vissa tider. Härförutom erfordrades inom

riksförsäkringsanstalten biträde till förande af liggare och matriklar samt vid skötande af förekommande skriftväxling, hvartill komme tryckningskostnader äfvensom kostnad för renskrifning m. m. samt för utvidgning af riksförsäkringsanstaltens ämbetslokal, hvilken redan nu vore ganska trång.

Riksförsäkringsanstalten hade för sin del beräknat den årliga utgiften för första verksamhetstiden till följande belopp:

för ersättningar till riksförsäkringsanstaltens chef och ledamöter	kr. 2,000: —
samt öfriga kostnader förslagsvis	» 6,000: —
summa	kr. 8,000: —

Hvad organisationskostnaden anginge torde densamma för riksförsäkringsanstaltens vidkommande kunna begränsas till sammanlagdt 6,000 kronor.

Beträffande postsparbankens bestyr med den ifrågaställda barnmorskepensioneringen skulle, såsom i den nådiga remissen antydts, dessa bestyr omfatta emottagande genom postanstalterna af delägarnas afgifter och kommunernas bidrag, omhändertagande af statsbidragen, förvaltning af fonderna samt utbetalande, på grund af anvisningar från riksförsäkringsanstalten, af fastställda lifräntor.

De vid postanstalterna förekommande göromål, som afsåge inbetalande af delägareafgifterna samt de kommunala bidragen, komme att blifva enahanda med de göromål, som vore förbundna med emottagande af insättningar i postsparbanken, och de bestyr, som skulle åligga posttjänstemännen med tillhandahållande af pensioner eller lifräntor åt understödstagarna, blefve af alldeles samma art och beskaffenhet som de bestyr, hvilka redan nu ålåge postanstalternas tjänstemän i fråga om utbetalande af lifräntor för riksförsäkringsanstaltens räkning.

Om därför, såsom ämbetsverken hölle före, de nya, med den ifrågasatta pensioneringen förenade göromålen vid postanstalterna inginge i och behandlades på samma sätt som de vid postanstalterna redan förekommande postsparbanks- och försäkringsgöromålen, skulle, då i betraktande vidare toges, att dessa nya göromål komme att i förhållande till de egentliga postsparbanksgöromålen vara af helt obetydlig omfattning, de göromål för pensionsanstaltens räkning, som komme att handhafvas af postanstalternas tjänstemän, ej i nämnvärd mån öka de redan befintliga och fördenskull ej heller blifva betungande eller hinderliga, en uppfattning, som ock delats af generalpoststyrelsen, med hvilken styrelsen för postsparbanken haft gemensam öfverläggning i detta ämne.

I afseende å de göromål, som genom postsparbankens öfvertagande af uppbörd, förvaltning och utbetalning af medel för den föreslagna pensionsanstaltens räkning skulle tillföras postsparbanksstyrelsen, så komme dessa göromål, särskildt de med uppbörden förenade, väl att inom styrelsen eller dess byrå i viss mån kräfva en annan handläggning än den, som nu ägde rum i fråga om postsparbanksinsättningar och inbetalningar af försäkringsafgifter, men denna omständighet syntes ej vara af beskaffenhet att utgöra hinder för den ifrågasatta anordningen under förutsättning, att ersättning, utgående af andra medel än postsparbankens öfverskottsmedel, bereddes de tjänstemän och biträden hos styrelsen, som komme att taga befattning med omhandlade pensionsärenden.

De göromål, hvilkas utförande skulle åligga postsparbanken, därest, såsom ifrågaställdt blifvit, barnmorskornas pensionsanstalt komme att förvaltas af postsparbanken och riksförsäkringsanstalten gemensamt, skulle bestå i:

a) utfärdande af motböcker för dem, hvilka efter ansökning hos riksförsäkringsanstalten funnits berättigade till inträde i pensionsanstalten, samt dessa böckers tillhandahållande å vederbörande postsparbankskontor;

b) emottagande vid postsparbankskontoren af insatser å dessa böcker, vare sig insatserna verkställdes af delägarna själfva eller af vederbörande kommuner;

c) bokföring å postsparbanksbyrån i särskilda liggare af dessa insatser;

d) upprättande efter årets utgång och öfverlämnande till riksförsäkringsanstalten af specifik uppgift å sammanlagda insättningsbeloppen å hvarje motbok samt den å boken upplupna räntan för året;

e) emottagande vid postsparbankskontoren efter årets utgång af motböckerna samt deras insändande till postsparbanksbyrån för antecknande däri, efter postsparbankens och riksförsäkringsanstaltens räkenskaper, af ränta för året, arfsvinst och statsbidrag samt böckernas återsändande och tillhandahållande å vederbörande postsparbankskontor;

f) uppbärande af statsbidragen samt fruktbargörande af dessa äfvensom af insatserna jämte därå upplupna räntor;

g) utbetalning genom postsparbankskontoren, efter anvisning af riksförsäkringsanstalten, af lifräntor från den ifrågasatta anstaltens pensionsfond.

Hvad beträffade de kostnader, som blefve förbundna med postsparbankens anlitande för nu omhandlade bestyr, så vore svårt eller nästan omöjligt att för närvarande därom göra sig ens en föreställning. Dessa kostnader vore nämligen jämväl beroende af, huruvida delägarskapet i pensionsinrättningen skulle blifva obligatoriskt eller frivilligt.

För handläggning å postanstalterna af pensionsgöromålen borde, enligt

ämbetsverkens förmenande, utgå ersättning till samma belopp som från och med år 1904 vore bestämd för postsparbanks- resp. försäkringsgöromålen, nämligen med 10 öre för hvarje nyutfärdad motbok, 2 öre för hvarje insats, 5 öre för hvarje utbetalning samt $^1/_{10}$ procent å det inbetalda beloppet.

Under antagande att under året 1,300 barnmorskor inträdde som delägare i anstalten samt att för hvar månad af eller för hvarje delägare inbetalades två kronor äfvensom att 200 pensionsutbetalningar ägde rum under året, skulle ersättningen till posttjänstemännen för handläggning af pensionsgöromålen för året, med ofvan angifna beräkning, uppgå till högst ..... 800 kronor.

Lades härtill det belopp, som torde böra utgå till personalen å postsparbanksbyrån för dess bestyr för pensionsanstaltens räkning, däraf till chefen för byrån 300 kronor och till kamreraren 200 kronor, till expenser, tryckningskostnader m. m. 2,300 kronor, eller omkring ..... 2,800 »

uppginge sammanlagda beloppet af förvaltningsafgifterna för året till omkring ..... 3,600 kronor

Kostnaden för själfva organisationsarbetet torde beträffande postsparbanken icke behöfva öfverstiga 1,500 kronor.

Under åberopande af hvad sålunda anförts hafva ämbetsverken anmält, att de för sin del funne förvaltningen af den ifrågasatta pensionsanstalten för barnmorskor lämpligen kunna af ämbetsverken öfvertagas på sätt i den nådiga remissen antydts, samt att, därest förvaltningen anförtroddes åt ämbetsverken, den årliga förvaltningskostnaden under första verksamhetstiden syntes böra beräknas till sammanlagdt omkring 11,600 kronor, hvarjämte till bestridande af organisationskostnaden syntes böra beräknas 7,500 kronor.

Ämbetsverken hafva därjämte påpekat, att de för postsparbankens vanliga motböcker och däråt innestående medel gällande bestämmelser, hvilka vore grundade å föreskrifter i förordningen den 22 juni 1883 angående en postsparbank för riket, icke i alla hänseenden vore lämpliga i fråga om motböcker, utfärdade för delägare i barnmorskornas pensionsanstalt, och de å dessa böcker insatta medel, hvarför i fråga om dessa böcker och medel synts böra gälla särskilda bestämmelser.

Med afseende å hvad styrelsen för postsparbanken samt riksförsäkringsanstalten anfört, anser jag, att förvaltningen af pensionsanstalten lämpligen bör öfverlämnas åt dessa ämbetsverk att handhafvas i enlighet med särskilda föreskrifter, som torde komma att utfärdas i hufvudsaklig öfverens-

stämmelse med de grunder, som ämbetsverken i sitt yttrande framlagt. Förutom de betydligt ringare organisations- och förvaltningskostnader, som dessa ämbetsverk ställt i utsikt i jämförelse med direktionen öfver folkskolelärarnes pensionsinrättning, skulle den nu föreslagna anordningen äfven i andra afseenden medföra fördelar. Så skulle insättningarna betydligt underlättas, då dessa kunde göras hos postanstalterna. Detta anser jag särskildt vara en beaktansvärd fördel, då pensioneringen är byggd på fondbildning, åstadkommen genom ej blott obligatoriska utan äfven frivilliga insättningar. Pensionernas utbetalande genom postanstalterna innebär, äfven det, en lycklig förenkling i administrationsafseende.

Det synes framgå af medicinalstyrelsens utredning, som om det högsta antal delägare, pensionsanstalten under nuvarande förhållanden skulle påräkna, icke kunde antagas uppgå till 900. Om staten skulle för en hvar af dem utbetala det högsta årsbidraget eller 25 kronor, blefve den årliga kostnaden för statens bidrag till pensioneringen 22,500 kronor. Då emellertid knappast kan antagas, att hela detta antal kommer att ingå i pensionsanstalten eller att för en hvar af dem det högsta bidraget kommer att utgå, torde, då för ändamålet torde böra begäras ett förslagsanslag, detta kunna begränsas till 20,000 kronor om året. Af styrelsen för postsparbanken samt riksförsäkringsanstalten hafva organisationskostnaderna beräknats till 7,500 kronor och de årliga förvaltningskostnaderna till 11,600 kronor. Mot det beräknade beloppet af organisationskostnaderna torde icke vara något att erinra. Beträffande de årliga förvaltningskostnaderna synas dessa vara väl högt beräknade, då till grund för beräkningen lagts ett högre delägarantal än som kan beräknas komma att tillhöra anstalten. Då jag emellertid icke kan finna, att någon befogad anmärkning kan göras mot de föreslagna arfvodesbeloppen, samt den minskning i den beräknade kostnaden för provisioner, expenser tryck och dylikt, som bör uppkomma därigenom, att delägarna i anstalten icke kunna antagas komma att uppgå till det antal, som ämbetsverken förutsatt, icke nu torde kunna till siffran angifvas, finner jag mig icke kunna föreslå någon större sänkning i det belopp, som beräknats såsom förvaltningskostnad. Det torde emellertid kunna afrundas till 11,000 kronor och böra utgå med ett årligt förslagsanslag å högst detta belopp.

Hvad slutligen angår de barnmorskor, som vid den tid, då anstalten träder i verksamhet, redan uppnått en ålder af 50 år, har af medicinalstyrelsen ifrågasatts, att jämväl dessa skulle komma i åtnjutande af ålderdomsunderstöd. Då emellertid de bidrag till pensioneringen, som från denna åldersgrupp komme att utgå, blefve synnerligen obetydliga — de, som redan uppnått pensionsåldern, komme tydligen icke att lämna några

bidrag alls — skulle denna pensionering till allra största delen, och i många fall helt och hållet, drabba statsverket. Att statsverket på detta sätt skulle så godt som ensam åtaga sig pensioneringen af kommunala tjänstinnehafvare, kan jag icke anse annat än principiellt oriktigt, och, huru önskvärdt jag än anser det skulle vara, om äfven åt dessa öfveråriga barnmorskor kunde beredas ålderdomsunderstöd, finner jag mig dock af anfördt skäl icke kunna tillstyrka anvisande af statsmedel för detta ändamål».

Utskottets yttrande.

Utskottet har visserligen vid behandlingen af ifrågavarande förslag funnit anledning att framhålla, hurusom förvaltningskostnaderna synas väl högt tilltagna, särskildt hvad beträffar den del, som afser ersättning åt riksförsäkringsanstaltens tjänstemän. Med hänsyn till hvad härom i det vid ifrågavarande proposition fogade statsrådsprotokoll anförts har utskottet likväl icke ansett sig böra förorda frångående af Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

Utskottet, som på annat ställe i detta utlåtande kommer att yttra sig angående det af Kungl. Maj:t uti ifrågavarande proposition äskade extra anslag, får nu hemställa,

att Riksdagen må

dels godkänna de af Kungl. Maj:t föreslagna grunder för inrättande af en anstalt för beredande af ålderdomsunderstöd åt barnmorskor;

dels till bestridande af statens bidrag, enligt förenämnda grunder, till pensionering af barnmorskor anvisa å riksstatens tionde hufvudtitel ett förslagsanslag å 20,000 kronor att årligen utgå från och med år 1905;

dels ock till gäldande af kostnaden för förvaltningen af barnmorskornas pensionsanstalt anvisa å riksstatens tionde hufvudtitel ett förslagsanslag å högst 11,000 kronor att årligen utgå från och med år 1905.

Ang. kostnaden för förvaltningen af småskolelärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt.

5:o) Kungl. Maj:t har i statsverkspropositionen under tionde hufvudtiteln i punkt 2 föreslagit,

att Riksdagen, i afseende å kostnaderna för småskolelärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalts förvaltning och verksamhet under år 1905, må medgifva:

att Kungl. Maj:t må för sistnämnda år bestämma de belopp, som för bestridande af anstaltens förvaltningsbestyr blifva erforderliga; samt [2.]

att de för berörda förvaltningskostnad och för anstaltens utgifter i

öfrigt under samma år erforderliga medel må af Kungl. Maj:t, i den mån influtna afgifter icke äro att tillgå, anvisas af tillgängliga statsmedel såsom förskott, att antingen ersättas af berörda afgifter, i den mån de under året ingå, eller, därest dessa afgifter skulle för året befinnas härtill otillräckliga, anmälas till ersättande af Riksdagen.

Statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 11 december 1903 innehåller härom följande anförande af departementschefen:

»Till statsrådsprotokollet den 21 december 1900 erinrades af dåvarande departementschefen därom, att direktionen öfver folkskolelärarnes pensionsinrättning den 11 oktober 1898 anmodats att, därest direktionen funne sig vara i tillfälle med någon större säkerhet öfverskåda den blifvande omfattningen af småskolelärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt och beräkna kostnaderna för förvaltningen däraf, till ecklesiastikdepartementet inkomma med uppgift, huru stort belopp kunde för bestridande af anstaltens förvaltningsbestyr anses årligen erforderligt, samt med förslag å sättet för detta belopps användande och arbetets anordning inom anstalten, äfvensom att direktionen i anledning däraf i skrifvelse den 1 november 1898 förklarat, att direktionen på grund af åberopade skäl funne det mindre lämpligt, att frågan om ålderdomsunderstödsanstaltens ordnande å fast stat vid dåvarande tidpunkt bringades till afgörande.

Enär de af direktionen till stöd för sin åsikt anförda förhållanden fortfarande förefinnas, synes det mig vara en fördel, att den provisoriska anordningen af småskolelärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalts förvaltning ännu någon tid fortfar, helst som fråga föreligger om att åt direktionen öfver folkskolelärarnes pensionsinrättning jämväl skulle anförtros vården af en ifrågasatt pensionsanstalt för de vid döfstumskolorna anställda lärare och lärarinnor, hvilken fråga nu är i det skick, att den torde kunna föredragas inför Eders Kungl. Maj:t i början af år 1904.»

Med hänsyn till hvad i detta ärende förekommit hemställer utskottet, att Kungl. Maj:ts nu ifrågavarande framställning må af Riksdagen bifallas.

Ang. en inom Första Kammaren väckt motion.

6:o) I en inom Riksdagens Första Kammare väckt motion (n:o 27) har herr T. Säve hemställt, att Riksdagen behagade besluta, att småskolelärarinnor, hvilka anställts vid af landsting anordnadt seminarium för bildande af lärare och lärarinnor vid småskolor m. m. och till hvilkas aflönande bidrag af allmänna medel utgår, berättigas att, med afseende på

tjänstår och rätt till understöd från småskolelärarnes m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt få räkna sig till godo äfven sin tjänstgöring vid seminariet före den tidpunkt, då statsbidrag till deras aflöning begynte utgå, under iakttagande uti tillämpliga delar af det för anstalten gällande reglemente och med villkor, att vederbörande seminariestyrelse erlägger de afgifter till anstalten, som enligt reglementet böra för lärarinnorna utgå.

Till stöd för förslaget har motionären anfört följande:

»Vid 1897 års riksdag tillät sig undertecknad att framlägga en motion om rätt för småskolelärare och småskolelärarinnor vid de med landstingsseminarier förenade öfningsskolor till delaktighet i småskolelärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt. Denna motion blef af Riksdagen afslagen hufvudsakligen af det skäl, att ett bifall till motionen skulle innebära ett afsteg från en af de viktigaste grunderna för berörda ålderdomsunderstödsanstalt, nämligen den, att endast de lärare och lärarinnor vid småskolor voro berättigade till understöd från anstalten, för hvilkas aflönande tillskott af allmänna medel åtnjötes, hvilka tillskott icke tillkom de i motionen åsyftade lärarne och lärarinnorna.

Detta skäl bortföll emellertid redan 1898, då Riksdagen med anledning af en af Kungl. Maj:t därom gjord framställning beslöt, att bidrag af allmänna medel finge utgå till aflönande af de folkskole- och småskolelärare och -lärarinnor, hvilka voro anställda vid af landsting eller stad, som ej i landsting deltoge, anordnadt seminarium för bildande af lärare och lärarinnor vid småskola. Följdriktigheten fordrade nu, att, då genom detta Riksdagens beslut bidrag af allmänna medel finge utgå till aflönande af vid landstingsseminariernas öfningsskolor anställda småskolelärare och småskolelärarinnor, dessa lärare och lärarinnor äfven finge rätt till ålderdomsunderstöd i likhet med de småskolelärare och småskolelärarinnor, som tjänstgjorde vid småskolorna i de särskilda skoldistrikten. På grund häraf föreslog Kungl. Maj:t 1901 Riksdagen medgifva, »att småskolelärare och småskolelärarinnor, hvilka anställas vid af landsting eller stad, som ej i landsting deltager, anordnadt seminarium för bildande af lärare och lärarinnor vid småskolor m. m. och till hvilkas aflönande bidrag af allmänna medel utgår, må erhålla rätt till understöd från småskolelärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt under iakttagande uti tillämpliga delar af det för anstalten gällande reglemente och med villkor, att vederbörande seminariestyrelse erlägger de afgifter till anstalten, som enligt reglementet böra för lärarne och lärarinnorna utgå». Riksdagen beslöt att härtill lämna sitt bifall.

Emellertid blef den förmån, som denna Kungl. Maj:ts af Riksdagen bifallna proposition afsåg bereda de lärare, hvarom här är fråga, väsent-

ligt begränsad för dem, som tjänstgjort före 1899, i det att åt propositionen gafs den tolkning, att desse lärare vid ansökan om understöd från ålderdomsförsäkringsanstalten ej få räkna sig till godo sin tjänstgöring vid landstingsseminarierna för tiden före det år, då statsbidrag till deras aflöning begynt utgå, eller 1899. Framtidsutsikterna för dessa hafva därigenom blifvit mycket förmörkade. Många till antalet äro de visserligen ej. De voro år 1899 endast tre, ty enligt hvad som framgår af statsrådet och chefens för kungl. ecklesiastikdepartementet yttrande till statsrådsprotokollet den 21 december 1900 utbetalades år 1899 bidrag af allmänna medel till aflönande af endast tre vid landstingsseminarierna anställda småskolelärare. Men dessa tre, alla lärarinnor och fortfarande i tjänst, hade sedan 1899 en lång följd af tjänstår bakom sig, ja en af dem, anställd vid Uppsala läns landstings seminarium, står nu vid sin tjänstetids yttersta gräns. Uppenbart är, att det ej kan vara med billighet och rättvisa öfverensstämmande, att dessa lärarinnor ej skola vid ansökan om ålderdomsunderstöd få räkna sig sin tjänstgöring före 1899 till godo, då de efter en verksamhet, som varit icke mindre maktpåliggande än deras kamraters vid de vanliga småskolorna, af ålder och nedsatta krafter tvingas att lämna sina platser, på hvilka besparingar för ålderdomen svårligen kunnat göras.»

Utskottets yttrande.

Under meddelande af att, enligt hvad utskottet inhämtat, från ecklesiastikdepartementet sex lärarinnor kunna beröras af bifall till förevarande framställning, får utskottet hemställa,

att Riksdagen må för sin del besluta, att småskolelärarinnor, hvilka anställts vid af landsting anordnadt seminarium för bildande af lärare och lärarinnor vid småskolor m. m. och till hvilkas aflönande bidrag af allmänna medel utgår, berättigas att, med afseende på tjänstår och rätt till understöd från småskolelärarnes m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt få räkna sig till godo äfven sin tjänstgöring vid seminariet före den tidpunkt, då statsbidrag till deras aflöning begynte utgå, under iakttagande uti tillämpliga delar af det för anstalten gällande reglemente och med villkor, att vederbörande seminariestyrelse erlägger de afgifter till anstalten, som enligt reglementet böra för lärarinnorna utgå.

Ang. anslagen under pensionsstaten.

7:o) I fråga om beloppen af anslagen under pensionsstaten har i statsverkspropositionen erinrats, hurusom vid bifall till Kungl. Maj:ts däri gjorda framställningar angående pensionsstaten samt till Kungl. Maj:ts i särskild proposition (n:o 27) framlagda förslag angående ny pensionsstat för daglönare vid flottans stationer och varf det skulle inträda en ökning med följande belopp, nämligen:

höjning af bidraget till pensionering af änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid armén	kronor	9,410: —
höjning af förslagsanslaget till pensionering af flottans och lotsverkets gemenskap	»	100,000: —
tillsammans	kronor	109,410: —
Om härtill lades summan af ordinarie anslaget till pensionsstaten enligt nu gällande riksstat	»	1,930,763: —
skulle, enligt hvad departementschefen anmärkt, anslaget till pensionsstaten sluta å ett belopp af	kronor	2,040,173: —

Vid bifall till hvad utskottet här ofvan under mom. 4:o hemställt angående beredande af ålderdomsunderstöd åt barnmorskor, komme sistnämnda belopp att ökas med 31,000 kronor till 2,071,173 kronor.

Utskottet hemställer,

att samtliga de anslag under pensionsstaten, i afseende å hvilka förändring ej blifvit ifrågasatt, må i riksstaten för år 1905 upptagas med oförändrade belopp.

Indragningsstaten.

Ang. pension för A. G. Widbom, Daniel Holmgren, Sven Johan Johannesson Qvist och Carl Abrahamsson Stång.

8:o) Kungl. Maj:t har i en till Riksdagen den 29 januari detta år aflåten proposition (n:o 78) föreslagit Riksdagen att å allmänna indragningsstaten bevilja en hvar af nedannämnda arbetare vid Karlsborgs fästningsbyggnad, nämligen snickeriförmannen *Anders Gustaf Widbom*, murareförmannen *Daniel Holmgren* och *Sven Johan Johannesson Qvist* samt arbetaren *Carl Abrahamsson Stång* en årlig pension under deras återstående lifstid af trehundra kronor, att utgå för Stång från och med innevarande års början samt för en hvar af de öfrige från och med månaden näst efter den, under hvilken han erhåller entledigande från sin nu innehafvande beställning.

Till statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden sistnämnda dag har departementschefen i ämnet anfört följande:

»Uti skrifvelse den 11 november 1903 har arméförvaltningen å fortifikationsdepartementet, med anledning af särskilda till fortifikatiosbefälhafvaren å Karlsborg ingifna och af honom till chefen för fortifikationen öfversända samt sedermera till fortifikationsdepartementet öfverlämnade ansökningar af snickeriförmannen Anders Gustaf Widbom, murareförmännen Daniel Holmgren och Sven Johan Johannesson Qvist samt arbetaren Carl Abrahamsson Stång, samtliga anställda vid Karlsborgs fästningsbyggnad, i underdånighet hemställt om aflåtande till Riksdagen af nådig proposition angående pension af 300 kronor åt en hvar af dem, att utgå till den sistnämnde från och med år 1904 och till en hvar af de öfriga från och med månaden näst efter den, då han ur kronans tjänst entledigades.

Af ansökningarna bifogade handlingar inhämtas:

att Widbom, som den 20 oktober 1903 uppnådde 73 lefnadsår, alltifrån år 1845 eller under 48 år innehaft anställning vid Karlsborgs fästningsbyggnad;

att Holmgren, född den 31 januari 1836 och således 68 år gammal, alltsedan 1859 varit anställd vid fortifikationens arbeten, nämligen i Karlskrona under åren 1859—1867, i Vaxholm åren 1868—1869 och å Karlsborg sedan 1870, samt därunder ådragit sig ett högersidigt ljumskbråck, hvaraf han fortfarande lider och som i ej oväsentlig grad nedsätter hans arbetsförmåga;

att Qvist, som är född den 14 september 1851 och således uppnått 52 lefnadsår samt alltsedan 1871 eller i 32 år haft anställning vid Karlsborgs fästningsbyggnad, till följd af ett år 1901 inträffadt fall från en murareställning, hvilket föranledde en fraktur i högra fotleden, enligt läkarebetyg är oförmögen att gå och vistas på ställningar, hvadan och då han därjämte lider af svag och oregelbunden hjärtverksamhet, hans arbetsförmåga är i högst betydlig grad nedsatt;

att Stång, som är född den 29 september 1825 och således 78 år gammal samt årligen under 1871 och 1873—1875 fem till sju månader arbetat såsom handräckningskarl vid Karlsborgs fästningsbyggnad och därefter med ingången af år 1876 till den 31 januari 1903 innehaft fortfarande arbete vid fästningens verkstäder såsom skräddare- och förrådsdräng, numera till följd af åder- och ljumskbråck jämte kronisk reumatism och långt framskriden ålder är alldeles oförmögen att genom sitt arbete i någon mån bidraga till sitt uppehälle, äfvensom

att samtlige ofvannämnde arbetare erhållit vitsord om nit, skicklighet

och flit i det arbete, de haft att utföra, samt att en hvar af dem såsom vedermäle därför undfått sällskapet Pro Patrias silfvermedalj.

Statskontoret, hvars yttrande i ärendet Eders Kungl. Maj:t genom nådig remiss behagat inhämta, har uti afgifvet underdånigt utlåtande af den 14 december nästlidet år biträdt arméförvaltningens berörda hemställan.»

På grund af hvad sålunda förekommit och då staten lika litet som enskilda arbetsgifvare borde undandraga sig att åt sina tjänare lämna understöd på deras ålderdom, då desse efter långvarig och trogen tjänst icke längre förmå själfva bidraga till sitt uppehälle, hemställde departementschefen, med stöd af de i ärendet förekommande bevekande omständigheter, att Kungl. Maj:t täcktes till Riksdagen aflåta ifrågavarande proposition.

Med hänsyn till hvad i ärendet förekommit får utskottet hemställa, att Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning må af Riksdagen bifallas.

Ang. pension åt förvaltaren C. W. Sjöstedt.

9:o) Kungl. Maj:t har i en till Riksdagen den 29 januari innevarande år aflåten proposition, n:o 79, föreslagit att förvaltaren vid ammunitionsfabrikens afdelning å Marieberg *Carl Wilhelm Sjöstedt* må från och med månaden näst efter den, då han erhåller afsked från sin beställning, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension af etttusen sexhundraåttio kronor.

Till statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden sistnämnda dag har departementschefen i ämnet anfört följande:

»Uti en af arméförvaltningen å artilleridepartementet med underdånigt utlåtande den 23 mars 1903 öfverlämnad ansökning har förvaltaren vid ammunitionsfabrikens afdelning å Marieberg Carl Wilhelm Sjöstedt, med förmälan att han, som till följd af sjukdom under lång tid varit och för all framtid vore urståndsatt att sköta sin tjänst, hade för afsikt att anhålla om afsked, så fort omständigheterna det medgåfve, i underdånighet anhållit att, då han ännu icke uppnått den för erhållande af pension jämte fyllnadspension från arméns pensionskassa stadgade lefnads- och pensionsålder, Eders Kungl. Maj:t täcktes hos Riksdagen göra framställning om beviljande åt honom af pension å allmänna indragningsstaten till belopp af 1,680 kronor, motsvarande 80 procent af hans lön jämte ett därå intjänadt ålderstillägg.

Uti sitt förberörda underdåniga utlåtande har arméförvaltaingen anfört, att Sjöstedt, som vore född den 26 maj 1851, från och med den 28 februari 1885 till och med den 15 januari 1889 varit anställd såsom tyg-

skrifvare och från sistnämnda dag till och med den 20 februari 1891 såsom förrådsförvaltare vid förutvarande Vaxholms artillerikårs tygstat samt den 21 februari 1891 tillträdt sin nu innehafvande förvaltaretjänst; att han, som allt sedan den 1 mars 1900 åtnjutit tjänstledighet, enligt två läkares vid ansökningen fogade sammanstämmande intyg, sedan många år lidit af höggradig neurastheni och på grund häraf vore för all framtid oförmögen att handhafva en med uppbördsansvar och tankearbete förenad tjänst; samt att Sjöstedt enligt den af 1876 års Riksdag antagna och genom nådigt bref den 26 maj samma år för Mariebergs ammunitionsfabrik fastställda utgiftsstat, å hvilken han fortfarande kvarstode, åtnjöte såsom lön 1,800 kronor, hvarå han med anledning af den honom för sjukdom beviljade oafbrutna tjänstledighet icke kunnat komma i åtnjutande af mer än ett ålderstillägg å 300 kronor.

Då Sjöstedt icke uppnått hvarken de ålders- eller tjänstår, som vid ett blifvande afskedstagande i den närmaste framtiden kunde berättiga honom till pension och fyllnadspension från arméns pensionskassa, samt det enligt arméförvaltningens åsikt otvifvelaktigt vore med statens fördel bäst öfverensstämmande att genom Sjöstedts uppförande å allmänna indragningsstaten bereda honom möjlighet att lämna tjänsten, hvilken han icke längre kunde sköta och som till följd af hans sjuklighet redan i öfver tre år uppehållits af vikarie, har arméförvaltningen hemställt om nådigt bifall till Sjöstedts ifrågavarande ansökning.

Efter härå erhållen nådig remiss har medicinalstyrelsen uti underdånigt utlåtande den 20 april 1903, med särskild hänsyn därtill, att någon utsikt till stadigvarande förbättring i Sjöstedts sjukdomstillstånd numera på grund af sjukdomens långvariga beskaffenhet icke vore att förvänta, jämväl tillstyrkt bifall till förevarande ansökning.

Slutligen har statskontoret uti infordradt och den 28 juli 1903 afgifvet underdånigt utlåtande förklarat sig icke hafva något att erinra mot den af arméförvaltningen i ärendet gjorda hemställan.»

På grund af hvad sålunda förekommit och då det måste anses fördelaktigt för uppehållande af den beställning, som för närvarande af Sjöstedt innehades, men af annan bestredes, att Sjöstedt genom erhållande af pension sattes i tillfälle att taga afsked, hemställde departementschefen, med anslutning till hvad myndigheterna anfört, att ifrågavarande proposition blefve till Riksdagen aflåten.

Hvad Kungl. Maj:t i förevarande proposition föreslagit, har utskottet i betraktande af föreliggande omständigheter ansett sig böra tillstyrka och får därför hemställa,

att Riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning.

Ang. pension åt sergeanten Frans Andersson Lindqvist.

10:o) Kungl. Maj:t har i en till Riksdagen den 29 januari innevarande år aflåten proposition (n:o 80) föreslagit Riksdagen att å allmänna indragningsstaten bevilja sergeanten vid lifgardet till häst *Frans Andersson Lindqvist* en årlig fyllnadspension å femhundrafyrtio kronor att utgå, sedan han efter den 27 augusti 1904 erhållit afsked.

Till statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden sistnämnda dag har departementschefen i ämnet anfört följande:

»Uti underdånig skrifvelse den 3 april 1903 har sekundchefen för lifgardet till häst anhållit, att sergeanten af första klassen vid nämnda lifgarde Frans Andersson Lindqvist, hvilken under åberopande af läkarebetyg anhållit att på grund af sjukdom erhålla afsked med pension och fyllnadspension från arméns pensionskassa, måtte, ehuru han ännu icke uppnått stadgad pensionsålder, beredas pension.

Lindqvist, som är född den 5 september 1858, kom i tjänst vid regementet den 27 augusti 1879 och utnämndes till sergeant den 30 september 1889.

Enligt hvad sekundchefen vidare meddelat drabbades Lindqvist, som är obemedlad och i sitt äktenskap äger 4 minderåriga barn, den 26 mars 1895 af ett slaganfall, hvarför han intogs och vårdades å allmänna garnisonssjukhuset här i staden till slutet af april månad samma år. Följderna af slaganfallet hade därefter yttrat sig hufvudsakligast i svårighet att tala jämte slöhet i minnesorganet, hvarför han icke kunnat användas såsom lärare i regementets skolor eller befäl. Under åren 1895—1900 hade Lindqvist väl fått utföra mindre maktpåliggande sysslor, men detta hade skett på ett i hög grad otillfredsställande samt vid flera tillfällen för den allmänna disciplinen så skadligt sätt, att han måst försättas ur tjänstgöring, och då ej någon förbättring i hans hälsotillstånd syntes kunna åstadkommas samt hans vistelse inom kasernområdet menligt inverkade på krigstukten genom det åtlöje, han städse väckte, hade han den 17 maj 1900 erhållit tjänstledighet för att till hälsans återställande vistas på landet. Under den treåriga vistelsen å landet hade väl hans hälsa något förbättrats, men till krigstjänst vore och förblefve han oduglig, hvarför hans bibehållande vid beställning på stat ej kunde anses berättigadt.

Vederbörande regementsläkare har den 18 mars 1903 efter verkställd undersökning afgifvit intyg, att, medan hos Lindqvist hvad kroppens olika organ anginge icke någon sjuklig abnormitet förefunnes, han dock visade

såsom en följd af slaganfallet en utpräglad glömska och minnesslöhet, hvarigenom han vore oförmögen att något så när riktigt redogöra för hvad som passerat för någon längre tid sedan, samt att denna minnesslöhet, som syntes vara af allvarlig beskaffenhet, med all sannolikhet icke komme att med tiden förminskas, hvadan Lindqvist vore till vidare krigstjänst nu och framdeles oduglig.

Jämväl medicinalstyrelsen, hvars yttrande i ärendet infordrats, har såsom sin åsikt uttalat, att Lindqvist icke kunde antagas blifva till hälsan så återställd, att han på ett tillfredsställande sätt skulle kunna fullgöra sina åligganden som sergeant vid det regemente, han tillhörde.

I fråga om Lindqvists pensionsrätt har direktionen öfver arméns pensionskassa erinrat, att Lindqvist jämlikt 50 § i gällande pensionsreglemente är berättigad att afgå ur tjänsten och, mot erläggande af dubbla expektansafgifter, från och med den 1 september 1904 tillträda pension å 180 kronor från arméns pensionskassa, men att fyllnadspension från nämnda kassa icke reglementsenligt kunde honom beredas; hvarjämte direktionen meddelat, att, därest Lindqvist nu varit jämlikt fastställda pensionsgrunder berättigad till pension och fyllnadspension, sammanlagda beloppet däraf skulle hafva utgjort 720 kronor, hvaraf fyllnadspensionen af statsmedel alltså utgjort 540 kronor.

Statskontoret har i underdånigt utlåtande, på grund af hvad i ärendet förekommit, hemställt, att Eders Kungl. Maj:t täcktes i nådig proposition föreslå Riksdagen att å allmänna indragningsstaten bevilja Lindqvist en årlig fyllnadspension å 540 kronor att utgå, sedan han efter den 1 september 1904 erhållit afsked från regementet.

Som Lindqvist enligt åberopade läkarebetyget och medicinalstyrelsens utlåtande är oduglig till krigstjänst, anser jag, i likhet med sekundchefen, att han icke bör bibehållas vid sin beställning, och att därför pension må åt honom utverkas för att bereda honom möjlighet att kunna från tjänsten afgå. I fråga om det belopp, som i sådant afseende må honom tillkomma, synes mig detta icke skäligen böra understiga det som skulle till honom utgått, om han uppnått tillräckliga tjänstår, eller tillhopa 720 kronor. Af nämnda belopp blifver han dock, därest han får kvarstå i tjänst till den 27 nästkommande augusti, då han uppnått 25 tjänstår, berättigad att såsom pension uppbära 180 kronor, hvarför framställning allenast om beviljande åt honom af fyllnadspension å 540 kronor är erforderlig.»

Utskottet, som med hänsyn till hvad i ärendet förekommit, ansett pension böra Lindqvist beviljas, med det af Kungl. Maj:t föreslagna belopp, hemställer,

att Riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning.

Ang. höjning af pensionen åt förre materialförvaltaren vid statens järnvägsbyggnader J. Andersson. [4.]

11:o) Kungl. Maj:t har i statsverkspropositionen under tionde hufvudtiteln, punkt 4, föreslagit att den förre materialförvaltaren vid statens järnvägsbyggnader *Johan Andersson* vid 1894 års riksdag beviljade pension af 700 kronor må höjas till 1,500 kronor, att utgå från och med månaden näst efter den, under hvilken han blifvit entledigad från sin anställning vid statens järnvägsbyggnader, dock att, därest han efter afskedstagandet erhållit eller framdeles skulle erhålla anställning mot aflöning af statsmedel, hans pensionsbelopp skall för den tid, hans anställning varar, minskas med ett belopp, motsvarande den nya aflöningen, eller, om denna uppgår till samma eller högre belopp, under tiden upphöra att utgå.

Statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 12 januari innevarande år innehåller härom följande yttrande af departementschefen:

»Uti underdånig skrifvelse den 4 mars 1903 har järnvägsstyrelsen gjort framställning om förhöjda pensioner åt materialförvaltarne vid statens järnvägar Johan Andersson och Axel Justinus Olsson.

Sedermera har emellertid järnvägsstyrelsen meddelat, att Olsson aflidit, hvadan frågan om förhöjning af dennes pension förfallit.

I afseende å Andersson tillåter jag mig erinra om följande.

Uti skrifvelse af den 9 april 1892, hvari Riksdagen anmälde, att Riksdagen beviljat anslag för år 1893 till fortsättning af arbetena å stambanan genom öfre Norrland, fäste Riksdagen tillika uppmärksamheten på den vid arbetena å denna stambana anställda personals ställning och framhöll därvid angelägenheten af att det återstående arbetet å berörda stambana så anordnades, att den talrika personalen måtte kunna successivt minskas, och på sådant sätt undvekes, att densamma vid arbetenas upphörande på en gång stode utan arbete.

Under åberopande af detta Riksdagens uttalande och med hänvisning därtill att, då under loppet af år 1894 stambanan genom öfre Norrland blefve fullbordad till Boden, det järnvägsbyggande för statens räkning, som alltsedan år 1855 oafbrutet fortgått, syntes kunna anses vara i sin dittills varande form afslutadt, hemställde järnvägsstyrelsen i underdånig skrifvelse den 9 november 1893 om beviljande af pensioner till åtskilliga vid statens järnvägsbyggnader då anställde tjänstemän.

I sin berörda skrifvelse anförde järnvägsstyrelsen, bland annat, följande.

Vid statens järnvägsbyggnader vore anställd en hel del tjänstemän,

hvilka under en följd af år med synnerligt nit och skicklighet ägnat sina krafter åt ett ytterst mödosamt och maktpåliggande arbete i statens tjänst, men hvilka, därest icke staten på något sätt trädde emellan, skulle i och med stambanebyggandets upphörande se sig vid framskriden ålder hänvisade att för sin utkomst söka nya, ovissa lefnadsförvärf. Statens järnvägstrafik syntes nämligen endast i sällsynta undantagsfall kunna bereda anställning åt omförmälda tjänstemannapersonal, och det järnvägsbyggande för enskildes räkning, som under den närmaste tiden kunde komma att i landet bedrifvas, kunde icke beräknas komma att gifva tillfälle till försörjning åt någon synnerligt stor del af samma personal.

Under sådana förhållanden syntes det vara en statens oafvisliga plikt att mellankomma och genom anvisande af lifstidspensioner åt de äldsta och i öfrigt mest förtjänta af byggnadsförvaltningens tjänstemän bereda desse en tryggad ålderdom. Staten hade för öfrigt redan vid flera föregående tillfällen erkänt sig hafva en sådan plikt gent emot tjänstemän, som efter en längre tids tjänstgöring på extra stat genom ämbetsverks omreglering eller dylikt förlorat sina platser. Särskildt hade åtskilliga järnvägsbyggnadspersonalen tillhörande tjänstemän under liknande omständigheter kommit i åtnjutande af statspension, i hvilket afseende åberopades af 1882 och 1888 årens Riksdagar fattade beslut.

Tjänstemännen i fråga hade under en följd af år varit underkastade ett ojämförligt mera ansträngande, krafterna utslitande och hälsoförstörande arbete än de flesta andra statens tjänstemän. De förhållanden, under hvilka samma tjänstemän verkat, hade gjort det så godt som omöjligt för dem att af sina relativt små löneinkomster afsätta något för ålderdomen. I sistnämnda hänseende vore att erinra, att de varit underkastade ständiga ombyten af vistelseort, därvid de ofta nödsakats att lefva skilda från sina familjer, hvilket naturligen varit för deras ekonomi betungande, eller fått medföra familjerna vid dessa flyttningar, något som ock — äfven om staten lämnat bidrag till flyttningskostnadernas bestridande — varit för dem kostsamt. Jämväl i och för sig hade för öfrigt lefnadsomkostnaderna i de orter, där de måst uppehålla sig, i regeln till följd af knapp tillförsel eller andra förhållanden varit högt uppdrifna.

Bland de tjänstemän, som som förordades till pensioner, var dåvarande bokhållaren Johan Andersson, hvilken, född den 30 augusti 1841, år 1867 antagits till skrifbiträde vid statens järnvägsundersökningar, år 1869 blifvit materialvakt och år 1871 förordnats till bokhållare. Andersson hade alltså varit i järnvägsbyggnadens tjänst i 27 år och åtnjöte en årlig aflöning af 2,400 kronor förutom inkvarteringsersättning. Det af järnvägsstyrelsen föreslagna pensionsbeloppet utgjorde 1,400 kronor.

Öfver styrelsens omnämnda framställning afgaf statskontoret den 15 december 1893 infordradt underdånigt utlåtande, därvid statskontoret i fråga om vissa i styrelsens underdåniga skrifvelse omförmälda tjänstemän, hvilka voro 57 år gamla eller därutöfver, förklarat att, då desse tjänstemän uppnått den lefnadsålder, att svårighet för dem torde möta att i ny anställning förvärfva sig någon mera afsevärd inkomst till lefnadsbehofvens tillfredsställande, pension för dem syntes böra utgå med belopp, motsvarande hälften af deras årsarfvoden. Vidkommande Andersson så hade denne icke hunnit en så framskriden lefnadsålder, att han icke kunde antagas äfven efter ifrågavarande tid komma i tillfälle att bereda sig inkomstgifvande verksamhet, men med afseende å hans långa och väl vitsordade verksamhet vid statens järnvägsbyggnader syntes billigheten fordra, att ett bidrag till hans lefnadsomkostnader för framtiden lämnades, hvilket såsom pension under hans återstående lifstid syntes kunna med hänsyn till tjänstetidens längd och innehafvande arfvode bestämmas till 1,000 kronor.

I öfverensstämmelse med statskontorets förslag blef ock nådig framställning till Riksdagen aflåten.

I skrifvelse den 9 maj 1894 tillkännagaf Riksdagen, att Riksdagen på det sätt bifallit Eders Kungl. Maj:ts framställning, att Andersson finge från och med månaden näst efter den, hvarunder han entledigades från anställning vid statens järnvägar, åtnjuta från allmänna indragningsstaten under sin återstående lifstid årlig pension till 700 kronor, dock att, därest han framdeles skulle erhålla anställning mot aflöning af statsmedel, hans pensionsbelopp skulle för den tid, hans anställning varade, minskas med ett belopp, motsvarande den nya aflöningen, eller, om denna uppginge till samma eller högre belopp, under tiden upphöra att utgå.

Uti sin ofvanberörda skrifvelse den 4 mars 1903 har järnvägsstyrelsen meddelat att, efter det Anderssons anställning vid stambanebyggnaden genom öfre Norrland upphört, hvilket ägt rum i maj 1895, hade han tjänstgjort vid därefter beslutade statsbaneanläggningar såsom materialbokhållare dels från maj 1895 till den 1 november 1897 vid Vännäs—Umeå järnvägsbyggnad dels från sistsagda dag till den 1 augusti 1898 vid statsbanan Krylbo—Örebro samt såsom materialförvaltare från sistberörda tidpunkt vid statsbanans Gellivare—Riksgränsen norra distrikt, i hvilken befattning han ännu kvarstode, men hvilken han erhållit anmaning att frånträda med mars månads utgång 1903. Hans aflöningsförmåner hade under sista åren utgjorts af 4,800 kronor per år jämte inkvarteringsersättning, beräknad till 20 procent å aflöningsbeloppet; varande emellertid de Andersson tillerkända aflöningsförmåner betingade af de säregna lokala förhållandena å platsen för hans verksamhet.

Vid afgången under år 1903 från anställningen vid statens järnvägsbyggnader komme alltså Andersson, för hvilken arbete vid statens järnvägar icke kunde därefter beredas, att hafva uppnått 62 lefnads- och 36 tjänstår.

Under sådana förhållanden och då Andersson, åt hvilken pension hittills icke utgått af anledning att hans aflöning uppgått till högre belopp än det honom tillerkända pensionsbeloppet, numera finge anses hafva hunnit en så framskriden lefnadsålder, att han icke kunde komma i tillfälle att bereda sig inkomstgifvande verksamhet, i följd hvaraf han skulle för lefnadsbehofvens tillfredsställande vara hänvisad allenast till den obetydliga pension, som Riksdagen tilldelat honom, har styrelsen, med vitsordande af Anderssons under tjänstetiden ådagalagda plikttrohet, redbarhet och nit samt med åberopande af såväl hvad statskontoret i dess förenämnda utlåtande anfört som ock de skäl, som legat till grund för styrelsens ofvan omförmälda den 9 november 1893 gjorda framställning och hvilka ännu vore för handen, delvis naturligtvis i än högre grad än då, i underdånighet hemställt, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen, att den Andersson beviljade pension å allmänna indragningsstaten, 700 kronor, måtte höjas till 1,800 kronor att utgå från och med månaden näst efter den, under hvilken han erhölle entledigande från sin anställning vid statens järnvägsbyggnader, dock att, därest han framdeles skulle erhålla anställning mot aflöning af statsmedel, hans pensionsbelopp skulle för den tid, hans anställning varade, minskas med ett belopp, motsvarande den nya aflöningen, eller, om denna uppginge till samma eller högre belopp, under tiden upphöra att utgå.

Öfver denna järnvägsstyrelsens framställning har statskontoret den 4 juni 1903 afgifvit infordradt underdånigt utlåtande och därvid förklarat sig för sin del icke hafva något att däremot erinra.

Enligt hvad järnvägsstyrelsen meddelat, är Andersson med april månads utgång år 1903 entledigad från sin befattning vid statens järnvägsbyggnader.

Andersson, som uppnått 62 år, måste numera anses hafva hunnit en så framskriden lefnadsålder, att han på den grund icke torde kunna i ny anställning förvärfva sig någon mera afsevärd inkomst.

Därtill kommer, att den tjänstetid af 36 år, som han numera uppnått, ägnats staten i en verksamhet, som på hans krafter ställt anspråk i en alldeles särskildt högre grad än de flesta andra i afseende på aflöningen likställda statstjänster. Det synes mig därför omöjligt att vid hans arbetes slut hänvisa honom på ålderdomen till en pension af endast 700 kronor, hvilket belopp med de numera högt uppdrifna lefnadskostnaderna icke kan tillgodose hans oundgängliga lifsbehof, och jag anser därför, i likhet med järnvägsstyrelsen, nämnda pension böra höjas, därvid dock beloppet torde kunna stanna vid 1,500 kronor.»

Med hänsyn till hvad i ärendet förekommit får utskottet hemställa, att Riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning.

Ang. pension åt vaktmästaren hos länsstyrelsen i Gäfleborgs län A. F. Bouveng.

12:o) Kungl. Maj:t har i statsverkspropositionen under förevarande hufvudtitel, punkt 5, föreslagit att vaktmästaren hos länsstyrelsen i Gäfleborgs län *Anton Fredrik Bouveng* må från och med månaden näst efter den, under hvilken afsked varder honom beviljadt, för sin återstående lifstid åtnjuta en årlig pension af 600 kronor.

Statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 27 november 1903 innehåller härom följande yttrande af departementschefen.

»Sedan Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Gäfleborgs län den 21 maj 1895 beviljat vaktmästaren hos länsstyrelsen Anton Fredrik Bouveng, hvilken enligt läkarebetyg på grund af lungtuberkulos vore oförmögen till tjänstgöring, tjänstledighet till årets slut, täcktes Eders Kungl. Maj:t efter därom af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande gjord underdånig framställning — hvari meddelats, att någon pålitlig person icke kunde erhållas att mot åtnjutande endast af de till vaktmästarebefattningen hörande tjänstgöringspenningar fullgöra de med befattningen förenade åligganden — genom nådigt bref den 21 september 1895 medgifva, att under omförmälda, vaktmästaren Bouveng beviljade ledighet hans vikarie finge utöfver de till vaktmästarebefattningen anslagna tjänstgöringspenningar uppbära ett arfvode af 300 kronor för år räknadt att utgå af allmänna besparingarna å riksstatens sjätte hufvudtitel.

Då Bouveng sedermera på grund af sjukdom städse varit oförmögen till tjänstgöring, har nämnda nådiga medgifvande hvarje år, senast genom nådigt bref den 6 mars 1903, förnyats.

I underdånig skrifvelse den 27 maj 1903 hemställde Eders Kungl. Maj:ts bemälde befallningshafvande om höjning af berörda särskilda arfvode till Bouvengs vikarie och anförde därvid, att Bouvengs tjänst uppehållits af en person, hvilken åtnjöte pension från förutvarande tjänst och på grund däraf kunnat för ofvannämnda aflöning åtaga sig nu ifrågavarande tjänstgöring, samt att, sedan denne insjuknat, utan att förhoppning funnes att han skulle kunna återinträda i tjänstgöring, de af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande vidtagna bemödanden att söka, utan ytterligare tillskott af statsmedel, på ett tillfredsställande sätt ordna vaktmästaretjänstgöringen varit utan framgång.

Genom nådigt bref den 6 juni 1903 fann äfven Eders Kungl. Maj:t godt medgifva, att under år 1903, så länge Bouvengs tjänst uppehölles

af vikarie, denne finge, utöfver de till vaktmästarebefattningen anslagna tjänstgöringspenningar och honom på grund af nådiga brefvet den 6 mars 1903 tillkommande arfvode, uppbära ytterligare ett arfvode, beräknadt från början af maj månad år 1903 och efter 200 kronor för år att utgå af allmänna besparingarna å riksstatens sjätte hufvudtitel.

Samtidigt med sin nyssnämnda underdåniga skrifvelse den 27 maj 1903 har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande emellertid i särskild underdånig skrifvelse — med åberopande af de svårigheter, som uppkommit att utan tillgängliga medel, åtminstone motsvarande hela den med vaktmästaretjänsten förenade aflöning, få densamma på nöjaktigt sätt uppehållen — gjort framställning om beredande af pension åt Bouveng, i hvilket afseende meddelats, att Bouveng, som enligt den underdåniga skrifvelsen bifogadt prästbetyg vore född den 13 juli 1842 och som den 6 november 1868 anställts i sin innehafvande befattning men alltsedan den 21 maj 1895 varit på grund af sjukdom oförmögen till tjänstgöring, enligt jämväl bilagdt läkarebetyg vore till följd af kronisk lungtuberkulos och förändringar i hjärtmuskulaturen för all framtid därtill urståndsatt.

Vid sådant förhållande och då uppehållandet af Bouvengs tjänst icke syntes numera kunna på förmånligare villkor för statsverket försiggå, har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande hemställt att, ehuru Bouveng, hvilken under sin tjänstgöring städse ådagalagt berömvärd ordentlighet och redbarhet i förening med en hedrande vandel, ännu icke uppnått de för pensions erhållande å allmänna indragningsstaten föreskrifna lefnads- och tjänstår, Eders Kungl. Maj:t måtte i nådig proposition till nästkommande års Riksdag göra framställning om beviljande åt Bouveng, hvilken enligt gällande stat af den 31 maj 1878 såsom tjänstledig uppbure lön till belopp af 500 kronor jämte ålderstillägg å 100 kronor, af en lönen och ålderstillägget motsvarande pension å 600 kronor, att af honom uppbäras med de villkor, hvartill omständigheterna finge anses böra föranleda.

I detta ärende har statskontoret, efter nådig remiss, afgifvit underdånigt utlåtande, däruti statskontoret anfört bland annat, att enligt nådigt bref den 1 juni 1877 civile ämbets- och tjänstemän samt betjänte, hvilkas aflöning på grund af reglering vid 1876 års riksdag eller sedermera fördelats i lön och tjänstgöringspenningar, ägde att, då de uppnått 65 lefnads- och minst 35 tjänstår, vid afskedstagandet från tjänsten undfå pension å allmänna indragningsstaten till lönens hela belopp. Enligt den af Riksdagen antagna och genom nådigt bref den 31 maj 1878 fastställda lönereglering för vissa af de till landsstaten hörande tjänster vore aflöningen för vaktmästare hos länsstyrelse fördelad i lön och tjänsgöringspenningar, utgörande lönen med ålderstillägg 600 kronor. Förenämnda bestämmelser

angående rätt till pension å allmänna indragningsstaten skulle å Bouveng vinna tillämpning, när han hunnit den föreskrifna lefnads- och tjänsteåldern, men Bouveng, som under november månad år 1903 visserligen uppfyllde villkoret om 35 tjänstår, hade emellertid uppnått allenast 61 års ålder. Då emellertid blifvit behörigen styrkt, att Bouveng vore på grund af sjukdom för all framtid oförmögen att sköta sin tjänst, samt, på sätt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande framhållit, svårighet yppat sig att utan hel vaktmästareaflöning få Bouvengs syssla behörigen uppehållen, har statskontoret tillstyrkt aflåtande af nådig proposition till Riksdagen om Bouvengs öfverförande å allmänna indragningsstaten med en hans lön jämte ålderstillägg motsvarande pension af 600 kronor, att utgå från och med månaden näst efter den, hvarunder Bouveng erhölle entledigande från sin vaktmästarebefattning.»

På grund af i ärendet omförmälda omständigheter får utskottet hemställa,

att Kungl. Maj:ts förevarande framställning må af Riksdagen bifallas.

Ang. ändring i bestämmelserna om provinsialläkares rätt till pension. [6.]

13:o) Kungl. Maj:t har i statsverkspropositionen under denna hufvudtitel, punkt 6, föreslagit Riksdagen

att, med ändring af ej mindre gällande bestämmelser om provinsialläkares rätt till pension å allmänna indragningsstaten än äfven stadgade villkor för åtnjutande af de i lönestaten för provinsialläkare omförmälda aflöningsförmåner, i hvad dessa villkor angå skyldighet att från tjänsten afgå, besluta:

dels att provinsialläkare, som uppnått sextio år och tjänstgjort i tjugufem år, af hvilka minst tjugu år såsom provinsialläkare och återstående tiden i annan statens tjänst eller i extra provinsialläkaretjänst eller sådan stadsläkarebefattning, med hvilken varit förenad rätt att vid befordran räkna tjänstår lika med civila läkare i statens tjänst, skall vara berättigad att vid afgång från tjänsten erhålla pension å allmänna indragningsstaten till belopp af 4,000 kronor;

dels ock att provinsialläkare, som sålunda är berättigad till pension, jämväl skall vara skyldig att från tjänsten afgå; Konungen likväl obetaget att låta med afskedet anstå, därest och så länge den pensionsberättigade pröfvas kunna i tjänsten på ett tillfredsställande sätt gagna det allmänna och kan finnas villig att i densamma kvarstå.

I detta ämne har departementschefen till statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 27 november 1903 yttrat följande:

»Uti en till Eders Kungl. Maj:t den 29 januari 1901 ingifven skrift har Carl Dahlborg jämte 139 andra inom landets olika delar anställda extra provinsialläkare i underdånighet anhållit om åtgärders vidtagande för förbättrande af extra provinsialläkarnes ställning samt i sådant afseende, bland annat, hemställt att, med ändring i nu gällande bestämmelser angående provinsialläkares rätt till pension å allmänna indragningsstaten, extra provinsialläkare, som befordrats till provinsialläkare, måtte af sin tjänstgöring såsom extra provinsialläkare få räkna sig till godo fem år af de tjugufem, som behöfdes för erhållande af pension af statsmedel.

Medicinalstyrelsen och statskontoret, hvilka blifvit i ärendet hörda, hafva föreslagit, att den begärda förmånen måtte medgifvas för icke allenast extra provinsialläkare utan äfven stadsläkare, statskontoret likväl endast försåvidt med befattningarna varit förenad rätt att vid befordran räkna tjänstår lika med civile läkare i statens tjänst.

Innan jag går att redogöra för de skäl, som anförts för dessa framställningar, anser jag mig böra erinra om de allmänna bestämmelserna för den ställning, extra provinsialläkare- och stadsläkareinstitutionerna intaga inom den allmänna hälsovården, samt om de villkor, som vid olika tider varit gällande för provinsialläkares rätt till pension från allmänna indragningsstaten.

Hvad då först extra provinsialläkareinstitutionen vidkommer, innehåller den af Eders Kungl. Maj:t den 31 oktober 1890 utfärdade nådiga instruktion för läkare, som äro för hälso- och sjukvården inom visst område anställde, äfvensom för andra, som utöfva läkarekonsten, bland annat följande:

Fråga att för sjukvården inom en eller flera kommuner på landet få anställd extra provinsialläkare med rätt att vid befordran räkna tjänstår lika med civile läkare i statens tjänst skall, vare sig bidrag af staten till läkarens aflöning önskas eller icke, underställas Kungl. Maj:ts pröfning. Extra provinsialläkare, till hvilkens aflöning staten lämnar bidrag, förordnas och entledigas af medicinalstyrelsen. Gör kommunen icke anspråk på dylikt bidrag, äger den vid ansökningen afgifva förslag rörande sättet för läkarens antagande; och brukar vid bifall till ansökningen föreskrift lämnas om tillsättande af en styrelse för handhafvande af ärenden angående den extra provinsialläkaretjänsten, hvilken styrelse äger att, sedan medicinalstyrelsen yttrat sig öfver de sökandes kompetens, till extra provinsialläkare utse en bland de kompetente sökande. Extra provinsialläkare åligger att inom det honom anvisade tjänstgöringsområde besörja de provinsialläkare tillkommande göromål och därvid ställa sig till efterrättelse

hvad i instruktionen är för provinsialläkare föreskrifvet. Endast legitimerade läkare kunna antagas till läkaretjänst, med hvars innehafvande är förenad tjänstårsberäkning, och tjänstårsberäkning åtnjutes för den tid, de tjänsten eller befattningen innehaft eller förestått.

Den af Eders Kungl. Maj:t den 31 oktober 1890 utfärdade taxa för arfvode åt vissa i civil tjänst anställda läkare för enskild sjukvård och för intyg, meddelade på enskild begäran, äfvensom för tjänsteförrättningar, verkställda enligt gällande instruktion eller myndighets uppdrag, gäller äfven för extra provinsialläkare.

I fråga om statsbidrag till aflönande af extra provinsialläkare är genom nådig kungörelse likaledes af den 31 oktober 1890 förordnadt, att distrikt, som utfäst sig att för en tid af minst fem år lämna bidrag till aflöning af extra provinsialläkare, må, därest den ifrågavarande läkarebefattningen finnes nödig och bidrag af statsmedel anses erforderligt, erhålla sådant bidrag till belopp i allmänhet motsvarande det från orten utfästa bidraget, men i intet fall öfverstigande 1,500 kronor. Dock kan statens bidrag bestämmas till lägre belopp än det från orten utfästa.

Enligt de i förenämnda läkareinstruktion meddelade bestämmelser anses en inom provinsialläkaredistrikt belägen stad, där stadsläkaretjänst är inrättad, icke tillhöra distriktet, därest icke Kungl. Maj:t annorlunda bestämmer. Rätt att vid befordran räkna tjänstår lika med civile läkare i statens tjänst tillkommer, utan särskildt tillstånd, i hvarje stad allenast en af staden antagen och aflönad läkare; och ankommer det på Kungl. Maj:t att, på stadsfullmäktiges ansökning och efter pröfning af vidden af de göromål, hvilka skola tillkomma läkaren, medgifva rätt till tjänstårsberäkning jämväl åt en andre stadsläkare eller därutöfver åt en eller flera stadsdistriktsläkare.

Enligt instruktionen tillkommer stadsläkare hufvudsakligen att ägna sorgfällig uppmärksamhet åt allmänna hälso- och sjukvården inom staden och dess område, att därstädes efter förordnande verkställa rättsmedicinska besiktningar och undersökningar och att åt stadens invånare lämna läkarevård; och har stadsläkare att i utöfningen af sin befattning ställa sig till efterrättelse, förutom gällande författningar angående allmänna hälso- och sjukvården och särskilda instruktioner, jämväl i tillämpliga delar de för provinsialläkares tjänsteutöfning gifna stadganden.

För stadsläkare gäller däremot icke nyssnämnda arfvodestaxa; och till aflönande af dessa läkare finnes icke anvisadt något statsbidrag.

I fråga om provinsialläkares rätt till penson gällde ursprungligen de för civile ämbets- och tjänstemän i allmänhet i sådant afseende med-

delade bestämmelser, eller att för pensionsrätt erfordrades 70 lefnadsår och en oafbruten tjänstetid af 30 år eller — i händelse af styrkt sjuklighet eller försvagadt hälsotillstånd — 65 lefnadsår och omkring 40 tjänstår, samt att pensionen utgick med ett lönen motsvarande belopp. I sammanhang med beslut om lönens förhöjning till 2,000 kronor, med rätt dessutom till ett ålderstillägg af 500 kronor, blef på Eders Kungl. Maj:ts framställning vid 1878 års riksdag medgifvet, att provinsialläkare finge vid fyllda 60 år och efter 30 års tjänstgöring i statens tjänst därifrån afgå med pension å allmänna indragningsstaten till samma belopp som lönen. Sedan Eders Kungl. Maj:t föreslagit 1884 års Riksdag medgifva provinsialläkare rätt att vid fyllda 60 år och efter 30 års tjänstgöring i statens tjänst afgå därifrån med pension till belopp af 4,000 kronor, blef denna framställning af Riksdagen på det sätt bifallen, att provinsialläkare förklarades äga att vid fyllda 60 år och efter 25 års tjänstgöring i statens tjänst, af hvilka 20 år såsom provinsialläkare, afgå med pension till belopp af 4,000 kronor, hvilket Riksdagens beslut af Eders Kungl. Maj:t sanktionerades den 10 juli 1884 och fortfarande länder till efterrättelse.

Med anslutning till hvad sålunda stadgats om provinsialläkares rätt till pension har ock bland villkoren för åtnjutande af de aflöningsförmåner, som finnas upptagna å den af 1890 års Riksdag antagna och genom nådig kungörelse den 31 oktober 1890 fastställda aflöningsstat för provinsialläkare, den bessämmelse meddelats, att provinsialläkare skall, vid fyllda 60 år och efter 25 års tjänstgöring i statens tjänst, af hvilka 20 år såsom provinsialläkare, vara förpliktad att med honom beviljad pension å allmänna indragningsstaten från tjänsten afgå, Eders Kungl. Maj:t likväl obetaget att låta med afskedet anstå, därest och så länge den pensionsberättigade pröfvades kunna i tjänsten på ett tillfredsställande sätt gagna det allmänna och han funnes villig att i densamma kvarstå.

I detta sammanhang torde det ej vara utan intresse att omnämna några, i samband med föreslagna förändringar i det civila pensionsväsendet i allmänhet, framkomma förslag till ändring af de för provinsialläkare fastställda pensionsvillkor. Sålunda borde, enligt det förslag till pensionslag för civilstaten, hvilket den 28 maj 1894 framlades af den för ordnandet af det civila pensionsväsendet af Eders Kungl. Maj:t tillsatta kommitté, för provinsialläkares rätt till erhållande af hel pension erfordras en lefnadsålder af 65 år och en tjänstetid af 30 år. Med tjänstetid skulle enligt detta lagförslag förstås den tid, hvarunder tjänstinnehafvare i ordinarie eller extra ordinarie anställning eller på grund af särskildt förordnande

varit verksam i allmän tjänst. Enligt kommitténs uppfattning af begreppet allmän tjänst borde dit hänföras äfven stads- och extra provinsialläkarebefattningar samt i allmänhet alla sådana befattningar, hvilka till sitt ändamål och sin beskaffenhet i intet afseende skilde sig från verkliga statstjänster, ehuru staten lagt deras aflönande på kommunerna.

I det till 1899 års Riksdag aflåtna, på grundvalen af nyssberörda lagförslag utarbetade förslag till lag angående civile tjänstinnehafvares rätt till pension af staten hade i afseende å provinsialläkares rätt till hel pension bibehållits gällande bestämmelser med det undantag, att lefnadsåldern, vid hvilken pensionsrätt finge inträda, förhöjts från 60 till 62 år. Sistnämnda lagförslag blef emellertid, som bekant, aldrig af Riksdagen i detalj pröfvadt.

Slutligen har i det betänkande, som den 7 november 1902 till Eders Kungl. Maj:t afgafs af kommittén för förändradt ordnande af det civila pensionsväsendet, föreslagits, att rätt att komma i åtnjutande af hel pension enligt de af kommittén föreslagna grunder skulle för provinsialläkare inträda vid uppnådda 62 lefnads- och 30 tjänstår. Därvid är emellertid att märka, att enligt denna kommittés mening såsom tjänstår icke borde få beräknas annan tid än den, under hvilken tjänstinnehafvaren i fråga innehaft statstjänst eller ock i statens tjänst haft extra ordinarie anställning eller förordnande.

Till stöd för den af sökandena gjorda anhållan om ändring i de för provinsialläkares pensionsrätt gällande villkoren har anförts, att då en extra provinsialläkare omsider erhållit provinsialläkaretjänst, måste han i de allra flesta fall innehafva sistnämnda befattning i 25 år för att kunna vid afskedstagandet erhålla pension, enär endast ett fåtal kunde hafva lyckats att med sin extra provinsialläkarebefattning förena militär-, fängelse- eller järnvägsläkaretjänst för att dymedelst fylla de fem år i statens tjänst, som erfordrades utöfver de tjugu åren såsom provinsialläkare. Då för närvarande knappt någon möjlighet förefunnes att blifva provinsialläkare före 42—45 års ålder, torde det enligt sökandenas förmenande endast blifva ett högst ringa antal förunnadt att lefva, till dess pensionsåldern uppnåtts, och ännu färre torde hafva förmåga och kraft att så länge ens nöjaktigt uppehålla sin tjänst.

Uti sitt den 4 februari 1903 afgifna underdåniga utlåtande i ärendet har medicinalstyrelsen beträffande föreliggande fråga anfört följande:

Då andra af staten aflönade och genom statens myndigheter anställda läkare, såsom fängelseläkare, järnvägsläkare med flera, som befordrats till provinsialläkare, hade rätt att tillgodoräkna sig fem till provinsialläkare-

pension berättigande år, syntes det medicinalstyrelsen därmed öfverensstämmande, att enahanda rättighet tillkomme i främsta rummet de innehafvare af extra provinsialläkaretjänst, i hvilkas löneförmåner statsbidrag inginge. Hvad öfriga extra provinsialläkare anginge, ställde sig saken visserligen något annorlunda. Men då äfven sådana extra provinsialläkare städse vore pliktiga fullgöra de provinsialläkare åliggande tjänsteförrättningar, torde på grund däraf och för enhetlighetens skull samma förmån böra beviljas äfven dem. Gifvetvis borde då med lika fog sådana i stadskommuns tjänst anställda läkare, hvilka liksom extra provinsialläkarne hade att verkställa vissa förrättningar för statens ändamål, exempelvis rättsmedicinska undersökningar, kunna göra anspråk på enahanda rättighet. Det vore fördenskull, enligt styrelsens åsikt, med rättvisa och billighet öfverensstämmande, att läkare, tillhörande båda de ifrågavarande kategorierna, extra provinsialläkare och stadsläkare, erhölle rätt att vid öfvergång till provinsialläkaretjänst få af sin tjänstetid i berörda egenskap beräkna fem pensionsår i likhet med läkare i statens tjänst. På sådant sätt kunde också ändamålet med den nuvarande ordningen för provinsialläkares pensionering bättre ernås. Därmed hade nämligen otvifvelaktigt afsetts, att läkaren ej alltför länge skulle kvarstå i tjänsten. Men stads- och extra provinsialläkare, som befordrades till provinsialläkaretjänster, blefve ofta mycket öfver 60, ja 70 år, innan de kunde med pension afgå, hvilket icke kunde vara annat än skadligt för tjänsten och för läkarevården på landsbygden, hvilken fordrade rörliga och kraftiga läkare.

På grund häraf hemställde styrelsen i underdånighet, att bestämmelserna för provinsialläkares afgång med pension måtte ändras därhän, att provinsialläkare skulle vid fyllda 60 år och efter antingen 25 års tjänstgöring såsom provinsialläkare eller 20 års tjänstgöring såsom provinsialläkare samt därutöfver minst 5 års tjänstgöring i annan statens tjänst eller såsom extra provinsialläkare eller stadsläkare vara förpliktad att med honom beviljad pension å allmänna indragningsstaten från tjänsten afgå.

Statskontoret, som därpå den 5 innevarande november afgifvit underdånigt utlåtande i ämnet, har därvid, bland annat, meddelat, att för närvarande utginge statsbidrag till aflönande af extra provinsialläkare i 53 af de till ett antal af 162 numera uppgående extra provinsialläkaredistrikten med belopp växlande mellan 500 och 1,500 kronor. Vidare anför statskontoret, att såväl de extra provinsialläkare som de stadsläkare, med hvilkas befattningar rätt till tjänstårsberäkning för befordran varit förenad, syntes kunna antagas hafva under sin tjänstgöring i någon af nyssnämnda egenskaper i allt väsentligt fyllt uppgifter, som i det närmaste

motsvarat provinsialläkarnes. Med den ställning staten intoge såsom öfvervakare och befrämjare af allmän hälso- och sjukvård skulle det alltså icke kunna anses annat än fullt befogadt, därest åt nämnda extra provinsial- och stadsläkare inrymdes en sådan rätt till tjänstårsberäkning som den, hvilken blifvit af sökandena och medicinalstyrelsen ifrågasatt. Ett dylikt medgifvande skulle för öfrigt i själfva verket endast blifva ett ytterligare fullföljande af de åtgärder, som redan vidtagits för att hålla provinsialläkarekåren så tjänstduglig som möjligt.

Statskontoret har därför på det sätt biträdt den gjorda framställningen om ändring i de för provinsialläkares rätt till pension från allmänna indragningsstaten gällande bestämmelser, att statskontoret tillstyrkte, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen besluta, att i den tjänstgöringstid af 25 år, hvilken vore stadgad såsom ett af villkoren för provinsialläkares rätt till pension å allmänna indragningsstaten och hvilken utgjorde en af förutsättningarna för provinsialläkares förpliktelse att vid viss lefnadsålder afgå från tjänsten, finge inräknas högst 5 år, tillbragta i utöfning af sådan extra provinsialläkaretjänst eller stadsläkaretjänst, hvarmed varit förenad rätt att vid befordran räkna tjänstår lika med civile läkare i statens tjänst, dock att genom ett sådant medgifvande icke skett någon ändring i den för pensionsrätten stadgade fordran af 20 års tjänstgöring såsom provinsialläkare.

Såväl extra provinsialläkare, hvilka samtliga enligt bestämmelserna i 1890 års läkareinstruktion äga att vid befordran räkna tjänstår lika med civile läkare i statens tjänst, som de stadsläkare, hvilka på grund af nämnda instruktion eller särskildt nådigt medgifvande äro berättigade till dylik tjänstårsberäkning, kunna, såsom statskontoret ock framhållit, anses hafva i utöfningen af nämnda befattningar uti allt väsentligt fyllt uppgifter, som i det närmaste motsvara provinsialläkarnes. Då de inom sitt tjänstgöringsområde besörja de provinsialläkaren tillkommande göromål, kunna de med hänsyn till arten och vidden af sin verksamhet anses hafva i åtminstone lika hög grad gagnat statens intressen som åtskilliga andra i statens tjänst anställda läkare, hvilka i denna egenskap räkna tjänstår. Både billighet och rättvisa synas mig därför tala för, att, såsom nu föreslagits, dem tillerkännes rätt att efter vunnen befordran till provinsialläkare uti den för erhållande af provinsialläkarepension bestämda tjänstetid af 25 år få inräkna högst fem år af den tid, de tjänstgjort uti sina forna befattningar. Men äfven den allmänna hälsovårdens intressen skulle därigenom icke oväsentligt främjas. Då de förut gällande bestämmelserna rörande provinsialläkarnes pensionering, såsom jag förut omnämnt, år 1878 ändrades

genom nedsättning af antalet lefnads- och tjänstår till respektive 60 och 30 år, skedde detta med hänsyn ej mindre till dessa tjänstemäns ansvarsfulla och ansträngande tjänstgöring och det men, deras hälsa och krafter därunder måste lida, än äfven till den stora vikten för det allmänna, att provinsialläkarebefattningarna uppehölles af fullt tjänstbara personer. För den år 1884 till följd af Riksdagens beslut vidtagna ytterligare nedsättningen i tjänstetiden till 25 år anfördes inom Riksdagen samma skäl och dessutom, att enligt gjorda beräkningar ett mycket stort antal af provinsialläkarne icke kunde, om den då stadgade tjänstetiden af 30 år bibehölles, komma i åtnjutande af pension förrän först vid omkring 65 års ålder. Enahanda menliga förhållande synes ännu råda, åtminstone hvad beträffar extra provinsialläkare och stadsläkare, som befordrats till provinsialläkare, då de, enligt hvad medicinalstyrelsen upplyst, ofta blifva mycket öfver 60 och ända till 70 år, innan de kunna komma i åtnjutande af pension.

Då, enligt den för provinsialläkare gällande lönestaten af den 31 oktober 1890, såsom villkor för åtnjutande af däri omförmälda aflöningsförmåner är stadgadt, bland annat, att provinsialläkare är vid fyllda 60 år och efter 25 års tjänstgöring i statens tjänst, af hvilka 20 år såsom provinsialläkare, förpliktad att med honom beviljad pension från allmänna indragningsstaten afgå från tjänsten, lärer, i händelse af bifall till det nu föreliggande förslaget, äfven denna bestämmelse böra i öfverensstämmelse härmed ändras.»

Utskottets yttrande.

Utskottet, som ej funnit anledning till erinran emot Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag, hemställer,

att Riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

Ang. pension till landssekreteraren A. Westrin.

14:o) Kungl. Maj:t har i en till Riksdagen den 26 februari innevarande år aflåten proposition (n:o 66) föreslagit Riksdagen medgifva, att landssekreteraren i Kalmar län *Adolf Westrin* må för sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 5,000 kronor att utgå från och med månaden näst efter den, hvarunder han erhåller afsked.

Till statsrådsprotokollet öfver civilärenden sistnämnda dag har departementschefen i ämnet anfört följande:

»Redan uti underdånig skrifvelse den 19 september 1901 anhöll landssekreteraren i Kalmar län Adolf Westrin, att Kungl. Maj:t täcktes

vidtaga den eller de åtgärder, som kunde erfordras för Westrins öfverflyttning å allmänna indragningsstaten, därvid Westrin åberopade ett af lasarettsläkaren medicine doktorn E. Engdahl utfärdadt intyg af innehåll, att Westrin, som lede af följderna af en svår hjärnsjukdom, som utbrutit år 1898, därigenom vore urståndsatt att sköta landssekreteraretjänsten, och att ingen anledning funnes, att han skulle återvinna förmågan därtill. Öfver denna af Kungl. Maj:ts befallningshafvande i länet till nådigt bifall förordade ansökning infordrades underdånigt utlåtande af statskontoret, som förklarade, att det från det allmännas synpunkt visserligen skulle vara fördelaktigast, om Westrin kunde redan då erhålla afsked med full pension, men att, då detta komme att för statsverket vålla en afsevärd utgift, och Westrins otjänstbarhet varat endast omkring tre år, samt det, såvidt kändt vore, icke yppats någon svårighet att med lämplig vikarie uppehålla landssekreteraregöromålen, statskontoret dock funne sig för det dåvarande böra hemställa, huruvida icke med framställning till Riksdagen om Westrins öfverflyttning å allmänna indragningsstaten skulle kunna anstå ännu någon tid. Vid ärendets föredragning den 22 november 1901 förklarade Kungl. Maj:t sig finna ansökningen icke till någon Kungl. Maj:ts åtgärd föranleda.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande har nu i underdånig skrifvelse den 10 februari 1904 gjort framställning om beredande af pension åt Westrin och därvid anfört följande.

Westrin, som den 29 april 1898 i nåder erhållit tjänstledighet för deltagande i prästlöneregleringskommitténs arbeten, hade under maj månad år 1898, då han för fullgörande af berörda uppdrag vistades i hufvudstaden, träffats af en svårare hjärnsjukdom. Han hade allt sedermera med undantag af sammanlagdt 22 dagar i november och december månader sistnämnda år, då han gjorde upprepade försök att uppehålla sin tjänst, varit i åtnjutande af ständig tjänstledighet; vederbörande läkare försäkrade, att Westrin aldrig kunde blifva till hälsan återställd och ej heller någonsin kunde återinträda i utöfning af sin tjänst. Kungl. Maj:ts befallningshafvande ansåge sig emellertid icke kunna låta därvid bero. Det dröjde nämligen ännu flera år, innan Westrin, som vore född år 1847, vid fyllda 65 lefnadsår blefve berättigad till pension från allmänna indragningsstaten, och det vore icke med det allmännas intresse öfverensstämmande, att en så viktig och ansvarsfull befattning som landssekreteraretjänsten i ett första klassens län år efter år uppehölles på förordnande. Då Westrin på därom gjord förfrågan förklarade sig villig att afgå från tjänsten mot erhållande af pension, motsvarande hans nuvarande lön med

ålderstillägg, tillhopa 5,000 kronor, hemställde Kungl. Maj:ts befallningshafvande, att Kungl. Maj:t för beredande af möjlighet att få befattningen med tjänsteduglig ordinarie innehafvare återbesatt, täcktes till innevarande års Riksdag aflåta proposition om anvisande åt Westrin af en årlig pension från allmänna indragningsstaten till nyssnämnda belopp, att utgå från och med månaden näst efter den, hvarunder han från landssekreteraretjänsten erhölle nådigt afsked.

Af de skrifvelsen bifogade handlingar framgår, att Westrin, som är född den 12 januari 1847, den 5 oktober 1870 antagits till auskultant i Svea hofrätt, hvarefter han den 22 december 1877 konstituerats till länsbokhållare i Värmlands län, hvilken befattning han redan den 10 november 1874 förordnats att förestå, samt den 29 december 1882 utnämnts till landskamrerare i Kalmar län och den 23 augusti 1889 till sin nuvarande befattning.

Ett af förbemälde doktor Engdahl den 10 februari 1904 utfärdadt intyg innehåller, att Westrin, som år 1898 träffades af en svårare sjukdom i hjärnan och nervsystemet och hvars läkare Engdahl såväl dessförinnan som sedermera varit, icke kan blifva återställd till hälsan och ej heller vare sig nu eller framdeles återinträda i utöfvandet af sin tjänst. I en till Kungl. Maj:ts befallningshafvande inkommen skrift har Westrin, på därom af Kungl. Maj:ts befallningshafvande gjord förfrågan, tillkännagifvit, att, då någon förhoppning icke förefunnes, att han skulle kunna återinträda i utöfning af landssekreteraretjänsten och denna ej kunde i längden utan men och olägenhet för det allmänna uppehållas på förordnande, han icke allenast vore villig, utan äfven önskade afgå från tjänsten mot erhållande af pension, motsvarande hans nuvarande lön jämte ålderstillägg, tillhopa 5,000 kronor.

Efter nådig remiss har statskontoret i ärendet afgifvit underdånigt utlåtande af den 15 innevarande februari och därvid, då möjligheten af Westrins återinträde i tjänstgöring måste anses utesluten, hemställt om nådigt bifall till Kungl. Maj:ts befallningshafvandes framställning.

Genom hvad sålunda i ärendet förekommit synes vara tillförlitligen utredt, att någon som helst utsikt, att Westrin skulle komma att åter inträda i utöfningen af sin tjänst, icke förefinnes. Och då ännu åtta år återstå, innan Westrin enligt de allmänna bestämmelserna blir berättigad till pension, samt han icke är pliktig att dessförinnan afgå från tjänsten, men det uppenbarligen måste vara ur det allmännas synpunkt olämpligt, att tjänsten så lång tid uppehålles på förordnande, synes skäl föreligga att bifalla den af Kungl. Maj:ts befallningshafvande gjorda hemställan.»

Med anledning af hvad i statsrådsprotokollet meddelats får utskottet hemställa,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning må af Riksdagen bifallas.

15:o) Kungl. Maj:t har i en till Riksdagen aflåten proposition (n:o 28) föreslagit Riksdagen medgifva, att ur biskopslöneregleringsfonden må, efter Kungl. Maj:ts beprövfvande, utgå en pension åt ärkebiskop eller biskop å 6,000 kronor årligen, under villkor att pension icke må tilldelas annan än den, som uppnått sjuttio års ålder, samt att ärkebiskop eller biskop, som hädanefter utnämnes, är skyldig att vid fyllda sjuttio års ålder afgå från ämbetet, så framt pension åt honom beredes och Kungl. Maj:t ej på grund af särskilda omständigheter finner det vara för kyrkans tjänst gagneligt, att han tills vidare i ämbetet kvarstår. Ang. biskops-pension.

Det vid propositionen fogade utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 13 november 1903 innehåller följande anförande af departementschefen:

»Vid 1893 års kyrkomöte blef denna fråga skild från den samtidigt väckta frågan om den allmänna pensioneringen af ålderstigna prästmän, i det att det Kyrkomötets tillfälliga utskott, som fått till sig hänvisadt ett uti sistberörda ämne väckt förslag, anförde: att i afseende både å skyldigheten för den pensionsberättigade att, under vissa förutsättningar, ovillkorligen afgå från innehafvande tjänst och å sättet för anskaffande af de erforderliga medlen en bestämd gräns borde uppdragas mellan biskoparne och det öfriga prästerskapet; att, då biskopsämbetenas innehafvare, i händelse af förfall, i flera viktiga afseenden ej kunde genom vikarier ersättas och med hänsyn till den stora betydelsen ej mindre för de särskilda stiften än äfven för kyrkan i dess helhet däraf, att dessa ämbeten alltid bekläddes af fullt kraftiga män, det å ena sidan syntes vara nödvändigt, att dessa ämbetsmän, därest pensionsrum funnes ledigt, erhölle rätt till afskedstagande vid en lägre ålder och jämförelsevis ringare grad af invaliditet än som för det öfriga prästerskapet borde fastslås såsom skäl till afgång; samt att å andra sidan på grund af den relativa lättheten att bilda pensionsfonden — väsentligen genom bidrag från biskoparnes löneregleringsfond — frågan om biskoparnes pensionering syntes vara jämförelsevis lätt löst.

Den Kyrkomötets hemställan, som i anledning häraf gjordes, om beredande af pensioner särskildt åt biskoparne och särskildt åt det öfriga prästerskapet, föredrogs den 30 december 1893 inför Eders Kungl. Maj:t,

som förklarade denna framställning icke föranleda någon Eders Kungl. Maj:ts åtgärd.

Frågan förekom åter vid 1898 års kyrkomöte, som beslöt att hos Eders Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag för beredande af pensioner eller emeritilöner åt biskoparne.

Till stöd för denna hemställan anfördes: Den önskan hade ofta uttalats samt gifvit sig uttryck uti vid kyrkomötena och annorstädes framställda förslag, att åt svenska prästerskapet måtte beredas tillfälle att erhålla pension, när ålderns dagar medförde ett försvagande af de krafter, som kräfdes för ämbetets skötande, men meningarna hade dock icke kunnat enas om något förslag till allmän pensionering, hvars både önskvärdhet och utförbarhet till och med blifvit af många bestridda. Om meningarna således vore mycket delade rörande frågan om pension för prästerskapet i sin helhet, så torde detta icke vara fallet i fråga om lämpligheten af pensioner eller emiritilöner för biskoparne. Det vore också svårt att bestrida, att mycket tungt vägande skäl talade för att dessa, hvilkas funktioner till stor del ej kunde öfvertagas af vikarier måtte kunna entledigas från sitt ämbete, när de enligt naturens ordning blefve af ålderdomens svaghet mer eller mindre förhindrade att utöfva det. Utsikten till att under sådana förhållanden se sig nödsakade att kvarstanna på sin plats måste särskildt och framför allt för dem själfva vara nedslående, detta så mycket mera, ju högre de tänkte om sitt ämbetes betydelse och ansvar. Själfva kunde de därför icke gärna annat än anse det i hög grad önskvärdt, att tillfälle blefve dem beredt att med bibehållande af skäligt underhåll få vid framskriden ålder lämna sin tjänst åt yngre krafter. Och att en sådan uppfattning delades af den stora allmänheten, torde icke vara tvifvel underkastadt. Då nu icke heller mot utförbarheten af denna pensionering några starkare invändningar torde kunna göras, enär biskopslöneregleringsfondens tillgångar inom en icke aflägsen framtid torde medgifva, att därur ett väsentligt bidrag lämnades för ändamålet, för hvars realiserande väl äfven biskoparne finge åtaga sig att erlägga årliga afgifter, så syntes frågan om denna pensionering kunna och böra lösas oberoende af frågan om allmän pensionering af prästerskapet.

Vidare betonades i Kyrkomötets skrifvelse, att fördelarne af biskoparnes pensionering i vida högre grad skulle tillgodokomma stiftens prästerskap och församlingar än biskoparne själfva samt att, då ett åstadkommande af biskopsprebendenas indragning. för hvilket ändamål biskopslöneregleringsfondens användande jämväl blifvit ifrågasatt, syntes vara af sekundär vikt i förhållande till det ändamål, hvarom nu vore fråga, någon

tvekan angående lämpligheten af fondens användande i sistnämnda syfte icke syntes böra äga rum.

Öfver denna Kyrkomötets framställning har Eders Kungl. Maj:t låtit höra kammarkollegium och statskontoret, hvilka i ett den 28 september 1900 afgifvet utlåtande, efter att ha verkställt en beräkning af nämnda fonds tillgångar, utvisande, att dess inkomster skulle komma att öfverstiga de beräknade framtida utgifterna med omkring 13,000 kronor, hvilken summa sålunda ansåges kunna tagas i användning för den föreslagna pensioneringen, vidare anfört, att, då, enligt ämbetsverkens mening, inrättande af en särskild pensionskassa för biskopar med bidrag från biskopslöneregleringsfonden icke kunde med afseende å det ringa antalet delägare lämpligen anordnas samt frågan om inrättande af en pensionskassa för prästerskapet i allmänhet, i hvilken äfven biskoparne kunde vinna delaktighet, näppeligen kunde vänta sin lösning under en öfverskådlig framtid, hade ämbetsverken funnit det i Kyrkomötets skrifvelse åsyftade målet eller beredande af tillfälle åt ålderstigna och till fortsatt ämbetsutöfning mer eller mindre oförmögna biskopar att från ämbetet afgå lämpligast böra vinnas genom anvisande af emeritilöner åt sådana biskopar från biskopslöneregleringsfonden; och enligt ämbetsverkens mening syntes beloppet af dylik emeritilön skäligen kunna bestämmas till 6,000 kronor eller enahanda belopp, med hvilket landshöfding för närvarande af staten pensionerades. Såsom villkor för beviljande åt biskop af emeritilön ansåge ämbetsverken böra fastställas, att vederbörande skulle hafva uppnått en lefnadsålder af sjuttio år, vid hvilken ålder han ock skulle vara skyldig att från ämbetet afgå, därest emeritilön funnes att tillgå samt Eders Kungl. Maj:t ej på grund af särskilda omständigheter pröfvade det vara för kyrkans tjänst gagneligt, att han tills vidare i ämbetet kvarstode. Om — såsom ämbetsverken ansåge lämpligt — emeritilönerna begränsades till två och någon ovillkorlig rätt att vid viss lefnadsålder komma i åtnjutande af dylik förmån således hvarken kunde eller borde medgifvas, hade ämbetsverken icke ansett det skäligen kunna ifrågasättas, att biskoparne skulle åläggas afgift för pensionering i denna form, hvilket under alla förhållanden syntes hafva varit rättvist.

De beräkningar af biskopslöneregleringsfondens ställning, som lågo till grund för detta kammarkollegii och statskontorets utlåtande, voro uppgjorda under förutsättning af vederbörandes bifall till Eders Kungl. Maj:ts till Riksdagen aflåtna propositioner om Härnösands stifts delning; och förr än denna fråga vunnit sin slutliga lösning, ansågs det icke lämpligt att upptaga frågan om biskopspensioneringen.

Emellertid har förslag härom, såsom förut omnämnts, väckts äfven

vid 1903 års kyrkomöte, som uti underdånig skrifvelse den 10 oktober 1903 anhållit, det Eders Kungl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder för beredande ur biskopslöneregleringsfonden, i den mån dess tillgångar det medgåfve, af pensioner åt biskoparne till det belopp och under de villkor, som af kammarkollegium och statskontoret föreslagits i dessa ämbetsverks underdåniga utlåtande den 28 september 1900.

Till stöd för denna framställning har Kyrkomötet, med åberopande af hvad som förut anförts och under erinran att från ekonomisk synpunkt förslagets genomförande icke torde möta några oöfverstigliga hinder, vidare anfört: De stora fördelar, som därur komme att härflyta för såväl församlings- och skolväsen som stiftens prästerskap, vore alltför påtagliga, för att Kyrkomötet skulle behöfva ingå på ett vidlyftigare framhållande däraf. Endast det ansåge sig Kyrkomötet böra ytterligare betona, att förslaget hufvudsakligen afsåge att tillgodose församlingarnas berättigade anspråk att till stiftschef hafva en person med oförsvagad arbetsförmåga; hvarjämte icke borde alldeles lämnas å sido den obillighet, som låge däri, att under nuvarande förhållanden det kunde inträffa, att konsistoriernas öfriga ledamöter finge utan nämnvärd ersättning, måhända under en följd af år, bära den ökade arbetsbörda, som för dem blefve en följd af stiftschefens oförmåga att själf uppehålla sitt ämbete.

Då numera frågan om Härnösands stifts delning blifvit genom Riksdagens och Kyrkomötets bifall till Eders Kungl. Maj:ts därom framställda förslag slutligen löst, anser jag tiden vara inne att för Riksdagen framlägga det sålunda af Kyrkomötet upprepade gånger framställda önskemål om beredande af möjlighet till pensionering af ålderstigna biskopar. Såsom af Kyrkomötet med rätta framhållits, afser detta förslag hufvudsakligen att tillgodose församlingarnas berättigade kraf att till stiftschefer hafva endast fullt arbetsföra personer. Jag delar kammarkollegii och statskontorets mening, att dylik pension icke bör för någon ifrågakomma förr än han uppnått sjuttio års ålder; och i likhet med dessa ämbetsverk anser jag medlen för pensioneringen böra hämtas ur biskopslöneregleringsfonden.

Denna fond har tillkommit på grund af föreskrift i nådiga brefvet den 15 juni 1861 angående grunder för reglering af biskoparnes aflöning. Sedan nämligen uti nådig proposition den 16 december 1859 framlagts förslag om antagande af vissa grunder för reglering af biskoparnes aflöning, tillkännagåfvo Rikets Ständer uti skrifvelse den 29 oktober 1860, att detta förslag blifvit till alla delar — med undantag af en punkt, som nu ej är i fråga — af ständerna antaget. Femte punkten af det sålunda antagna och genom nyssnämnda nådiga bref kungjorda förslaget lyder:

»Öfverskjuter biskopslön det för densamma bestämda värde med större

belopp än som motsvarar inkomsten af därifrån skilda prebendepastorat, bestämmer Kungl. Maj:t hvilka inkomster ytterligare böra därifrån afskiljas. Dessa ingå till statskontoret för att under titel 'Biskopslöneregleringsfonden' redovisas och till jämnande af annan biskopslön användas. På samma sätt förfares, om löneinkomsterna befinnas öfverskjuta normalbeloppet med mindre summa än att något prebendepastorat genast kan därifrån skiljas.»

Den sålunda bildade fondens ständiga inkomster utgöras af arrendemedel, indelningsersättning och ränteafkastningen af fondens samlade kapital. Till fondens ständiga utgifter äro att räkna lönefyllnader, ersättningar för prebenden och hyresersättningar. Fondens närvarande ställning och förhållandet med fondens inkomster och utgifter under tioårsperioden 1893—1902 framgå af följande tablå: (se sidan 94).

Ur denna tablå, hvilken bifogats ett af kammarkollegium och statskontoret den 17 juli 1903 i annat ärende afgifvet utlåtande, och ur innehållet i samma utlåtande torde jag få anmärka:

att årsinkomsterna utgjort lägst 47,750 kronor 65 öre (år 1896) och högst 55,693 kronor 10 öre (år 1902) med ett medeltal af 50,768 kronor 78 öre;

att årsutgifterna uppgått till lägst 23,226 kronor 33 öre (år 1897) och högst 56,102 kronor 62 öre (år 1895) med ett medeltal af 30,599 kronor 46 öre;

att de ordinarie utgifterna, nämligen lönefyllnad, ersättning för prebenden och hyresersättning, uppgått till 22,860 kronor 49 öre om året;

att under perioden förekommit följande extra utgifter af mera betydenhet, nämligen år 1895 till nytt biskopshus i Härnösand 31,892 kronor 13 öre, år 1896 för samma ändamål 19,907 kronor 87 öre och år 1902 för iståndsättande af ärkebiskopshuset i Uppsala 16,000 kronor;

samt att oaktadt de stora extra utgifter, som under perioden sålunda förekommit, fondens behållning därunder ökats från 412,466 kronor 51 öre vid slutet af år 1892 till 614,159 kronor 67 öre vid slutet af år 1902 eller med 201,693 kronor 16 öre.

Från och med år 1904 är emellertid en väsentlig ökning af fondens ordinarie utgiftssumma att emotse. I enlighet med det nu antagna förslaget om förändring i stiftsindelningen komma nämligen att ur fonden utgå för aflönande af biskop i Luleå stift 14,000 kronor årligen, däraf 12,000 kronor såsom lön och 2,000 kronor såsom hyresersättning. Och då Kalmar stift sammanslås med Växjö stift, kommer att för biskopen i det nya Växjö stift, utöfver biskopslönen i det nuvarande Växjö stift, utgå såsom lönetillägg ett årligt belopp af 2,000 kronor ur fonden, hvarvid

Tablå, utvisande biskopslöneregleringsfondens inkomster och utgifter åren 1893—1902.

	1893.		1894.		1895.		1896.		1897.		1898.		1899.		1900.		1901.		1902.	
Inkomster.																				
Intressemedel	16,753	63	18,608	10	17,860	05	17,515	06	17,518	99	18,648	09	19,649	20	21,095	79	22,960	38	22,108	53
Arrendemedel m. m.	19,274	79	19,108	92	18,769	38	18,729	96	19,032	67	19,565	62	19,968	28	20,112	22	20,154	89	21,076	97
Indelningsersättning	11,716	17	11,760	03	11,557	32	11,436	63	11,364	68	11,675	11	11,981	87	12,265	20	12,290	67	12,438	60
Anordnad grundskatt	69	—	69	—	69	—	69	—	—	—	138	—	69	—	69	—	69	—	69	—
Summa	47,813	59	49,546	05	48,255	75	47,750	65	47,916	34	50,026	83	51,668	35	53,542	21	55,474	94	55,693	10
Årlig medelinkomst	50,768	78																		
Utgifter.																				
Lönefyllnad	16,112	—	16,112	—	16,112	—	16,112	—	16,112	—	16,112	—	16,112	—	16,112	—	16,112	—	16,112	—
Ersättning för prebenden	5,248	49	5,248	49	5,248	49	5,248	49	5,248	49	5,248	49	5,248	49	5,248	49	5,248	49	5,248	49
Hyresersättning	1,500	—	1,500	—	1,500	—	1,500	—	1,500	—	1,500	—	1,500	—	1,500	—	1,500	—	1,500	—
Diverse	1,460	—	1,710	10	33,242	13	21,257	87	365	84	375	20	390	—	392	40	1,149	72	17,046	49
Summa	24,320	49	24,570	59	56,102	62	44,118	36	23,226	33	23,235	69	23,250	49	23,252	89	24,010	21	39,906	98
Årlig medelutgift	30,599	40																		
Tillväxt	23,493	10	24,975	46	—	—	3,632	29	24,690	01	26,791	14	28,417	86	30,289	32	31,464	73	15,786	12
Minskning	—	—	—	—	7,846	87	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Behållning vid slutet af	435,959	61	460,935	07	453,088	20	456,720	49	481,410	50	508,201	64	536,619	50	566,908	82	598,373	55	614,159	67

dock är att märka, att samtidigt det till hyresersättning åt biskopen i Kalmar stift nu utgående beloppet af 1,500 kronor kommer att försvinna.

Vidare har Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 6 november 1903 medgifvit, att såsom bidrag till kostnaderna för iståndsättande af biskopshuset i Västerås finge från fonden utgå dels ett anslag utan återbetalningsskyldighet af 10,000 kronor, dels ock ett räntefritt lån å 15,000 kronor att af Västerås domkyrkas medel amorteras med en femtedel årligen. Då, såsom förut nämnts, äfven under tioårsperioden 1893—1902 dylika anslag ur fonden flera gånger förekommit, är det all anledning att antaga, att äfven för framtiden kraf på bidrag af denna art komma att framställas. Jag anser fördenskull försiktigheten bjuda att för närvarande begränsa förslaget om fondens anlitande för biskopspensionering till beviljande af endast en pension om 6,000 kronor.»

Utskottet, som funnit sig böra förorda förevarande förslag hemställer, att Riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning.

Ang. pensionsbeloppen för vissa af de ordinarie professorerna vid karolinska institutet. [7.]

16:o) Kungl. Maj:t har i statsverkspropositionen under tionde hufvudtiteln i punkt 7 föreslagit att Riksdagen må medgifva, att beloppet af den pension, som tillkommer professor vid karolinska mediko-kirurgiska institutet i medicin, i kirurgi eller i pediatrik, må, under förutsättning att professorn icke uppbär pension i egenskap af öfverläkare, utgöra 4,000 kronor för den, som icke intjänat något ålderstillägg, 4,500 kronor för den, som kommit i åtnjutande af första ålderstillägget, och 5,000 kronor för den, som kommit i åtnjutande af båda ålderstilläggen.

Statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 11 december 1903 innehåller härom följande anförande af departementschefen:

»I skrifvelse till kanslern för rikets universitet har lärarekollegiet vid karolinska mediko-kirurgiska institutet erinrat, hurusom innehafvarne af de å institutets stat uppförda ordinarie professorsbeställningarna genom nådigt bref den 2 juni 1876 blifvit förklarade berättigade att efter uppnådda sextiofem lefnadsår vid afskedstagandet från tjänsten å allmänna indragningsstaten åtnjuta pension till belopp af 4,500 kronor, oberoende däraf att somliga af dem då uppburit i lön 4,500 kronor och andra endast 4,000 kronor. Vidare har lärarekollegiet i skrifvelsen anfört:

att, enligt hvad lärarekollegiet uti en samtidigt aflåten skrifvelse till kanslern anmält, samtliga dessa ordinarie professorer förklarat sig gå in på de af 1902 års Riksdag rörande de ordinarie professorerna vid in-

stitutet, med undantag af innehafvaren af den så kallade Malmstenska professuren, beslutade nya bestämmelser angående rätt till ålderstillägg å lönen m. m.;

att dessa bestämmelser innehölle, bland annat, att för dem, hvilka sålunda komme i åtnjutande af ålderstillägg, 2,000 kronor af aflöningen skulle utgöra tjänstgöringspenningar och återstoden skulle anses såsom lön samt att tjänsteman, som inginge på de nya bestämmelserna, skulle, då han uppnått sextiofem lefnadsår, vara förpliktad att med oafkortad lön såsom pension å allmänna indragningsstaten från tjänsten afgå;

att, då emellertid professorerna i medicin, i kirurgi och i pediatrik uppbure i lön endast 3,500 kronor, under det att öfriga å stat uppförda ordinarie professorer hade en lön af 4,000 kronor, af angifna bestämmelse följde, att de förstnämnda tre professorerna vid afskedstagandet komme att uppbära lägre pension än de öfriga;

att någon anledning icke funnes att antaga, att Riksdagen med de nya bestämmelserna skulle afsett införande af en skillnad i pensionsbeloppen, hvilka hittills varit desamma för alla de ifrågavarande professorerna; samt

att ordalydelsen i nyss anförda bestämmelse möjligen kunde föranleda därtill, att pensionen för de två ordinarie professorer vid institutet, hvilka jämlikt nådigt bref den 11 juni 1887 åtnjöte bostadsförmån och på grund däraf uppbure i lön endast 3,400 kronor, ansåges böra bestämmas till detta belopp.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, har lärarekollegiet anhållit om kanslerns medverkan därtill, att samtliga de å karolinska institutets stat uppförda ordinarie professorer måtte förklaras berättigade att vid afskedstagandet åtnjuta pension till belopp af 4,000 kronor förutom möjligen intjänade ålderstillägg å lönen.

Med anledning häraf har kanslern i underdånig skrifvelse den 3 december 1902 öfverlämnat ärendet till Eders Kungl. Maj:ts pröfning, hvarvid kanslern, som förutsatte, att med lärarekollegiets framställning icke afsåges någon rubbning i det för den nya löneregleringen uppställda villkoret, att tjänsteman, som inginge på de nya bestämmelserna, skulle vara skyldig underkasta sig de förändrade bestämmelser i fråga om pension, som kunde varda stadgade, under denna förutsättning tillstyrkt bifall till den gjorda framställningen såväl beträffande professorerna i medicin, kirurgi och pediatrik som beträffande de två professorer, hvilka åtnjöte bostadsförmån och på grund däraf under tiden finge vidkännas motsvarande nedsättning i sin lön.

Efter nådig remiss har slutligen statskontoret den 22 maj 1903

afgifvit underdånigt utlåtande i detta ärende och därvid till en början erinrat om de förhållanden, hvilka gifvit anledning till att för vissa af de ordinarie professorerna vid karolinska institutet i stat uppförts mindre lönebelopp än för de öfriga. Statskontorets redogörelse härför är af följande innehåll.

Enligt hvad som inhämtas af nådiga propositionen n:o 77 till Rikets Ständer af den 13 februari 1863 angående ytterligare anslag till karolinska institutet, hade lärarekollegiet uti en till kanslersämbetet ingifven skrift i afseende på aflöningsvillkoren för lärarepersonalen vid institutet anfört, att då det af särskildt utsedde kommitterade afgifna interimsförslag angående den medicinska undervisningens ordnande i allmänhet afsett likställighet mellan lärarne vid de tre medicinska läroverken, hvad anginge såväl kvalifikationer som undervisnings- och examensåligganden och till följd däraf äfven aflöning, samt då genom Kungl. Maj:ts på detta förslag hufvudsakligen grundade beslut i ämnet likheten i förstnämnda hänseenden blifvit iakttagen, så fordrade äfven billigheten, att professorerna och adjunkterna vid institutet finge uppbära löner, motsvarande deras vederlikars vid universiteten; och hade till följd häraf lärarekollegiet föreslagit, att professorslönerna vid institutet måtte bestämmas till 4,500 riksdaler, med undantag för professorerna i medicin, kirurgi, pediatrik samt rätts- och statsmedicin, hvilkas löner kunde blifva 4,000 riksdaler, och att adjunktslönerna i medicin, kirurgi, pediatrik och materia medica måtte bestämmas till 2,000 riksdaler, men de öfriga adjunktslönerna till 2,500 riksdaler; varande såsom anledning till de olika lönebelopp, som blifvit för lärare i samma ämbetsgrad föreslagna, anfördt, att de särskildt nämnda professurernas och adjunkturernas innehafvare kunde och åtminstone de tre förstnämnda för sin vetenskapliga utbildning äfven borde hafva enskild praktik, däraf de ock droge inkomst, hvilket i allmänhet icke vore fallet med öfriga professorer och adjunkter.

Vid föredragning inför Kungl. Maj:t af lärarekollegiets skrift förklarade sig föredragande departementschefen vidkommande den föreslagna tillökningen i aflöningen för professorerna anse rättvisan fordra, att denna aflöning blefve i allmänhet bestämd till likhet med hvad professorerna vid universitetet i Uppsala åtnjöte, eller 4,500 riksdaler, med afdrag för dem, som innehade bostadslägenhet, af 300 riksdaler, samt anförde i öfrigt: att han såsom tillräcklig grund för en nedsättning därunder svårligen kunde, i öfverstämmelse med lärarekollegiet, erkänna den omständighet, att vissa bland professorerna kunde eller borde därjämte utöfva enskild praktik, hvarmed inkomster följde; att det väl finge medgifvas, att genom en dylik utöfvad enskild läkarevård inkomster kunde af pro-

fessorerna förvärfvas till belopp, svarande emot eller måhända betydligt öfverstigande lönen; att därvid dock vore att märka, dels att innehafvandet af sådan praktik icke kunde antagas vara inskränkt endast till de i lärarekollegiets skrift omförmälda professorerna, dels ock att, om de studerandes antal vid institutet i betydligare mån ökades, för de i skriften omförmälda lärarne, som hade sig anförtrodd vård om stora kliniker, mindre tid än tillförene blefve öfrig att ägna sig åt en vidsträcktare enskild praktik; att det däremot förekomme ett annat skäl, hvilket kunde föranleda en så beskaffad nedsättning i lönebeloppet, i det att nämligen professorerna i medicin och kirurgi hade såsom öfverläkare vid serafimerlasarettet i lön hvardera 1,500 riksdaler, oberäknadt att den ene af dem, såsom styresman för lasarettets ekonomi, fått sig tillagdt ett mindre arfvode jämte boställsvåning, och professorn i pediatrik uppbure, utom sin lön på institutets stat, i egenskap af öfverläkare vid allmänna barnhuset ett belopp af 2,500 riksdaler; samt att, då likväl sist bemälde tre professorer redan kunde avancera till, och en af dem redan innehade, en af de högre lönerna å 4,000 riksdaler samt då deras åligganden, till följd af de för institutet utfärdade statuter, utan tvifvel komme att mer än förr taga deras tid i anspråk, deras lön på institutets stat, utan afseende därpå att, genom dessa dem särskildt tillkommande fördelar, inkomsterna för dem stege öfver 4,500 riksdaler, icke syntes böra bestämmas annorlunda än lärarekollegiet föreslagit, eller till 4,000 riksdaler; och föreslog departementschefen på grund häraf för nyss nämnda professorer följande aflöningsvillkor, nämligen

för professorn i anatomi, »hvilken är i åtnjutande af boställslägenhet», lön riksdaler ..... 4,200: —
» professorn i kemi, »hvilken äfven fått sig boställe anvisadt», d:o d:o ..... 4,200: —
» professorn i medicin d:o d:o ..... 4,000: —
» professorn i kirurgi d:o d:o ..... 4,000: —
» professorn i pediatrik d:o d:o ..... 4,000: —,

hvaremot för enhvar af öfriga ordinarie professorer föreslogs lön till belopp af 4,500 riksdaler.

De sålunda föreslagna lönebeloppen blefvo jämväl af Rikets Ständer beviljade, under uttalande, att Rikets Ständer funne grundsatsen om full likställighet mellan lärarne vid rikets tre medicinska läroverk vara med billighet och rättvisa öfverensstämmande.

Efter det å institutets stat sålunda upptagits tre professorslöner till 4,500 kronor, två till 4,200 kronor, hvilkas innehafvare åtnjöte boställsförmån, och tre till 4,000 kronor, gjorde uti en till kanslersämbetet ställd

skrift lärarekollegiet framställning om löneförhöjning på fast stat för lärare, tjänstemän och vaktbetjänte från och med år 1877 och föreslog i sådant afseende bland annat, att för fem professorer den fasta lönen måtte bestämmas till 4,500 kronor och tjänstgöringspenningarna till 1,500 kronor, dock att från de två professorers löner, som innehade boställsvåningar, 300 kronor skulle afdragas i vederlag för boställslägenheten, samt att för de öfriga tre professorerna fasta lönen måtte bestämmas till 4,000 kronor och tjänstgöringspenningarna till 1,500 kronor. Vid underdånig anmälan af detta ärende föranledde lärarekollegiets förslag från föredragande departementschefens sida ingen annan erinran, än att för professorer, som åtnjöte boställsförmån, lönen borde, på sätt för universiteten föreslagits, bestämmas till 5,400 kronor, däraf 1,500 kronor i tjänstgöringspenningar, hvilket alltså innebar en förhöjning i uppskattningen af boställsförmånen från 300 kronor till 600 kronor. I öfverensstämmelse med den af föredraganden sålunda uttalade uppfattningen afläts till 1876 års Riksdag förslag till ny aflöningsstat för institutet, upptagande

	Lön. Kr.	Tjänstgöringspenningar. Kr.
för hvardera af tre professorer	4,500: —	1,500: —
» » » tre »	4,000: —	1,500: —
» 1 professor (med boställsrum)	3,900: —	1,500: —
» 1 » (d:o)	3,900: —	1,500: —

och blef Eders Kungl. Maj:ts framställning i denna del af Riksdagen bifallen.

Till samma års Riksdag gjordes äfven framställning om pensionsrätt för de vid institutet anställde lärarne; och blef, med bifall sill Eders Kungl. Maj:ts i sådant afseende gjorda förslag, af Riksdagen medgifvet, att ordinarie professor finge tillerkännas rätt att efter uppnådda sextiofem lefnadsår vid afskedstagandet ur tjänsten å allmänna indragningsstaten åtnjuta pension till belopp af 4,500 kronor, eller samma pensionsbelopp, som enligt beslut vid 1873 års riksdag tillerkänts professor vid något af rikets universitet, som vid afskedstagandet hunnit nämnda lefnadsålder.

Framställning om förbättring i professorernas vid institutet aflöning gjordes af lärarekollegiet ånyo uti en till kanslern ställd skrifvelse af den 19 oktober 1900; och anhölls i sådant afseende, att aflöningen för ordinarie professorerna i medicin, kirurgi och pediatrik vid universitetet måtte höjas till samma belopp som öfriga ordinarie professorers, eller 6,000 kronor, och att för beredande af tillgång härtill de till institutet utgående ordinarie anslag måtte ökas med 1,500 kronor, samt att samtliga ordinarie

professorer vid universitetet måtte, med rättighet att räkna sig till godo den tid, som de redan innehaft ordinarie professorsämbete, beviljas rätt till två ålderstillägg å lönen, hvartdera å 500 kronor, det första efter fem och det andra efter tio års väl vitsordad tjänstgöring.

Då ärendet, som af kanslern underställdes Eders Kungl. Maj:ts pröfning, den 11 januari 1902 i underdånighet föredrogs, yttrades af föredragande departementschefen: De skäl, som af honom i ett förut samma dag anmäldt ärende anförts för beviljande af ålderstillägg åt universitetens professorer, syntes i ej mindre grad vara tillämpliga i fråga om professorerna vid karolinska institutet, hvilka i fråga om kompetensfordringar och tjänstgöring vore likställda med professorerna inom universitetens medicinska fakulteter. Föredraganden ville därför tillstyrka, att Eders Kungl. Maj:t måtte göra framställning till Riksdagen om beviljande i enlighet med lärarekollegiets förslag af ålderstillägg för institutets ordinarie professorer med undantag af den så kallade Malmstenska professurens innehafvare, hvilken helt och hållet aflönades med donerade medel. I sammanhang härmed borde ock meddelas föreskrift om aflöningens fördelning i lön och tjänstgöringspenningar så, att tjänstgöringspenningarnas belopp höjdes från 1,500 kronor till 2,000 kronor och återstoden förklarades utgöra lön. Hvad däremot anginge den ifrågasatta förhöjningen af begynnelselönen för professorerna i midicin, kirurgi och pediatrik, ansåge föredraganden, att, enär de skäl, som föranledt dessa löners fastställande till lägre belopp än öfriga professorslöner, fortfarande kvarstode, lärarekollegiets framställning i denna del ej borde föranleda någon Eders Kungl. Maj:ts åtgärd.

I öfverensstämmelse med föredragandens härefter gjorda hemställan föreslog Eders Kungl. Maj:t 1902 års Riksdag besluta:

att de ordinarie professorerna vid karolinska institutet, med undantag af innehafvaren utaf den Malmstenska professuren, skulle äga att efter fem års väl vitsordad tjänstgöring åtnjuta ett ålderstillägg å lönen af 500 kronor och efter ytterligare fem års sådan tjänstgöring ett andra ålderstillägg likaledes af 500 kronor, med rätt för innehafvare af sådan ordinarie professorsbefattning, hvarom vore fråga, att för åtnjutande af ålderstillägg tillgodoräkna sig den tjänstgöringstid såsom ordinarie professor, hvilken infallit före dessa bestämmelsers trädande i tillämpning;

att för dem, hvilka sålunda ägde att komma i åtnjutande af ålderstillägg, 2,000 kronor utaf aflöningen skulle utgöra tjänstgöringspenningar och återstoden skulle anses såsom lön;

att tjänsteman, som inginge på de nya bestämmelserna, skulle, då han uppnått sextiofem lefnadsår, vara förpliktad att med oafkortad lön

såsom pension å allmänna indragningsstaten från tjänsten afgå, Eders Kungl. Maj:t dock obetaget att låta med afskedet anstå, därest och så länge den pensionsberättigade pröfvades kunna i tjänsten på ett tillfredsställande sätt gagna det allmänna och kunde finnas villig att i densamma kvarstå;

att sådan tjänsteman, som nyss sagts, skulle vara skyldig underkasta sig de förändrade bestämmelser i fråga om pension, som kunde varda stadgade; samt

att omförmälda ålderstillägg skulle utgå af det under riksstatens åttonde hufvudtitel uppförda förslagsanslaget: ålderstillägg.

Denna Eders Kungl. Maj:ts framställning bifölls af Riksdagen utan att något särskildt uttalande därvid gjordes.

Efter erinran härom anför statskontoret i sitt omförmälda underdåniga utlåtande:

Af hvad sålunda förekommit syntes det statskontoret oförtydbart framgå, dels att lönen för en hvar af professorerna i anatomi och kemi i den af Eders Kungl. Maj:t och Riksdagen antagna lönestaten af år 1876 beräknats till 4,500 kronor, fastän där kontant utförts endast 3,900 kronor, emedan boställsrummen uppskattats till värde af 600 kronor, dels ock att det varit på grund af det förhållande, att med enhvar af professurerna i medicin, kirurgi och pediatrik följde jämväl annan anställning med aflöning — uppgående till belopp af respektive 1,500, 1,500 och 2,500 kronor för år räknadt —, som lönen för enhvar af innehafvarne af dessa professurer blifvit i staten uppförd med 500 kronor mindre än den normala professorslönen, i 1876 års stat beräknad till 4,500 kronor.

Hvad först anginge frågan om det belopp, som enligt nu gällande bestämmelser borde anses utgöra pension för professorn i anatomi och för professorn i kemi, funne statskontoret för sin del tvekan icke böra råda därom, att vid pensionsbeloppets beräkning lönen till följd af bostadsförmånen skulle anses vara 600 kronor högre än det belopp, hvarmed den kontant utginge; och någon framställning till Riksdagen, för vinnande af en förklaring i sådant syfte, vore således, enligt statskontorets mening, icke erforderlig.

Beträffande åter beloppet af pensionen för afskedstagande professor i något af ämnena medicin, kirurgi och pediatrik vore onekligt, att den i 1902 års löneregler meddelade bestämmelsen därom, att tjänstinnehafvare, som ingått på nämnda lönestat och uppnått sextiofem års ålder, skulle vara förpliktad att med oafkortad lön såsom pension å allmänna indragningsstaten från tjänsten afgå, innebure, att, när någon af dessa professorer på grund af berörda stadgande afginge från tjänsten, han skulle

i pension erhålla ett belopp, som svarade emot hans vid afgångstillfället innehafvande lön, alltså: 3,500 kronor — eller 1,000 kronor mindre än hittills — om han icke intjänat något ålderstillägg, 4,000 kronor — eller 500 kronor mindre än hittills — därest han intjänat endast ett ålderstilllägg, samt 4,500 kronor — eller samma belopp som för närvarande — därest han intjänat bägge ålderstilläggen. Pensionen för annan professor vid institutet skulle däremot under enahanda förutsättningar utgöra respektive 4,000 kronor, 4,500 kronor och 5,000 kronor.

Då emellertid skälet för den nedsättning af lönebeloppet, som vidtagits för dessa professorer, icke kunde anses innebära giltig anledning till nedsättning jämväl af pensionen — utan så skulle vara, att de hade att påräkna pension i egenskap af öfverläkare, hvilket icke torde vara händelsen — ansåge sig statskontoret, som förutsatte, att hvarken Eders Kungl. Maj:t eller Riksdagen med den senast företagna löneregleringen afsett att i något hänseende försämra vederbörande tjänsteinnehafvares ställning, böra hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att förklara, att vid pensionsbeloppets beräknande för professor i medicin, i kirugi och i pediatrik vid karolinska institutet lönen skulle anses utgöra 4,000 kronor för den, som icke intjänat ålderstillägg, 4,500 kronor för den, som kommit i åtnjutande af första ålderstillägget, och 5,000 kronor för den, som ägt uppbära bägge ålderstilläggen.

Såsom nyss omförmälts, har statskontoret antagit, att ifrågavarande tre professorer icke hafva att påräkna pension i egenskap af öfverläkare. Detta är så till vida riktigt, som någon rätt till pension icke finnes tillförsäkrad vare sig professorerna i medicin eller kirurgi beträffande deras öfverläkarebefattningar vid serafimerlasarettet eller professorn i pediatrik i fråga om hans befattning såsom öfverläkare vid allmänna barnhuset. Eders Kungl. Maj:t har emellertid i särskildt fall, på därom gjord underdånig framställning, tillerkänt en afgången professor i pediatrik vid beviljande af afsked från hans öfverläkarebefattning årlig pension af barnhusets medel. Sådan särskild pension bör gifvetvis icke beviljas professor, som erhåller rätt till pension af statsmedel på sätt nu blifvit ifrågasatt; och lämpligt torde vara, att detta bestämdt uttalas. I öfrigt synes mig den af statskontoret i ärendet gjorda utredningen tillfyllestgörande, och har jag intet att i sak erinra mot dess förslag.»

Utskottets yttrande.

Då någon omständighet, på grund hvaraf innehafvarne af ifrågavarande tre professurer skulle åtnjuta lägre pension än med dem i afseende å tjänstebefattning likställda lärare vid karolinska institutet, icke synes utskottet förefinnas, får utskottet hemställa,

att Riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning, medgifva, att beloppet af den pension, som tillkommer professor vid karolinska mediko-kirurgiska institutet i medicin, i kirurgi eller i pediatrik, må, under förutsättning att professorn icke uppbär pension i egenskap af öfverläkare, utgöra 4,000 kronor för den, som icke intjänat något ålderstillägg, 4,500 kronor för den, som kommit i åtnjutande af första ålderstillägget, och 5,000 kronor för den, som kommit i åtnjutande af båda ålderstilläggen.

Ang. understöd åt äldre behöfvande folkskolelärare. [8.]

17:o) Kungl. Maj:t har i statsverkspropositionen under förevarande hufvudtitel, punkt 8, föreslagit Riksdagen, att för år 1905 må anvisas ett anslag å 10,000 kronor, att enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna godt meddela, användas till understöd af högst 350 kronor åt sådana äldre behöfvande folkskolelärare, hvilka oförvitligt skött sin tjänst, men därifrån erhållit afsked före år 1867.

Till statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 11 december 1903 har departementschefen i ämnet anfört följande:

»För att bereda understöd åt äldre behöfvande folkskolelärare, hvilka icke kunna erhålla pension från folkskolelärarnes pensionsinrättning, har ända sedan år 1885 å allmänna indragningsstaten årligen anvisats ett anslag å 10,000 kronor. Maximibeloppet för hvarje understödstagare, hvilket till år 1899 var 250 kronor, höjdes af 1898 års Riksdag till 300 kronor och af 1900 års Riksdag till 350 kronor.

Under år 1903 hafva 20 understödstagare erhållit understöd till ett sammanlagdt belopp af 7,000 kronor.»

Utskottets yttrande.

Då understödstagarnes antal icke kan stiga utöfver år 1903 befintliga 20, som då enhvar erhöllo understöd med högsta af Riksdagen medgifna belopp, utan måste alltjämt minskas, har utskottet ansett anledning saknas att upptaga anslaget till högre belopp än 7,000 kronor, hvartill de utdelade understöden sagda år tillhopa uppgått.

Utskottet hemställer därför,

att Riksdagen må på det sätt bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning, att för år 1905 må anvisas ett anslag å 7,000 kronor, att, enligt de närmare bestämmelser Kungl. Maj:t kan finna godt meddela, användas

till understöd af högst 350 kronor åt sådana äldre behöfvande folkskolelärare, hvilka oförvitligt skött sin tjänst, men därifrån erhållit afsked före år 1867.

Ang. understöd åt äldre behöfvande småskolelärare med flere.

[9.]

18:o) Kungl. Maj:t har i statsverkspropositionen under denna hufvudtitel i punkt 9 föreslagit Riksdagen

att för år 1905 må anvisas och till Kungl. Maj:ts disposition ställas ett anslag af 19,400 kronor för beredande af ålderdomsunderstod åt sådana lärare och lärarinnor vid småskola eller mindre folkskola samt biträdande och extra ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskola, hvilka, efter att hafva i minst femton års tid oförvitligen tjänstgjort, afgått från tjänsten utan att erhålla understöd enligt nådiga reglementet den 22 juni 1892, samt under enahanda villkor och bestämmelser i öfrigt, som beträffande det för år 1904 uti förevarande afseende beviljade anslag blifvit af Riksdagen stadgade, nämligen:

att lärares eller lärarinnas tjänstgöring afslutats så tidigt, att ålderdomsunderstöd enligt nyssnämnda nådiga reglemente icke kunnat honom eller henne beviljas, eller före utgången af år 1891;

att sådan från tjänsten afgången lärare eller lärarinna uppnått en lefnadsålder af minst femtiofem år;

att han eller hon styrkes befinna sig i behöfvande omständigheter;

att det belopp, hvartill understöd högst må meddelas, bestämmes till 100 kronor årligen: samt

att Kungl. Maj:t må äga att meddela de närmare föreskrifter i ämnet, hvilka befinnas erforderliga.

Departementschefen har till statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 11 december 1903 i ämnet anfört följande:

»För att bereda ålderdomsunderstöd åt sådana lärare och lärarinnor vid småskola eller mindre folkskola samt biträdande och extra ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskola, hvilka, efter att hafva i minst femton års tid oförvitligen tjänstgjort, afgått från tjänsten utan att erhålla understöd enligt nådiga reglementet den 22 juni 1892, samt under vissa angifna villkor och bestämmelser i öfrigt, har för åren 1902—1904 å allmänna indragningsstaten anvisats ett anslag å 19,400 kronor årligen.

Under år 1903 har häraf tilldelats åt 136 understödstagare ett sammanlagdt belopp af 13,600 kronor.

Jag hemställer nu, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att för år 1905 å allmänna indragningsstaten anvisa och till Eders Kungl. Maj:ts disposition ställa ett anslag af 19,400 kronor för beredande

af ålderdomsunderstöd åt sådana lärare och lärarinnor vid småskola eller mindre folkskola samt biträdande och extra ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskola, hvilka, efter att hafva i minst femton års tid oförvitligen tjänstgjort, afgått från tjänsten utan att erhålla understöd enligt nådiga reglementet den 22 juni 1892, samt under enahanda villkor och bestämmelser i öfrigt, som beträffande det för år 1904 uti förevarande afseende beviljade anslag blifvit af Riksdagen stadgade, nämligen:

att lärares eller lärarinnas tjänstgöring afslutats så tidigt, att ålderdomsunderstöd enligt nyssnämnda nådiga reglemente icke kunnat honom eller henne beviljas, eller före utgången af år 1891;

att sådan från tjänsten afgången lärare eller lärarinna uppnått en lefnadsålder af minst femtiofem år;

att han eller hon styrkes befinna sig i behöfvande omständigheter;

att det belopp, hvartill understöd högst må meddelas, bestämmes till 100 kronor årligen; samt

att Eders Kungl. Maj:t må äga att meddela de närmare föreskrifter i ämnet, hvilka befinnas erforderliga.»

Med hänsyn till hvad i ärendet förekommit får utskottet hemställa,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning må af Riksdagen bifallas.

Ang. pension för e. o. professorn M. K. Löwegren.

19:o) Kungl. Maj:t har i statsverkspropositionen under tionde hufvudtiteln i punkt 10 föreslagit Riksdagen att extra ordinarie professorn vid universitetet i Lund *Michael Kolmodin Löwegren* må från och med månaden näst efter den, i hvilken afsked från extra ordinarie professorsbefattningen varder honom beviljadt, under sin återstående lifstid uppbära pension till belopp af 3,800 kronor årligen. [10.]

Af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 11 december 1903 inhämtas, att departementschefen då föredragit större akademiska konsistoriets i Lund skrifvelse den 11 september 1903, däruti konsistoriet, i sammanhang med anmälan om de universitetets i Lund anslagsbehof, för hvilkas tillgodoseende anslag af näst sammanträdande Riksdag erfordrades, hemställt, att åt extra ordinarie professorn i oftalmiatrik vid universitetet, medicine doktorn Michael Kolmodin Löwegren, som hos konsistoriet anhållit om vidtagande af erforderliga åtgärder för beredande af pension åt honom vid afskedstagandet, måtte beviljas rätt till en årlig pension å 4,300 kronor.

Af handlingarna i ärendet inhämtades: att Löwegren vore född den 5 februari 1836 och således uppnått en ålder af sextiosju år; att han, som

den 8 januari 1867 förordnats till docent vid universitetet i Lund, utnämnts den 29 juni samma år till adjunkt därstädes och den 9 november 1883 till extra ordinarie professor i oftalmiatrik med bibehållande tills vidare af de löneförmåner och lärareåligganden, hvilka honom såsom adjunkt tillkommit; samt att han den 8 oktober 1897 utnämnts och förordnats att från och med år 1898 vara innehafvare af den nyinrättade extra ordinarie professuren i oftalmiatrik vid universitetet.

Kanslern för rikets universitet, som i underdånig skrifvelse den 30 september 1903 rörande universitetets i Lund anslagsbehof anmält jämväl denna pensionsfråga, hade därvid, med hänsyn till Löwegrens äfven af konsistoriet väl vitsordade, långvariga och förtjänstfulla verksamhet såsom lärare vid universitetet, däraf omkring tjugu år såsom extra ordinarie professor, förordat konsistoriets framställning.

Statskontoret, som, som på grund af nådig remiss, den 16 november 1903 afgifvit underdånigt utlåtande i ärendet, hade däri yttrat: att, därest å de extra ordinarie professorerna varit tillämpliga enahanda bestämmelser, som gällde för ordinarie professorers vid rikets universitet rätt till pension å allmänna indragningsstaten, Löwegren, såsom öfver sextiofem år gammal, nu skulle varit berättigad till pension, motsvarande lönens belopp; att, då emellertid någon allmän bestämmelse om extra ordinarie professorers rätt till pension å allmänna indragningsstaten ännu icke kommit till stånd, utan fråga om deras rätt till pension i hvarje särskildt fall måste underställas Riksdagens pröfning, statskontoret förty och med stöd af Riksdagens tid efter annan fattade beslut om pensioner å allmänna indragningsstaten åt extra ordinarie professorer, senast år 1899 om pension åt extra ordinarie professorn M. G. Rosenius, funne sig böra hemställa, det Kungl. Maj:t täcktes i nådig proposition föreslå Riksdagen att för Löwegren, hvilken enligt den för extra ordinarie professorerna vid rikets universitet gällande stat af den 27 maj 1898 åtnjöte, förutom tjänstgöringspenningar, lön till belopp af 3,300 kronor, jämte därå enligt nådigt bref den 19 december 1902 beviljadt ålderstillägg med 500 kronor, uppföra å allmänna indragningsstaten en årlig pension till ett lönen jämte ålderstillägg motsvarande belopp af 3,800 kronor att utgå från och med månaden näst efter den, i hvilken afsked från tjänsten blefve honom beviljadt.

Utskottets yttrande.

Med hänsyn till hvad statsrådsprotokollet i detta ärende innehåller har utskottet visserligen funnit sig böra biträda förslaget om pension af statsmedel åt professorn Löwegren, men tillika ansett att pensionens belopp bör bestämmas till 3,500 kronor på sätt förut i liknande fall ägt rum.

Utskottet hemställer därför,

att Riksdagen må på det sätt bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning, att extra ordinarie professorn vid universitetet i Lund *Michael Kolmodin Löwegren* må från och med månaden näst efter den, i hvilken afsked från extra ordinarie professorsbefattningen varder honom beviljadt, under sin återstående lifstid uppbära pension till belopp af 3,500 kronor årligen.

Ang. pension för lektorn N. Linder. [11.]

20:o) Kungl. Maj:t har i statsverkspropositionen under tionde hufvudtiteln, punkt 11, föreslagit att lektorn vid högre lärarinneseminariet *Nikolaus Linder* må från och med månaden näst efter den, i hvilken afsked från lektorsbefattningen varder honom beviljadt, under sin återstående lifstid uppbära pension till belopp af 3,600 kronor årligen.

Som, enligt hvad utskottet af vederbörande pastorsämbete inhämtat, Linder aflidit den 21 januari 1904, har frågan om pension åt honom förfallit; hvilket utskottet härmed skolat för Riksdagen

anmäla.

Ang. pension för lärarinnan Amy Sofia May. [12.]

21:o) Kungl. Maj:t har i statsverkspropositionen under tionde hufvudtiteln, punkt 12, föreslagit, att lärarinnan vid högre lärarinneseminariet och den därmed förenade normalskolan för flickor *Amy Sofia May* må från och med månaden näst efter den, i hvilken afsked varder henne beviljadt från hennes anställning som lärarinna vid omförmälda läroverk, under sin återstående lifstid uppbära pension till belopp af 400 kronor årligen.

Af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 11 december 1903 inhämtas, att departementschefen då föredragit direktionens öfver högre lärarinneseminariet underdåniga skrifvelse den 25 september 1903 med öfverlämnande af en till direktionen ingifven ansökning af lärarinnan vid seminariet och normalskolan för flickor Amy Sofia May, att genom direktionens försorg någon pension måtte henne beredas vid hennes entledigande från anställning vid seminariet; i hvilket ärende statskontoret den 3 oktober 1903 afgifvit infordradt underdånigt utlåtande.

Af handlingarna i ärendet inhämtades: att lärarinnan May, som vore född den 3 april 1840, hösten 1861 blifvit anställd vid seminariet såsom repetitris i engelska språket, hvarefter hon under läsåren 1862—1863 och 1863—1864 tillsammans med annan person uppehållit hufvudläraretjänst

vid läroverket samt sedermera alltjämt undervisat i engelska språkets talande och litteraturläsning i seminariet och i engelska språkets talande i normalskolan; att hon dessutom vid flera särskilda tillfällen under längre eller kortare tider såsom vikarie för vederbörande lärare eller lärarinna bestridt fullständig undervisning i engelska språket vid såväl seminariet som normalskolan; att hon under fyra läsår undervisat elever i seminariets fjärde årskurs i engelska språkets talande; samt att, om de två första åren undantoges, hennes tjänstgöring vid läroverket till sin omfattning växlat mellan 13½ och 6 timmar i veckan, för hvilken tjänstgöring hon uppburit arfvoden växlande mellan 748 och 375 kronor för läsår.

Uti sin förevarande skrifvelse hade direktionen uttalat, att lärarinnan Mays tjänstgöring vid läroverket, när den varit som störst, väl endast motsvarat half tjänstgöring, men att detta förhållande motvägdes af tjänstgöringens längd och värde, enär lärarinnan May gjort tjänst vid såväl seminariet som normalskolan alltifrån deras första början och för dem varit en verklig trotjänarinna, hvars nit, trohet, intresse och skicklighet vore värda det vackraste vitsord; och hade direktionen på grund häraf och då lärarinnan May, som enligt ett den 15 september 1903 utfärdadt, ansökningen bifogadt läkarebetyg lede af nedsatt syn och hörsel samt kronisk halskatarr, af sådan anledning torde nödgas under den närmaste framtiden upphöra med sin lärarinneverksamhet samt hon därjämte, enligt hvad direktionen hade sig bekant, vore i knappa ekonomiska villkor, tillstyrkt, att Kungl. Maj:t täcktes bereda lärarinnan May pension å allmänna indragningsstaten till årligt belopp af 400 kronor, att till henne utgå efter det hon entledigats från sin anställning vid läroverket.

Statskontoret hade i sitt underdåniga utlåtande, med afseende å hvad af direktionen till stöd för den gjorda framställningen anförts, förklarat sig biträda direktionens tillstyrkan.

Utskottet, som icke haft anledning till erinran emot Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag, hemställer,

att Riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

Angående pension för öfverlärarinnan Eleonora Vilhelmina Amalia Brandt.

[13.]

22:o) Kungl. Maj:t har i statsverkspropositionen under tionde hufvudtiteln i punkt 13 föreslagit, att öfverlärarinnan vid tekniska skolan i Stockholm *Eleonora Vilhelmina Amalia Brandt* må från och med månaden näst efter den, i hvilken afsked från hennes befattningar såsom öfverlärarinna och afdelningsföreståndarinna vid tekniska skolan varder henne efter upp-

nådd sextiofem års ålder beviljadt, under sin återstående lifstid uppbära pension till belopp af 1,040 kronor årligen.

Af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 11 december 1903 inhämtas, att departementschefen då föredragit styrelsens för tekniska skolan i Stockholm underdåniga skrifvelse den 18 september 1903, däri styrelsen — under erinran att styrelsen redan den 11 oktober 1901 hos Kungl. Maj:t gjort framställning om utverkande af pension åt öfverlärarinnan vid skolan Eleonora Vilhelmina Amalia Brandt, hvilken framställning syntes icke hafva vunnit nådigt afseende — ånyo hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes utverka pension åt öfverlärarinnan Brandt, varande infordradt underdånigt utlåtande häröfver afgifvet af statskontoret.

Af handlingarna i detta ärende inhämtades: att öfverlärarinnan Brandt, som vore född den 14 maj 1839, redan under år 1863 utan ersättning vid dåvarande slöjdskolan i Stockholm lämnat undervisning i papparbetens utförande samt antagits år 1864 till lärarinna och år 1870 till öfverlärarinna i detta ämne; att hon i sådan egenskap meddelat undervisning vid slöjdskolan till och med vårterminen 1879; att hon efter skolans omorganisation förordnats från och med höstterminen 1879 till öfverlärarinna i geometrisk konstruktionsritning jämte linjarritning inom tekniska skolan för kvinnliga lärjungar äfvensom till afdelningsföreståndarinna vid samma skolafdelning, hvilka befattningar hon fortfarande innehade; samt att hon för sin tjänstgöring vid läroverket med en tjänstgöringstid af sex timmar i veckan, förutom den ganska dryga tid, som toges i anspråk för befattningen såsom afdelningsföreståndarinna och som kunde uppskattas till flere timmar dagligen, uppbure arfvode såsom afdelningsföreståndarinna med 800 kronor och såsom öfverlärarinna med 500 kronor eller tillsammans 1,300 kronor förutom dyrtidstillägg med 80 kronor å förstnämnda arfvode.

I den underdåniga skrifvelsen hade styrelsen vitsordat öfverlärarinnan Brandts ovanliga plikttrohet, nit och intresse samt erinrat om det offentliga erkännande af hennes långvariga, nitiska och förtjänstfulla verksamhet, som hon erhållit genom tilldelande åt henne af medaljen i guld af femte storleken med inskrift: »Illis quorum meruere labores», hvarjämte styrelsen vidare anfört, att, ehuru tekniska skolans ordinarie öfverlärare och öfverlärarinnor, hvilka i enlighet med 35 § af skolans stadgar af styrelsen antoges medelst förordnande, icke vore berättigade till pension, Riksdagen dock vid flera tillfällen beviljat pension åt öfverlärare, hvilka kunde anses hafva uppfyllt de vanliga fordringarna i fråga om ålder och tjänstår för erhållande af pension, i anseende hvartill styrelsen, under åberopande jäm-

väl af ett skrifvelsen vidfogadt, den 2 september 1903 utfärdadt läkarebetyg, utvisande, att öfverlärarinnan Brandts krafter i följd af sjukdom vore så betydligt nedsatta, att hon ej längre vore i stånd att sköta sin befattning vid tekniska skolan, anhållit, att Kungl. Maj:t täcktes åt henne utverka pension till belopp, motsvarande 80 procent af hennes löneförmåner, eller 1,040 kronor årligen vid afskedstagandet efter fyllda sextiofem år.

Statskontoret hade i sitt underdåniga utlåtande, afgifvet den 26 oktober 1903 — under erinran, bland annat, att öfverlärarinnan Brandt den 14 maj 1904 uppnådde sextiofem lefnadsår, att hennes försvagade hälsotillstånd numera blifvit behörigen styrkt samt att hon, som räknade trettionio tjänstår, sålunda snart komme att uppfylla de för lärare vid de allmänna läroverken i allmänhet stadgade pensionsvillkor — förklarat sig icke hafva något att erinra mot bifall till styrelsens förevarande framställning, dock att pensionen borde utgå från och med månaden näst efter den, då öfverlärarinnan Brandt efter uppnådd sextiofem års ålder undfinge afsked från sina befattningar vid tekniska skolan.

Med anledning af hvad i statsrådsprotokollet meddelats, finner sig utskottet böra biträda Kungl. Maj:ts förslag om pension åt Eleonora Vilhelmina Amalia Brandt. I afseende på beloppet har utskottet däremot, med hänsyn till hvad förut i liknande fall plägat beviljas, ansett detsamma böra nedsättas till 900 kronor.

Utskottet hemställer därför,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning må af Riksdagen på det sätt bifallas, att öfverlärarinnan vid tekniska skolan i Stockholm Eleonora Vilhelmina Amalia Brandt må från och med månaden näst efter den, i hvilken afsked från hennes befattningar såsom öfverlärarinna och afdelningsföreståndarinna vid tekniska skolan varder henne efter uppnådd sextiofem års ålder beviljadt, under sin återstående lifstid uppbära pension till belopp af 900 kronor årligen.

Ang. pension för portvakten Katarina Lindberg. [14.]

23:o) Kungl. Maj:t har i statsverkspropositionen under tionde hufvudtiteln, punkt 14, föreslagit, att framlidne vaktmästaren vid tekniska skolan i Stockholm A. Lindbergs änka *Katarina Lindberg* må från och med månaden näst efter den, hvari hon varder entledigad från sin syssla såsom

portvakt vid tekniska skolan, under sin återstående lifstid uppbära pension till belopp af 320 kronor årligen.

Af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 11 december 1903 inhämtas, att departementschefen då föredragit styrelsens för tekniska skolan i Stockholm underdåniga skrifvelse den 18 september 1903 med framställning om utverkande af pension för portvakten vid skolan, änkan Katarina Lindberg; i hvilket ärende statskontoret afgifvit infordradt underdånigt utlåtande.

Af handlingarna i ärendet inhämtades: att änkan Lindberg vore född den 16 juni 1835; att hennes aflidne man, förste vaktmästaren vid skolan A. Lindberg, efter att någon tid hafva tjänstgjort såsom extra vaktmästare vid skolan, den 14 november 1866 antagits till förste vaktmästare därstädes och i denna befattning kvarstått till sin död år 1887; att änkan Lindberg alltsedan den 1 april 1887 varit anställd såsom portvakt vid skolan mot årligt arfvode af 200 kronor och förmånen af en bostadslägenhet på ett rum och kök med fri vedbrand och lyse; att hon därjämte sedan en lång följd af år mot särskild ersättning omhänderhaft städningen af skolans lokaler; och att hon enligt läkares intyg sedan flera år lede af kronisk lungkatarr med astma samt af kronisk reumatism, på grund hvaraf hon vore nästan oförmögen att gå samt för närvarande och sannolikt för all framtid oförmögen till allt arbete.

I sin underdåniga skrifvelse hade styrelsen vitsordat, att under den långa tid af öfver trettiosju år, som såväl vaktmästaren Lindberg i lifstiden och sedermera änkan Lindberg varit i skolans tjänst anställda, båda sökt på bästa sätt fullgöra det sträfsamma arbete, som dem ålegat, hvarjämte styrelsen vidare anfört: att det dock icke kunnat undvikas, att änkan Lindbergs lämplighet för sina åligganden minskats med tilltagande ålder, och att hon numera, sedan sjuklighet tillkommit, vore urståndsatt att fullgöra portvaktssysslan på det mera verksamma sätt, som önskligt vore; att styrelsen, i betraktande häraf och då änkan Lindberg uppnått den ålder, vid hvilken pension icke brukat förvägras andra statens tjänare, samt hon för öfrigt saknade medel för sitt uppehälle, förty anhölle, att Kungl. Maj:t täcktes hos Riksdagen utverka, att rätt till pension måtte beviljas änkan Lindberg; samt att, då förmånen af fri bostad med lyse och vedbrand syntes kunna värderas till 200 kronor och hela ersättningen för änkan Lindbergs arbete alltså kunde anses uppgå till 400 kronor årligen, ett belopp af 320 kronor årligen i pension syntes styrelsen skäligt.

Statskontoret hade i sitt omförmälda utlåtande, dagtecknadt den 26 oktober 1903, dels meddelat, att å den för tekniska skolan i Stockholm

fastställda stat icke funnes uppfördt något särskildt portvakts- eller vaktmästarearfvode, men att för »maskinister och betjäning» å staten vore upptaget ett anslag å 4,450 kronor, som enligt nådigt bref den 29 maj 1896 för bestridande af kostnaden för vaktmästarebiträde under läroterminerna höjts med 750 kronor, dels ock framhållit, att, då en enskild person eller institution svårligen kunnat undandraga sig att efter förmåga sörja för en sin tjänare, hvilken under sådana omständigheter som dem, hvilka med afseende å änkan Lindberg vore för handen, på grund af ålder och sjuklighet icke längre kunde sköta sin tjänst, det ej heller torde vara tillbörligt, att staten i ett fall som det föreliggande undandroge sig en motsvarande uppoffring; och hade i anseende härtill statskontoret, som icke hade något att erinra mot det föreslagna pensionsbeloppet, hvilket motsvarande 80 procent af det utaf änkan Lindberg såsom portvakt uppburna årsarfvode jämte det beräknade värdet af henne i samma egenskap tillkommande naturaförmåner, tillstyrkt, det Kungl. Maj:t täcktes i nådig proposition föreslå Riksdagen att för änkan Lindberg uppföra å allmänna indragningsstaten en årlig pension å 320 kronor att utgå från och med månaden näst efter den, under hvilken hon entledigades från nämnda befattning.

Med hänsyn till hvad i ärendet förekommit hemställer utskottet, att Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning må af Riksdagen bifallas.

Ang. pension för professorsänkan Emelie Ingrid Teresia Wiborgh.

[15.]

24:o) Kungl. Maj:t har i statsverkspropositionen under tionde hufvudtiteln, punkt 15, föreslagit Riksdagen, att framlidne professorn vid tekniska högskolan, föreståndaren för fackskolan för bergsvetenskap Johan Gustaf Wiborghs änka *Emelie Ingrid Teresia Wiborgh*, född Hallin, må från och med år 1904, så länge hon i sitt nuvarande änkestånd förblifver, uppbära pension till belopp af 300 kronor årligen.

Af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 11 december 1903 inhämtas, att departementschefen då föredragit en underdånig ansökning af framlidne professorn vid tekniska högskolan, föreståndaren för fackskolan för bergsvetenskap Johan Gustaf Wiborghs änka Emelie Ingrid Teresia Wiborgh, född Hallin, däri hon, med förmälan att behållningen i boet vid mannens frånfälle varit så liten, att hon, som till lefnadsbehofvens bestridande vore uteslutande hänvisad till henne ur civilstatens änke- och pupillfond tilldelad årlig pension af 600 kronor jämte inkomsten af hvad af boets behållning möjligen kunde göras räntebärande, med be-

kymmer måste finna, att denna årsinkomst icke kunde förslå ens till ett torftigt uppehälle, samt under åberopande af mannens långvariga anställning i statens tjänst, anhållit, det Kungl. Maj:t täcktes bereda åt henne en årlig pension af statsmedel till belopp, som Kungl. Maj:t kunde finna lämpligt; öfver hvilken ansökning styrelsen för tekniska högskolan och statskontoret afgifvit infordrade underdåniga utlåtanden.

Af handlingarna i ärendet inhämtades: att professorn Wiborgh, född år 1839, blifvit, efter att hafva från år 1877 på förordnande uppehållit befattningen såsom bergsvärdie i Sala bergslag, år 1884 utnämnd till lektor vid tekniska högskolan och år 1892 befordrats till professor därstädes; att änkan Wiborgh vore född den 26 december 1847 och alltså nu nära femtiosex år gammal; att makarne Wiborghs tre barn uppnått myndig ålder; samt att behållningen i makarnes bo vid mannens frånfälle den 16 mars 1903 i boupptecknigen upptagits till 6,746 kronor 55 öre.

Styrelsen för tekniska högskolan hade uti sitt omförmälda utlåtande, dagtecknadt den 12 september 1903, med hänsyn till professorn Wiborghs genom bekanta uppfinningar inlagda förtjänster, särskildt om jordbruket i landet, och med afseende å den änkan Wiborgh redan tillerkända pensionens jämförelsevis låga belopp och boets ringa tillgångar, för sin del tillstyrkt bifall till den gjorda framställningen och i fråga om storleken af tilläggspensionen förordat ett belopp af 300 kronor.

Uti sitt den 3 oktober 1903 i ärendet afgifna underdåniga utlåtande hade statskontoret, på grund af de utaf styrelsen framhållna omständigheter och hvad i öfrigt förekommit, ansett sig icke böra göra någon erinran mot ansökningens bifallande på sätt styrelsen tillstyrkt.

Föredraganden hemställde, det Kungl. Maj:t täcktes i nådig proposition äska Riksdagens medgifvande därtill, att framlidne professorn vid tekniska högskolan, föreståndaren för fackskolan för bergsvetenskap Johan Gustaf Wiborghs änka Emelie Ingrid Teresia Wiborgh, född Hallin, må från och med år 1904, så länge hon i sitt nuvarande änkestånd förblifver, uppbära pension till belopp af 300 kronor årligen.

Utskottets yttrande.

Då det synts utskottet, som om Emelie Ingrid Teresia Wiborgh, hvilken redan åtnjuter pension med 600 kronor från civilstatens änke- och pupillfond, ej borde därutöfver tillförsäkras ytterligare understöd af staten, får utskottet hemställa,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning icke må af Riksdagen bifallas.

Ang. pension för renskrifvaren O. W. Helin.

[16.] 25:o) Kungl. Maj:t har i statsverkspropositionen under tionde hufvudtiteln, punkt 16, föreslagit, att renskrifvaren i ecklesiastikdepartementet *Oskar Wilhelm Helin* må från och med månaden näst efter den, då hans anställning därstädes såsom biträde å folkskolebyrån eller såsom renskrifvare upphör, under sin återstående lifstid uppbära pension, uppgående, så länge Helin bibehålles vid sin anställning såsom biträde å folkskolebyrån, till 600 kronor, men, då han helt och hållet entledigas från departementets tjänst, till 1,200 kronor årligen.

Statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 31 december 1903 innehåller i detta ämne följande yttrande af departementschefen:

»Uti en till mig ställd skrift har renskrifvaren i ecklestikdepartementet Oskar Wilhelm Helin, under förmälan att han i mer än fyrtio år tjänstgjort såsom renskrifvare i departementet och nu vore till hälsan så försvagad, att han icke längre förmådde att på ett tillfredsställande sätt fullgöra renskrifningsgöromålen, utan snart såge sig nödsakad att upphöra därmed, anhållit, att åt honom, som befunne sig i medellösa omständigheter, måtte utverkas en årlig pension till belopp, som ansåges lämpligt. Vid skriften äro fogade dels prästbetyg, utvisande, att Helin är född den 5 november 1834, dels af legitimerad läkare utfärdadt intyg af innehåll, att Helin, som enligt uppgift lede af stundom påkommande svindelanfall, beroende på af läkaren konstaterad arteriosclerosis, på grund häraf vore oförmögen att längre sköta renskrifvarebefattningen, dels ock af förutvarande expeditionschefer i ecklesiastikdepartementet meddelade intyg om Helins tjänstgöring därstädes, i hvilka intyg vitsordats af före detta justitierådet A. Norberg beträffande åren 1878—1884 — med instämmande af förutvarande statsrådet, justitierådet N. Claëson för åren 1884—1889 och af landshöfdingen F. Holmquist för åren 1893—1899 —, att Helin med synnerligt nit, samvetsgrant och pålitligt samt på ett i hvarje hänseende berömvärdt sätt fullgjort sina åligganden, och af statsrådet K. S. Husberg beträffande åren 1889—1893, att Helin ådagalagt, förutom berömligt välförhållande i öfrigt, utmärkt såväl nit som noggrannhet och ordentlighet vid fullgörandet af sina åligganden.

I anledning af den gjorda framställningen har jag infordrat yttrande af nuvarande expeditionschefen i departementet; och har denne i afgifven promemoria meddelat, att Helin anställts såsom renskrifvare i departementet år 1862 och dessutom sedan oktober 1874 biträdt byråchefen å departementets byrå för folkskoleärenden vid anskaffande och afsändande af folkskolemateriel samt uppgörande af därtill hörande räkenskaper, äfvensom att Helin under de senare åren för sitt arbete uppburit ersättning af stats-

medel med 30 kronor i månaden för sysselsättning med skrifgöromål i departementet två timmar dagligen, betalning efter ark för skrifarbete, som verkställts å annan tid, 900 kronor årligen för biträde å folkskolebyrån och en årlig gratifikation af Filénska fondens räntemedel å 300 kronor, samt att Helins årsinkomster enligt dessa grunder utgjort år 1901 sammanlagdt 2,274 kronor 39 öre och år 1902 tillhopa 2,241 kronor 69 öre.

I samma promemoria har expeditionschefen beträffande Helins arbete under tiden från och med november 1899 intygat: att Hedin med synnerligt nit, samvetsgrant och pålitligt fullgjort såväl sina skrifgöromål som sitt arbete i folkskolebyråns tjänst; att hans arbetsförmåga dock numera betydligt förminskats, så att det snart nog blefve nödvändigt, att han såsom renskrifvare ersattes med en yngre och friskare kraft; samt att, därest han befriades från skrifgöromålen, hans förmåga af arbete syntes vara tillräcklig att tillåta honom ännu någon tid framåt fortfara med sitt arbete å folkskolebyrån, hvilket arbete han, trots sin ålder, på ett i hvarje hänseende berömvärdt sätt fullgjorde.

Expeditionschefen anför vidare, att han på grund häraf och med hänsyn till den sällsynt långa tid, Helin arbetat för departementets räkning, ansåge honom väl förtjänt att nu erhålla pension af statsmedel och att beloppet däraf syntes, vid jämförelse med de pensionsbelopp, som under de senare åren af Riksdagen beviljats åt personer, hvilka icke innehaft statstjänst med pensionsrätt, skäligen böra bestämmas till 600 kronor årligen, så länge Helin bibehölles vid sin nuvarande anställning såsom biträde å folkskolebyrån, men, då han helt och hållet entledigades från sysselsättning i departementets tjänst, till 1,200 kronor årligen.

Genom nådig remiss har statskontoret anbefallts att i ärendet afgifva underdånigt utlåtande; och har statskontoret den 17 december 1903 afgifvit sådant utlåtande, däri statskontoret anför följande.

Det torde väl icke lida något tvifvel, att staten, då den, såsom i förevarande fall vore händelsen, under mer än fyrtio års tid tagit en persons arbetskraft i anspråk, måste anses äga skyldighet att, när denna kraft vore förbrukad, bereda arbetaren ett understöd, som vore i stånd att skydda honom för nöd. Arbetets art och anställningens större eller mindre fasthet blefve i sådant fall omständigheter af jämförelsevis mera underordnad betydelse; och i enlighet med denna uppfattning hade också under senare åren vid flera tillfällen pensioner af Eders Kungl. Maj:t äskats och af Riksdagen beviljats åt personer, hvilka väl icke innehaft ordinarie anställning i statens tjänst, men dock under lång tid plikttroget utfört arbete för statens räkning. I öfverensstämmelse härmed syntes det därför statskontoret billigt och rättvist, att Helin för sitt synnerligen långa, gagnande

och väl vitsordade arbete inom ecklesiastikdepartementet finge vid arbetsdagens slut komma i åtnjutande af pension för sin återstående lifstid; och då statskontoret, med fästadt afseende å den fyrtioåriga tjänstetiden och beloppet af den ersättning, Helins arbeten inom departementet betingat, icke funnit något att anmärka mot hvad nuvarande expeditionschefen i förevarande hänseende föreslagit, ansåge sig statskontoret böra förorda, att nådig proposition måtte till Riksdagen aflåtas om anvisande åt Helin af liftidspension å allmänna indragningsstaten i enlighet med berörda förslag.»

Utskottets yttrande.

Med hänsyn till hvad i statsrådsprotokollet anförts, har utskottet funnit sig visserligen böra tillstyrka pension med 600 kronor åt Helin, så länge han bibehålles vid sin anställning såsom biträde å ecklesiastikdepartementets folkskolebyrå, men ansett någon pröfning af det belopp, hvartill pensionen borde uppgå efter det Helin helt och hållet entledigats från departementets tjänst, ej nu böra äga rum.

Utskottet hemställer därför,

att Riksdagen må på det sätt bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning, att renskrifvaren i ecklesiastikdepartementet Oskar Wilhelm Helin må från och med månaden näst efter den, då hans anställning därstädes såsom renskrifvare upphör, uppbära pension, uppgående till 600 kronor.

Ang. pension för vaktmästaren K. E. Lindström. [17.]

26:o) Kungl. Maj:t har i statsverkspropositionen under denna hufvudtitel föreslagit i punkt 17, att vaktmästaren vid högre allmänna läroverket i Halmstad *Karl Elias Lindström* må från och med månaden näst efter den, hvari afsked från vaktmästaretjänsten varder honom beviljadt, under sin återstående lifstid uppbära pension till belopp af 500 kronor årligen.

Till statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 31 december 1903 har departementschefen anmält en af domkapitlet i Göteborg, på framställning af läroverkskollegiet vid högre allmänna läroverket i Halmstad, gjord underdånig hemställan om beredande af pension åt vaktmästaren vid samma läroverk Karl Elias Lindström; hvaröfver statskontoret den 22 december 1903 afgifvit infordradt underdånigt utlåtande.

Af handlingarna i ärendet inhämtades:

att Lindström, som vore född den 7 maj 1831 och alltså öfverskridit sjuttiotvå års ålder, den 1 oktober 1866 antagits till vaktmästare vid omförmälta läroverk och sålunda räknade en tjänstetid af mer än trettiosju år;

att Lindström i denna sin tjänstgöring ådagalagt synnerligen berömvärd trohet, redbarhet, villighet och nit samt fört en i allo hedrande vandel;

att Lindströms aflöning, som, förutom fri bostad, ljus och vedbrand, utgått år 1891 med kontant 785 kronor, under åren 1892—1898 med 1,000 kronor om året och under åren 1899—1901 med 1,150 kronor likaledes årligen, numera utgjordes af, förutom fri bostad, ljus och vedbrand, kontant årlig lön 1,200 kronor med åliggande för honom att utom vanliga vaktmästaregöromål ombestyra städningen af skolans lokaler;

att läroverkskollegiet och domkapitlet föreslagit pensionens belopp till 600 kronor årligen;

samt att statskontoret tillstyrkt, det Eders Kungl. Maj:t täcktes till Riksdagen aflåta nådig proposition om beviljande åt Lindström å allmänna indragningsstaten af lifstidspension, hvars belopp dock, i likhet med hvad vid föregående tillfällen beviljats läroverksvaktmästare, syntes böra föreslås till 500 kronor, att utgå från och med månaden näst efter den, hvari afsked från vaktmästaretjänsten blefve honom beviljadt.

Utskottet, som ej haft något häremot att erinra, hemställer,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning må af Riksdagen bifallas.

Ang. pension åt e. o. professoren L. F. Läffler.

27:o) Kungl. Maj:t har i en till Riksdagen den 12 februari innevarande år aflåten proposition, n:o 62, äskat Riksdagens medgifvande därtill, att extra ordinarie professorn vid universitetet i Uppsala *Leopold Fredrik Läffler* må från och med månaden näst efter den, i hvilken afsked varder honom beviljadt från hans extra ordinarie professorsbefattning, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära årlig pension till belopp af 3,300 kronor.

Af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden sistnämnda dag inhämtas, att departementschefen då föredragit en af extra ordinarie professorn i svenska språket vid universitetet i Uppsala Leopold Fredrik Läffler i underdånighet gjord ansökning, däruti Läffler, under åberopande af ansökningen bilagdt läkareintyg, på anförda skäl anhållit, det Kungl. Maj:t täcktes till Riksdagen aflåta nådig proposition om beredande åt sökanden af årlig pension från allmänna indragningsstaten till belopp af 3,300 kronor, hvarjämte Läffler förklarat sig villig att, därest sådan pension blefve honom af Riksdagen beviljad, afgå från sin extra ordinarie professorsbefattning; i hvilket ärende dels kanslern för rikets universitet, efter att hafva hört det

större akademiska konsistoriet i Uppsala, dels ock statskontoret, afgifvit infordrade underdåniga utlåtanden.

Af förenämnda och andra tillgängliga handlingar inhämtades:

att Läffler, som är född den 15 november 1847, erhållit anställning den 4 juni 1872 såsom docent i nordiska språk vid universitetet i Uppsala och blifvit den 3 oktober 1881 utnämnd till sin nuvarande befattning;

att han emellertid jämlikt särskilda nådiga beslut för sjukdom åtnjutit tjänstledighet alltsedan den 1 juni 1883;

att enligt det vid ansökningen fogade läkareintyg, utfärdadt af f. d. professorn P. J. Wising den 7 december 1903, Läffler, som tillförne rådfrågat Wising för kroniskt nervlidande, icke torde kunna komma att hädanefter — äfven om hans hälsotillstånd skulle mer eller mindre bättras — på ett tillfredsställande sätt upprätthålla ett professorsämbete;

att Kungl. Maj:t uppå framställning af kanslern, hvilken framställning blifvit af statskontoret i underdånigt utlåtande till bifall förordad, år 1894 till Riksdagen aflåtit nådig proposition därom, att Läffler måtte förklaras berättigad att från och med månaden näst efter den, hvari afsked från extra ordinarie professorsbefattningen kunde varda honom beviljadt, under sin återstående lifstid uppbära å allmänna indragningsstaten en årlig pension af 3,000 kronor;

att denna nådiga proposition af Riksdagen endast på det sätt bifallits, att för Läffler beviljats en pension af 1,500 kronor för år;

att Riksdagen därvid uttalat, att det måste anses olämpligt, att en tjänsteman, som efter endast en kortare tids tjänstgöring blefve till följd af sjukdom oförmögen att vidare sköta sin tjänst, under sin återstående lifstid bibehölles vid tjänsten och den därmed förenade lön, under det befattningen till men för densamma uppehölles genom växlande vikarier, hvadan Riksdagen ansett någon pension böra Läffler tilläggas för att bereda honom möjlighet att kunna afgå från tjänsten;

att Läffler emellertid icke begagnat sig af den sålunda beviljade pensionsförmånen, utan fortfarande kvarstått såsom extra ordinarie professor;

att Läffler i nämnda egenskap jämlikt nådigt bref den 7 juni 1901 åtnjöte lön med 3,300 kronor, af hvilket belopp han såsom tjänstledig på grund af sjukdom icke vore skyldig att afstå någon del åt sin vikarie;

samt att statskontoret, då de skäl, som föranledt Kungl. Maj:ts framställning till 1894 års Riksdag om beviljande åt Läffler af en årlig pension å allmänna indragningsstaten till belopp af hans dåvarande lön, naturligtvis nu förelåge i än högre grad samt Läffler antagligen icke skulle befinnas villig att afgå, därest den honom beviljade pensionen komme att understiga hans nuvarande ordinarie lön eller 3,300 kronor, hemställt, att Kungl.

Maj:t måtte förnya sin hos Riksdagen år 1894 gjorda framställning om Läfflers öfverflyttande å allmänna indragningsstaten, med den förändring, att pensionsbeloppet höjdes till 3,300 kronor.

Efter att hafva redogjort för handlingarnas innehåll, yttrade föredragande departementschefen:

»I mer än tjugu år har alltså Uppsala universitets enda speciella lärostol i modersmålet, extra ordinarie professuren i svenska språket, på grund af innehafvarens sjukdom uppehållits genom vikarie. Det torde lätteligen inses, att detta icke kunnat ske utan afsevärd skada för ämnets studium vid universitetet, alltså äfven för lärarebildningen i detta för våra allmänna läroverk så viktiga ämne. Till vikariens aflöning hafva endast varit disponibla de till tjänsten hörande tjänstgöringspenningarna, 1,200 kronor, eller $^2/_3$ af hvad en extra lärare vid allmänt läroverk åtnjuter, och då detta belopp befunnits alldeles otillräckligt, har vikariens ställning måst upphjälpas därigenom, att han längre tid än vanligt fått behålla ett docentstipendium, detta till förfång för yngre vetenskapsidkare.

För att råda bot på detta missförhållande afläts redan för 10 år sedan proposition till Riksdagen om Läfflers pensionerande med 3,000 kronor årligen — ett belopp, som då af Riksdagen nedsattes till 1,500 kronor. Att Läffler icke begagnat sig af det sålunda erbjudna tillfället att öfvergå på indragningsstat, utan i enlighet med sin lagliga rätt förskaffat sig tjänstledighet på grund af sjukdom, har uppenbarligen berott på svårigheten, ja, omöjligheten för honom att på denna pension existera, i synnerhet som han varit hemsökt af sjukdom. Han har nu i stället åtnjutit hela lönen, 3,300 kronor.

Så hafva ytterligare tio år förflutit, och Uppsala universitet saknar allt fortfarande särskildt ordinarie representant för vårt eget språk. Någon utsikt, att Läffler skulle vare sig inträda i tjänstgöring eller afgå med den år 1894 beviljade pensionen, lärer icke förefinnas. Jag anser det under sådana förhållanden vara min plikt, med hänsyn till den fosterländska bildningens kraf, att tillstyrka Eders Kungl. Maj:t att i nådig proposition äska Riksdagens medgifvande därtill, att Läffler må från och med månaden näst efter den, i hvilken afsked varder honom beviljadt från hans extra ordinarie professorsbefattning, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära årlig pension till belopp af 3,300 kronor.»

Med anledning af hvad i ärendet förekommit, har utskottet ansett sig böra förorda föreliggande förslag.

Utskottet hemställer därför,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning må af Riksdagen bifallas.

Ang. pension åt aflidne professorn F. A. Smitts änka F. B. C. Smitt.

28:o) Kungl. Maj:t har i en till Riksdagen den 8 april innevarande år aflåten proposition, n:o 111, äskat Riksdagens medgifvande därtill, att framlidne intendenten vid naturhistoriska riksmuseum, professorn m. m. Fredrik Adam Smitts änka *Freja Brigitta Coralia Smitt*, född *Pålman*, må från och med den 1 mars 1904, så länge hon i sitt nuvarande änkestånd förblifver, å allmänna indragningsstaten uppbära pension till belopp af 800 kronor årligen.

Till statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden sistnämnda dag har departementschefen i ämnet anfört följande:

»Uti en af vetenskapsakademien med underdånigt utlåtande den 9 mars 1904 till Kungl. Maj:t öfverlämnad ansökning har framlidne intendenten vid naturhistoriska riksmuseum, professorn m. m. Fredrik Adam Smitts änka *Freja Brigitta Coralia Smitt*, född *Pålman*, anhållit om aflåtande af nådig proposition till Riksdagen angående beviljande för henne och en omyndig son af pension till belopp af 1,400 kronor.

Af handlingarna i ärendet inhämtas, bland annat: att sökandens aflidne man, som var född den 9 maj 1839, blifvit år 1863 utnämnd till docent i zoologi vid universitetet i Uppsala och år 1871 kallad till professor och intendent vid det naturhistoriska riksmuseets vertebratafdelning, i hvilken sistnämnda egenskap han verkat intill sin död den 19 februari 1904; att en af änkan Smitt under edsförpliktelse underskrifven bouppteckningsuppgift, som bifogats handlingarna i ärendet, upptager såsom professor Smitts stärbhusdelägare, förutom änkan, 49 år gammal, tre barn, af hvilka det yngsta, en son, enligt bilagdt prästbevis är född den 10 juni 1883, och utvisar en brist i boet af 1,280 kronor; samt att professor Smitt i egenskap af intendent vid naturhistoriska riksmuseet i aflöning åtnjutit: lön 4,000 kronor, tjänstgöringspenningar 1,000 kronor och ålderstillägg ,1000 kronor.

Vetenskapsakademien har uti sitt omförmälda utlåtande framhållit, att professor Smitt under sin 33-åriga tjänstetid såsom intendent vid naturhistoriska riksmuseum varit synnerligen verksam och nitisk samt jämväl förstått att göra sin vetenskapliga forskning fruktbärande i det praktiska lifvet, särskildt för fiskerinäringen vid rikets västkust, äfvensom att han icke ägt delaktighet i någon kassa, från hvilken pension nu kunde hans änka tillkomma, och har akademien i underdånighet anhållit, det Kungl. Maj:t täcktes aflåta nådig proposition till innevarande års Riksdag om beviljande åt änkan Smitt af pension, om ej till det af henne ifrågasatta beloppet, dock till så stor del däraf, som kunde anses motsvara den aflidne mannens förtjänster och bereda änkan tryggad bärgning; hvaremot akade-

mien, vid det förhållande att makarne Smitts yngsta son redan i juni 1904 uppnådde myndig ålder, icke velat ifrågasätta delaktighet för honom i den pension, som i anledning af förevarande framställning kunde varda beviljad.

Till följd af nådig remiss har statskontoret den 29 mars 1904 afgifvit underdånigt utlåtande i ärendet, däruti statskontoret, med afseende å hvad vetenskapsakademien anfört rörande professor Smitts förtjänstfulla och gagnande verksamhet samt i betraktande af änkans medellöshet, ansett sig böra hemställa om nådig proposition till Riksdagen att bevilja henne å allmänna indragningsstaten en årlig pension, hvars belopp dock ej syntes böra sättas högre än till 800 kronor, hvilket motsvarade högsta från civilstatens änke- och pupillkassa utgående änkepension, att till henne utgå från och med den 1 mars 1904, så länge hon i sitt nuvarande änkestånd förblefve.»

Utskottet har visserligen ansett pension af statsmedel böra beviljas Freja Brigitta Coralia Smitt, men tillika, med hänsyn till hvad förut i liknande fall beviljats, funnit densammas belopp icke böra sättas högre än 600 kronor.

Utskottet hemställer därför,

att Riksdagen må på det sätt bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning att framlidne intendenten vid naturhistoriska riksmuseum, professorn m. m. Fredrik Adam Smitts änka Freja Brigitta Coralia Smitt, född Pålman, må från och med den 1 mars 1904, så länge hon i sitt nuvarande änkestånd förblifver, å allmänna indragningsstaten uppbära pension till belopp af 600 kronor årligen.

Ang. pensioner åt kartograferna vid rikets allmänna kartverk N. A. Ahlberg och L. A. Kjebon.

29:o) Kungl. Maj:t har i statsverkspropositionen under denna hufvudtitel, punkt 18, föreslagit att kartograferna vid rikets allmänna kartverk *Nils Axel Ahlberg* och *Lars August Kjebon* må, hvardera från och med månaden näst efter den, hvarunder han afgår från sin tjänstebefattning vid kartverket, under sin återstående lifstid uppbära årliga pensioner till belopp af 2,000 kronor för dem hvar. [18.]

Statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden den 13 november 1903 innehåller härom följande yttrande af departementschefen:

»Uti underdånig skrifvelse den 2 nästlidne oktober har chefen för

rikets allmänna kartverk, med föranledande af till honom ingifna ansökningar af kartograferna vid nämnda kartverk Nils Axel Ahlberg och Lars August Kjebon, gjort framställning om beredande af pensioner åt bemälde Ahlberg och Kjebon.

Af handlingarna i detta ärende inhämtas:

beträffande kartografen *Ahlberg*, att han, som är född den 7 april 1840 och således uppnått 63 års ålder, den 15 juni 1864 konstituerats till landtmäteriauskultant samt, efter anställning från den 1 oktober sistnämnda år såsom extra kartograf, den 23 mars 1867 förordnats till ordinarie kartograf vid kartverket; att Ahlberg, som enligt kartverkschefens vitsord under sin krafts dagar med nit och skicklighet fullgjort sina åliggande, emellertid på grund af ålder och följderna af ett slaganfall under de senare åren varit oförmögen att under arbetena å fältet åstadkomma en tillfredsställande arbetsprodukt, hvarför han äfven från och med den 1 mars innevarande år på grund af läkarebetyg blifvit under ett års tid af Eders Kungl. Maj:t befriad från tjänstgöring med villkor att under tiden af sitt arfvode afstå ett belopp, motsvarande ett extra kartografarfvode för aflönande af vikarie; att Ahlberg af de inomhus förekommande arbetena vid hufvudstationen, såsom upprättande af häradsbeskrifningar, korrekturläsning för tryckning af häradskartor och arealuträkning af kartblad, under senare tiden af sin tjänstgöring endast kunnat sysselsättas med sistnämnda arbete; samt att Ahlberg enligt läkares intyg till följd af hjärnsjukdom och nedsättning af synförmågan är för framtiden oförmögen till tjänstgöring vid kartverket; och

rörande kartografen *Kjebon*, att han, som är född den 3 januari 1838 och således 65 år gammal, den 11 juli 1865 antagits till extra kartograf och sedan den 4 april 1873 tjänstgjort såsom ordinarie kartograf vid kartverket; att Kjebon, enligt hvad kartverkschefen vitsordat, med nit och skicklighet fullgjort sina åligganden, ehuruväl äfven han på grund af ålder och försvagad hälsa ej under senaste tiden kunnat sysselsättas med fältarbeten, utan användts vid hufvudstationen synnerligast vid arealberäkning af kartblad; samt att Kjebon enligt läkares intyg lider af sockersjuka och kronisk ledgångsreumatism och på grund däraf har nedsatt arbetsförmåga.

Uti sin underdåniga skrifvelse i ärendet har kartverkschefen, under erinran hurusom Eders Kungl. Maj:t förut äskat pension för dem af kartverkets tjänstemän, som ej längre vore tjänstbara, och att sådan pension jämväl vid åtskilliga tillfällen af Riksdagen beviljats, senast år 1902 för nivellören F. O. Aurell, vidare framhållit, att de tjänsteåligganden, som tillkomme de vid kartverket anställde kartografer, vore af den beskaffen-

het, att de ständigt erfordrade en ej ringa grad af synskärpa och, i all synnerhet under sommararbetena, dessutom ej alltför mycket försvagade kroppskrafter, hvadan, när en kartograf hunnit den ålder, att någon af dessa förutsättningar ej vore för handen, det både ur synpunkten af arbetenas framgångsfulla skötande vid kartverket och af billighetshänsyn gent emot den, som ägnat sin arbetskraft åt detsamma, vore lämpligt, att honom bereddes tillfälle att afgå. Med hänsyn till Ahlbergs och Kjebons af ålder och sjukdom vållade oförmåga att motsvara de kraf, som borde ställas på en kartograf, har kartverkschefen funnit kartverkets bästa fordra, att deras tjänster vid verket upptoges af friskare krafter; och har kartverkschefen, vid det förhållande att ingen af dem ägde annan inkomst än sina arfvoden såsom kartografer och under åberopande att såväl Ahlberg som Kjebon, hvilka under de senare åren åtnjutit hvardera ett årligt arfvode af 3,000 kronor, med tillämpning af de grunder, som för lägre tjänstemäns pensionering vore gällande, borde komma i åtnjutande af en årlig pension, motsvarande 80 procent af nämnda arfvode, eller 2,400 kronor, i underdånighet hemställt, att Eders Kungl. Maj:t måtte till Riksdagen aflåta nådig proposition för beredande åt Ahlberg och Kjebon af pensioner å allmänna indragningsstaten till sistnämnda belopp.

Till följd af nådig remiss har härefter statskontoret afgifvit underdånigt utlåtande af den 24 nästlidne oktober och däruti anfört följande.

Då enligt läkares intyg Ahlberg till följd af sjukdom vore för framtiden oförmögen att utöfva sin verksamhet såsom kartograf, och Kjebon genom tvenne svåra sjukdomar fått sin arbetsförmåga nedsatt, och då bägge måste anses hafva genom långvarigt och väl vitsordadt arbete för det allmännas räkning gjort sig förtjänte att, när ålder och aftagande krafter icke vidare medgåfve deras kvarstående i tjänst, komma i åtnjutande af pension för återstående lefnadsdagar, hemställde statskontoret, som beträffande pensionsbeloppet ansåge sig böra vidhålla sin i underdånigt utlåtande den 7 november 1901 i fråga om ofvanomförmälde nivellören Aurells pension uttalade uppfattning, hvilken syntes hafva blifvit delad af såväl Eders Kungl. Maj:t som Riksdagen, att Eders Kungl. Maj:t täcktes hos Riksdagen göra framställning om beviljande åt Ahlberg och Kjebon af en årlig pension för dem hvardera af 2,000 kronor.

Af hvad i detta ärende förekommit torde vara utredt, att Ahlberg och Kjebon numera äro oförmögne att sköta sina befattningar vid kartverket. Då Ahlberg uppnått en ålder af 63 år samt Kjebon en ålder af 65 år, och de båda varit anställde i statens tjänst, Ahlberg snart 40 samt Kjebon i det närmaste 39 år, samt vitsordadt blifvit, att de, så länge hälsa och krafter medgifvit, städse på ett nitiskt och förtjänstfullt sätt skött sina

befattningar, anser jag mig böra tillstyrka, att Eders Kungl. Maj:t behagade, på sätt förut i likartade fall skett, göra framställning till Riksdagen om beviljande åt Ahlberg och Kjebon af pensioner å allmänna indragningsstaten. Beträffande pensionernas belopp anser jag desamma böra bestämmas till 2,000 kronor eller samma belopp, som i enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag af 1902 års Riksdag beviljats åt nivellören Aurell.

Under hänvisning till statskontorets ofvan åberopade utlåtande den 7 november 1901, däri statskontoret förmält sig anse, att kartografer vid allmänna ekonomiska kartverket borde jämställas i pensionsafseende med afvittringslandtmätare, hvilka åtnjöte 2,000 kronors pension, får utskottet hemställa,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning må af Riksdagen bifallas.

Ang. pension åt förre stenarbetaren J. E. Johansson. [19.]

30:o) Kungl. Maj:t har i statsverkspropositionen under denna hufvudtitel, punkt 19, föreslagit att förre stenarbetaren *Johan Erik Johansson* från Öjabyn må under sin återstående lifstid uppbära en årlig pension af 150 kronor, att utgå från och med början af år 1903.

Statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden den 13 november 1903 innehåller härom följande yttrande af departementschefen:

»Uti en till Eders Kungl. Maj:t ställd, af domänstyrelsen med underdånig skrifvelse den 11 augusti innevarande år, jämte inhämtade yttranden från vederbörande skogstjänstemän, öfverlämnad skrift har förre stenarbetaren Johan Erik Johansson från Öjebyn i Piteå landsförsamling, med förmälan att han genom olyckshändelse vid stenarbete i statens tjänst förlorat sin högra hand och sålunda vore oförmögen att utföra arbete, hvarigenom han skulle kunna försörja sig och sin familj, i underdånighet anhållit att, då han icke varit olycksfallsförsäkrad och ej ägde sparade tillgångar, honom måtte beviljas ett årligt understöd af statsmedel förslagsvis till belopp af 500 kronor; varande vid den underdåniga ansökningen fogade intyg af vederbörande jägmästare och arbetsledare, präst- och läkarebetyg samt af kyrkoherden i församlingen utfärdadt intyg om sökandens lefnadsvillkor.

Af dessa handlingar inhämtas hufvudsakligen:

att Johansson, som är född den 12 februari 1854 och under flera månader år 1902 varit anställd vid statens strömrensningsarbeten i Rappens vattendrag inom Arjepluogs socken och revir, den 2 oktober samma år

under sysslande med förenämnda arbeten blifvit genom olyckshändelse vid stensprängning så svårt skadad i högra handen, att denna måst borttagas i handleden;

att, enligt intyg af lasarettsläkaren vid länslasarettet i Piteå Oskar Forssell, Johansson på grund häraf blifvit oförmögen att utöfva sitt yrke såsom stenarbetare samt hans förvärfsförmåga i allmänhet blifvit högst betydligt inskränkt;

att, enligt ofvanberörda, af kyrkoherden i Piteå landsförsamling afgifna intyg, hvari ordförandena i Piteå sockens kommunalnämnd och fattigvårdsstyrelse instämt, Johansson vore ägare af en afsöndring om 19,65 kvadratrefvar från n:o 39 i Öjebyn, hade fyra barn om 20, 16, 14 och 11 års ålder, ansåges befinna sig i torftiga lefnadsvillkor och varit hänvisad uteslutande till sina händers arbete för familjens underhåll samt vore känd för att vara skötsam och i sin vandel ordentlig;

att revirförvaltaren, med vitsordande af de i ansökningen lämnade uppgifter om olycksfallet, ansett ansökningen förtjänt af nådigt bifall;

att öfverjägmästaren, med erinran att Johansson icke varit fast anställd med dags- eller månadsaflöning utan entreprenör eller ackordstagare samt att lagen om arbetsgifvares ersättningsskyldighet den 5 juli 1901 icke trädt i kraft, då olyckan skedde, såsom sin mening uttalat, att högre ersättning än hvad denna lag bestämde för dylikt fall, 50 procent af 300 kronor, eller 150 kronor, icke torde kunna ifrågakomma; samt

att domänstyrelsen hemställt, att Johansson måtte tilldelas åtminstone något understöd, som styrelsen föreslagit till 100 kronor om året.

Uti häröfver infordradt utlåtande af den 21 sistlidne september har statskontoret anfört, att enligt den af öfverjägmästaren åberopade lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete skulle, där arbetare blefve skadad genom sådant olycksfall och han ej uppsåtligen eller genom grof vårdslöshet själf ådragit sig skadan, arbetsgifvaren vara pliktig att utgifva ersättning efter vissa närmare angifna grunder. I 4 § 2:o af nämnda lag stadgades att, om olycksfallet medfört för framtiden bestående förlust eller minskning af arbetsförmågan, i ersättning skulle utgifvas en årlig lifränta, i förra fallet å 300 kronor och i senare fallet å det lägre belopp, som svarade mot arbetsförmågans minskning, räknadt från och med 61:a dagen efter olycksfallet eller från den senare tidpunkt, då olycksfallet medfört för framtiden bestående förlust eller minskning af arbetsförmågan, dock att lifränta icke skulle utgå i de fall, där ej arbetsförmågan blifvit nedsatt med minst en tiondedel, och enligt 5 § 2:o skulle i allmänhet vid förlust af en hand nedsättningen af arbetsförmågan anses motsvara 50 procent. Sagda lag, som trädt i kraft

den 1 januari 1903, ägde ej tillämpning i fråga om olycksfall, som före nämnda tid inträffat, och således icke på det nu förevarande fallet. Hade detta varit händelsen, syntes det statskontoret, som om, med tillämpning af ofvan angifna grunder för arbetsgifvares ersättningsskyldighet, sökanden kunnat anses äga laglig rätt att af staten erhålla en årlig lifränta å 150 kronor från och med den 2 december 1902. På grund häraf och då de lagstadgade lifräntebeloppen syntes böra anses såsom minimiersättningar, hvilka äfven den i ekonomiskt afseende ogynnsamt lottade arbetsgifvaren måsta underkasta sig att betala, har statskontoret hemställt om beredande åt sökanden af en årlig pension af 200 kronor.»

Då utskottet anser pension böra, på sätt Kungl. Maj:t föreslagit, beviljas Johansson, hemställer utskottet,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning må af Riksdagen bifallas.

Ang. pensioner åt skogsingenjörerna J. F. von Heideken och O. A. Kopp. [20.]

31:o) Kungl. Maj:t har i statsverkspropositionen under tionde hufvudtiteln, punkt 20, föreslagit att skogsingenjörerna *Johan Fredrik von Heideken* och *Oscar Alfred Kopp* må, hvardera från och med året näst efter det, hvarunder hans förordnande såsom skogsingenjör kommer att upphöra, under sin återstående lifstid uppbära årliga pensioner till belopp af 2,625 kronor för dem hvar.

Till statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden den 18 december 1903 har departementschefen i ämnet anfört följande:

»Uti särskilda till Eders Kungl. Maj:t ställda, af domänstyrelsen med eget underdånigt utlåtande den 27 sistlidne oktober öfverlämnade skrifter hafva skogsingenjörerna Johan Fredrik von Heideken och Oscar Alfred Kopp hvar för sig i underdånighet anhållit att vid afskedstagandet komma i åtnjutande af pension till belopp, motsvarande hvad som i sådant afseende tillkomme ordinarie jägmästare.

Beträffande statens skogsingenjörstjänster tillåter jag mig erinra, hurusom vid 1874 års riksdag motion väcktes därom, att Riksdagen för anställande af skogsingenjörer till enskilde skogsägares tjänst måtte för år 1875 ställa till Eders Kungl. Maj:ts disposition ett förslagsanslag af 15,000 kronor och i sammanhang därmed hos Eders Kungl. Maj:t anhålla, att Eders Kungl. Maj:t ville dels låta tillse, det i skogsvetenskapen kunniga och erfarna personer härför blefve förordnade emot åtnjutande af lika stora aflönings- och öfriga förmåner, inbegripet reseersättning, som vore bestämda för i statens tjänst anställde landtbruksingenjörer, dels ock med-

dela de närmare föreskrifter, hvilka för skogsingenjörernas anställning och tjänstgöring påkallades.

I anledning häraf beslöt Riksdagen, enligt dess skrifvelse den 15 maj 1874 angående reglering i vissa delar af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel, att för anställande af högst sex skogsingenjörer till enskilde skogsägares tjänst för år 1875 ställa till Eders Kungl. Maj:ts disposition ett förslagsanslag af 15,000 kronor.

Genom nådigt bref till skogsstyrelsen den 16 oktober 1874 angående användandet af berörda anslag bestämde Eders Kungl. Maj:t, bland annat, att arfvodet för skogsingenjör skulle utgå med 2,000 kronor för år, att skogsingenjörerna därjämte skulle äga att åtnjuta reseersättning och traktamente under resedagar enligt sjunde klassen i då gällande resereglemente (fjärde klassen i det nu gällande), äfvensom att den, som påkallat skogsingenjörs biträde, skulle gälda såväl honom tillkommande traktamente under förrättningsdagar med ett belopp af fem kronor för dag, som ock ersättning enligt gällande taxa för sådana arbeten, som icke kunde å förrättningsstället medhinnas.

För hvartdera af åren 1876 och 1877 beviljade Riksdagen därefter särskildt anslag för anställande af skogsingenjörer, men från och med år 1878 hafva kostnaderna för desse tjänstemän utgått från reservationsanslaget till kronoskogarnas förvaltning och befrämjande af skogsväsendet i allmänhet. Genom fastställande af domänstyrelsens generalförslag öfver utgifter från nämnda reservationsanslag för åren 1890, 1895 och 1900 har Eders Kungl. Maj:t sedermera höjt arfvodena till statens skogsingenjörer med hänsyn till det antal år, desse varit såsom sådana anställde, och utgå dessa arfvoden numera med högst 3,500 kronor årligen förutom dagtraktamente och öfriga förmåner.

Vidare har Riksdagen, med anledning af nådig proposition, enligt skrifvelse den 14 maj 1899 angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel medgifvit, det jägmästare finge i fråga om rätt till ålderstillägg räkna sig till godo den tid, hvarunder han innehaft befattning såsom statens skogsingenjör, dock endast för tiden efter det Eders Kungl. Maj:ts beslut därom meddelades, och har Eders Kungl. Maj:t jämlikt nådigt bref den 26 maj 1899 förklarat, att sådan rätt därefter skulle tillkomma jägmästare.

Af handlingarna i förevarande ärende inhämtas, bland annat:

i afseende å *von Heideken:* att han är född den 15 november 1835 och alltså nu 68 år gammal; att han, efter den 2 juni 1856 aflagd afgångsexamen från skogsinstitutet, under därpå följande sju år innehaft befattning som skogsförvaltare vid Ankarsrums bruk; att, sedan han den

30 oktober 1863 undfått nådigt förordnande att tillsvidare vara extra öfverjägare i Gäfleborgs län utan lön, men med skyldighet att i nämnda egenskap tjänstgöra, då sådant af vederbörande påkallades, han under därpå följande tio år dels innehaft befattning som skogsförvaltare vid Sörfors bruk, dels ock på kortare och längre tider varit vikarierande jägmästare i norra Helsinglands revir; att han den 28 december 1874 af skogsstyrelsen förordnats att under år 1875 vara skogsingenjör mot årsarfvode af 2,000 kronor och rätt till rese- och traktamentsersättning m. m., hvilket förordnande därefter årligen förnyats och fortfarande af honom innehafves; samt att von Heidekens årsarfvode tid efter annat blifvit förhöjdt och för närvarande utgår med 3,500 kronor; samt

i afseende å *Kopp:* att han är född den 10 mars 1844 och således inom kort 60 år gammal; att han, som den 30 oktober 1865 antagits till landtmäterielev och den 8 juni 1869 aflagt afgångsexamen från skogsinstitutet, den 14 juli 1870 erhållit sitt första förordnande inom skogsstaten; att han den 28 april 1877 förordnats att under återstoden af samma år vara skogsingenjör mot årsarfvode af 2,000 kronor och rätt till rese- och traktamentsersättning m. m., hvilket förordnande sedermera årligen förnyats och fortfarande af honom innehafves; att Kopps årsarfvode för närvarande utgår med 3,500 kronor; samt att Kopp enligt vederbörligt läkareintyg på grund af sjuklighet äger nedsatt arbetsförmåga.

Domänstyrelsen har uti sin ofvanberörda underdåniga skrifvelse den 27 sistlidne oktober — jämte erinran, hurusom skogsingenjörernas aflönings- och öfriga förmåner från början syntes hafva varit afsedda att motsvara landtbruksingenjörernas, hvilka sistnämnde tjänstemän, förutom 2,000 kronors årlig fast aflöning jämte reseersättning och traktamente m. m. ägde undfå tre ålderstillägg, hvarje å 500 kronor, efter 5, 10 och 15 års tjänstgöring, samt att arfvodena till skogsingenjörerna jämväl blifvit höjda med hänsyn till tjänstetidens längd, och med framhållande därjämte beträffande skogsingenjörernas tjänstgöring, att densamma i följd af bestämmelserna i nyssnämnda nådiga bref den 26 maj 1899 i det hela syntes hafva blifvit likställd med ordinarie jägmästares — vidare anfört följande:

På grund af senaste Riksdags beslut och utfärdandet af lagen af den 24 juli innevarande år angående vård af enskildes skogar, hvilken lag skulle träda i kraft den 1 januari 1905, komme skogsingeniörstjänsterna antagligen att indragas; och äfven om en del af innehafvarne af dessa tjänster möjligen blefve befordrade till ordinarie jägmästare, kunde detta dock ej blifva fallet med dem, som uppnått en ålder, vid hvilken jägmästare ägde rätt att med pension från sin tjänst afgå.

Jämlikt nådiga kungörelsen den 29 november 1889 angående villkoren för åtnjutande af de från 1890 års början fastställda nya löneförmåner för tjänstemän och betjänte vid skogsstaten skulle skogstjänsteman, då han uppnått 65 lefnads- och minst 35 tjänstår, vara förpliktad att med oafkortad lön såsom pension å allmänna indragningsstaten från tjänsten afgå, hvarjämte på Eders Kungl. Maj:ts nådiga pröfning skulle bero att i händelse af sjuklighet eller försvagadt hälsotillstånd uppå ansökning gifva skogstjänsteman afsked vid uppnådda 60 lefnads- och 30 tjänstår.

Det lede ej tvifvel, att de båda sökandena von Heideken och Kopp, om de innehade jägmästaretjänster, skulle äga rätt att vid afskedstagandet erhålla pension, Kopp dock först efter den 10 mars 1904. Ehuru någon sådan pensionsrätt icke blifvit tillerkänd skogsingenjör, syntes det dock domänstyrelsen som om, då sökandena förbrukat sina krafter i statens tjänst och därvid båda plikttroget fullgjort sina åligganden, ur billighetssynpunkt dem borde beredas pension efter samma grunder, som för jägmästare tillämpades; och har domänstyrelsen på grund häraf hemställt att, med tillämpning af grunderna för jägmästares pensionsrätt, sökandena måtte från och med året näst efter det, då deras förordnanden såsom skogsingenjörer komme att upphöra, å allmänna indragningsstaten hvardera beredas en pension af 2,625 kronor årligen.

Till följd af nådig remiss har statskontoret den 23 nästlidne november i detta ärende afgifvit underdånigt utlåtande och därvid meddelat, att statskontoret, som i fråga om den ställning, skogsingenjör såsom statstjänsteman intoge, åberopade hvad domänstyrelsen härutinnan anfört, jämväl instämde i domänstyrelsens framställning i öfrigt.

På grund af hvad i statsrådsprotokollet anförts, har utskottet funnit pension af statsmedel böra beredas von Heideken och Kopp, men dock, med hänsyn till hvad af Kungl. Maj:t år 1894 föreslogs angående skogsingenjören A. B. Ångman, pensionsbeloppen skäligen böra sättas till 2,000 kronor för dem hvardera.

Utskottet hemställer därför,

att Riksdagen må på det sätt bifalla Kungl. Maj:ts framställning att skogsingenjörerna Johan Fredrik von Heideken och Oscar Alfred Kopp må, hvardera från och med året näst efter det, hvarunder hans förordnande såsom skogsingenjör kommer att upphöra, under sin

återstående lifstid uppbära årliga pensioner till belopp af 2,000 kronor för dem hvar.

Angående pension åt förre läraren vid Ultuna landtbruksinstitut C. J. A. Segerströms änka.

32:o) Kungl. Maj:t har i statsverkspropositionen under tionde hufvudtiteln, punkt 21, föreslagit att förre läraren vid Ultuna C. J. A. Segerströms änka *Ida Bernhardina Segerström*, född Fyhn, må, så länge hon förblifver änka, åtnjuta en årlig pension af 300 kronor, att utgå från och med år 1904.

[21.] Statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden den 31 december 1903 innehåller härom följande anförande af departementschefen:

»Uti en till Eders Kungl. Maj:t ställd skrift har förre läraren vid landtbruksinstitutet vid Ultuna Carl Jonas Axel Segerströms änka Ida Bernhardina Segerström, född Fyhn, i underdånighet anhållit, att Eders Kungl. Maj:t måtte bereda henne någon pension för hennes återstående lifstid.

Till stöd för denna ansökning har sökanden anfört, att hennes bemälde man, hvilken aflidit den 20 februari 1903, den 1 november 1868 tillträdt lärareplats i veterinärkunskap, anatomi och fysiologi vid landtbruksinstitutet vid Ultuna, hvilken plats han sedan innehaft, till dess han vid institutets omorganisation år 1892 erhållit afsked med en årlig pension af 1,200 kronor; att han efter erhållen pension sökt att, i den mån hans redan då brutna hälsa det tillåtit, genom veterinärpraktik erhålla i någon mån ökade inkomster dels till familjens underhåll och dels till betalande af studieskulder, som ännu kvarstått, enär den aflöning, hvilken han såsom lärare vid Ultuna åtnjutit, varit så ringa, att fullständig frigörelse från sagda skulder, oaktadt den största sparsamhet i lefnadssättet, icke varit möjlig; att han emellertid snart blifvit till hälsa och krafter så nedsatt, att denna inkomstkälla alldeles utsinat; att då hans sjukdom, fallandesot, under de senare åren så tilltagit, att han måst hafva ständig tillsyn och vård, det äfven för sökanden blifvit alldeles omöjligt att genom eget arbete förvärfva något; samt att under sådana förhållanden några besparingar till sökandens underhåll under ålderdomen icke kunnat göras.

Vid ansökningen voro fogade, bland andra handlingar, dels prästbevis, utvisande att änkan Segerström är född den 5 februari 1842, dels ock transsumt af bouppteckning efter Segerström, hvaraf inhämtades, att behållningen i boet utgjorde 496 kronor 99 öre.

Styrelsen för landtbruksinstitutet vid Ultuna har i afgifvet yttrande, enär styrelsen med hänsyn till Segerströms 24-åriga tjänstgöring vid in-

stitutet och änkans utblottade belägenhet funne ansökningen behjärtansvärd, förordat bifall till densamma.

Landtbruksstyrelsen har med underdånigt utlåtande i ärendet den 28 nästlidne november öfverlämnat ett af f. d. professorn Th. M. Fries och lektorn vid landtbruksinstitutet vid Ultuna friherre Mauritz Åkerhielm afgifvet intyg af innehåll, att änkan Segerström icke ägde några föräldrar i lifvet, icke åtnjöte någon pension samt icke hade några egna barn, men väl en ogift fosterdotter, äfvensom att hon på grund af ålder, försvagade kroppskrafter och boets ringa tillgångar vid mannens död vore i verkligt behof af något understöd.

För egen del har landtbruksstyrelsen, under framhållande att andra omständigheter än endast medellöshet och oförmåga att sig försörja borde kunna åberopas, för att understöd af statsmedel skulle kunna beviljas änka efter afliden tjänsteman, men att dylika särskilda omständigheter icke i detta fall syntes föreligga, förklarat sig förhindrad att förorda bifall till ansökningen.

Statskontoret har i underdånigt utlåtande den 15 innevarande december anfört, att sökandens man visserligen intagit en mera anspråkslös ställning såsom statstjänsteman, men att, då han efter förmåga gagnat det allmänna på den plats, han i lifstiden innehaft, och då under omständigheter, liknande de här förevarande, Eders Kungl. Maj:t och Riksdagen vid flerfaldiga tillfällen beviljat pensioner åt f. d. tjänstemäns i armod lefvande änkor — såsom exempel hvarpå statskontoret åberopat 1902 års statsverksproposition, tionde hufvudtiteln, punkt 2, och samma års nådiga proposition n:o 37 samt 1903 års statsverksproposition, tionde hufvudtiteln, punkt 13 — statskontoret ansåge sig, med afseende å de i detta fall förekommande ömmande omständigheter och då sökandens man saknat tillfälle att ingå i någon af staten understödd änke- och pupillkassa, böra tillstyrka framställning till Riksdagen om beviljande åt änkan Segerström af en årlig pension å 300 kronor, att utgå från och med år 1904, så länge hon i sitt nuvarande änkestånd förblefve.

Sökandens man, hvilken var född år 1835 samt under åren 1868—1892 var anställd vid landtbruksinstitutet vid Ultuna såsom lärare i veterinärkunskap, anatomi och fysiologi, fick enligt beslut af 1902 års Riksdag sig tilldelad en årlig pension af 1,200 kronor. Enligt hvad styrelsen för nämnda landtbruksinstitut vid förordande af pension åt Segerström vitsordade, hade denne städse på oförvitligt sätt skött sin lärarebefattning vid institutet.»

Utskottet, som icke funnit anledning till erinran emot förevarande förslag, hemställer,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning må af Riksdagen bifallas.

Ang. pension åt inspektoren vid Alnarp S. Forsberg. [22.]

33:o) Kungl. Maj:t har i statsverkspropositionen under denna hufvudtitel, punkt 22, föreslagit att inspektoren vid Alnarp *Svante Forsberg* må från och med månaden näst efter den, i hvilken han efter uppnådd ålder af sextiofem år varder från sin befattning entledigad, under sin återstående lifstid åtnjuta en årlig pension af 3,500 kronor.

Till statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden den 31 december 1903 har departementschefen i ämnet anfört följande:

»I underdånig skrifvelse den 4 sistlidne semtember har styrelsen för landtbruks- och mejeriinstitutet vid Alnarp, med öfverlämnande af en till styrelsen ingifven, af åldersbevis och tjänsteförteckning åtföljd ansökning af inspektoren Svante Forsberg om beredande åt honom af pension till belopp, motsvarande 80 procent af hans aflöningsförmåner, att utgå från den 19 maj 1904, då han komme att uppnå 65 års ålder, hemställt, att Eders Kungl. Maj:t täcktes till Riksdagen aflåta nådig proposition om beviljande åt Forsberg af en pension å 3,500 kronor, att utgå från och med månaden näst efter den, hvari han från sin befattning erhölle afsked.

Öfver denna framställning hafva, till följd af särskilda nådiga remisser, underdåniga yttranden afgifvits den 19 nästlidne november af landtbruksstyrelsen och den 21 innevarande december af statskontoret.

Af handlingarna i ärendet inhämtas, att Forsberg är född den 19 maj 1839 och således den 19 maj nästkommande år, om han då lefver, uppnår en ålder af 65 år, att han år 1868 anställts såsom instruktör vid landtbruksinstitutet vid Alnarp och, efter att år 1869 hafva erhållit förordnande att uppehålla inspektorsbefattningen vid Alnarp, blifvit år 1871 till samma befattning utnämnd, samt att han i egenskap af inspektor ej mindre skött den till institutet upplåtna egendomen Alnarp, än äfven meddelat undervisning dels åt eleverna vid institutet i det mekaniska jordbruket och dels åt lärlingarne vid den till institutet förlagda landtbruksskolan i landthushållning och jordbrukets ekonomi samt under åren 1869—1889 därjämte i landtmäteri och afvägning.

I sin förenämnda underdåniga skrifvelse har styrelsen för institutet, med vitsordande att Forsberg på ett särdeles förtjänstfullt och samvetsgrant sätt skött sina ansvarsfulla befattningar, särskildt framhållit, att det nit och den duglighet, han ådagalagt såsom inspektor, på det kraf-

tigaste bestyrktes af den höga ståndpunkt, som jordbruket på Alnarps egendom intoge, hvarigenom det för hela landet kunde anses såsom en förebild af ett intensivt jordbruk i hög kultur; att icke mindre hedrande vore den verksamhet, han såsom lärare vid landtbruksskolan utöfvat; att honom i sistnämnda egenskap borde i högst väsentlig mån tillskrifvas förtjänsten af det anseende och förtroende, som nämnda skola från allmänhetens sida åtnjöte; samt att han genom det intresse och den omsorg, han ägnat odlingen af sockerbetor, ganska väsentligt bidragit till en rationell utveckling af denna kultur inom landet; hvarigenom allt han gjort sig väl förtjänt att komma i åtnjutande på sin ålderdom af understöd af samma art som statens andra tjänstemän; och har styrelsen, jämte meddelande att Forsbergs löneförmåner utgjorts af 3,900 kronor i kontant lön samt — förutom förmånen af fri bostad, trädgård och foder till ett par hästar — stat och provision, uppgående till ett värde af i medeltal omkring 1,000 kronor, vidare förklarat, att styrelsen, som väl hyste en liflig önskan, att en tillfredsställande pension måtte kunna Forsberg i enlighet med hans framställning beviljas, dock ansett sig böra taga i betraktande, att med institutets nuvarande stat icke högre pension än 3,500 kronor kunde beredas institutets högst ställde tjänstemän, lektorerna, med hvilka Forsbergs ställning närmast kunde jämföras, och på grund häraf ansett sig icke kunna för Forsberg förorda pension till högre belopp.

Jämte meddelande att Forsberg äfven efter institutets omorganisation, hvilken ännu icke hunnit fullständigt genomföras, i hvad den afsåge institutets och egendomens särskilda förvaltning, fortfarande utöfvade befattning såsom inspektor med samma åligganden som förut, har landtbruksstyrelsen, som jämväl vitsordat, att Forsberg under den tid, han varit anställd vid de till Alnarp förlagda institutioner, på ett framstående, hedrande och för fäderneslandet gagnande sätt varit verksam i landtbrukets tjänst, uti sitt i ärendet afgifna underdåniga yttrande förklarat sig anse honom böra vid 65 års ålder med allt skäl komma i åtnjutande af pension af statsmedel samt, hvad pensionsbeloppet anginge, icke haft något att erinra mot att Forsberg i detta afseende komme att likställas med institutets lektorer, med hvilka tjänstemän han i sin egenskap af inspektor kunde anses vara fullt likställd.

Statskontoret har till en början erinrat därom, att landtbruksinstitutet vid Alnarp blifvit enligt 1902 års Riksdags beslut och nådiga brefvet den 6 juni samma år omorganiseradt och förenadt med det vid Alnarp jämväl förlagda mejeriinstitutet, därvid, bland annat, stadgats, att den dittills till landtbruksinstitutet mot arrende anvisade, staten tillhöriga fasta egendom skulle särskildt förvaltas och afkastningen däraf till statsverket

redovisas; att i sammanhang med denna omorganisation, hvilken emellertid, enligt hvad landtbruksstyrelsen meddelat, ännu icke blifvit fullständigt genomförd, i hvad den afsåge egendomens särskilda förvaltning, fastställts stat för det omorganiserade institutet under benämning landtbruks- och mejeriinstitutet vid Alnarp; att i denna stat såsom aflöningsförmåner för institutets lektorer, med hvilka Forsberg, enligt hvad ofvan meddelats, ansetts böra likställas, upptagits — förutom tjänstgöringspenningar och fri bostad — lön till belopp af 2,000 kronor jämte tre ålderstillägg till lönen, hvart och ett å 500 kronor, äfvensom stadgats, bland annat, att lektor vid institutet skulle, då han uppnått 65 lefnadsår och 35 tjänstår, vara förpliktad att med oafkortad lön såsom pension å allmänna indragningsstaten från tjänsten afgå; att Alnarps landtegendom stode under inseende af institutets styrelse, hvilken ägde anställa tjänstepersonal vid egendomen enligt stat, som af Eders Kungl. Maj:t skulle årligen fastställas; att egendomens inspektor, hvilken enligt de för landtbruksinstitutet vid Alnarp den 25 februari 1859 fastställda stadgar skulle undervisa institutets elever i det mekaniska jordbruket, efter omorganisationens genomförande skulle, enligt af Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 10 oktober 1902 till efterrättelse tills vidare fastställda stadgar angående tillsättning af lärare och tjänstemän vid landtbruks- och mejeriinstitutet vid Alnarp, undervisa institutets elever i en del af jordbruksläran, hufvudsakligen uti hvad som berörde jordbruket vid den till institutet hörande egendom samt för eleverna demonstrera där förekommande arbeten, hvarjämte inspektoren fortfarande såsom dittills, jämte sin befattning såsom förvaltare af egendomen, skulle vara lärare vid den till egendomen förlagda landtbruksskolan; samt att i den af Eders Kungl. Maj:t den 17 sistlidne juni fastställda stat för Alnarps egendom för år 1903 ett belopp af 5,100 kronor funnes upptaget såsom kontant aflöning till inspektor och bokhållare.

Statskontoret har vidare anfört att, då före berörda omorganisation icke någon af de vid institutet anställde lärare och öfrige befattningsinnehafvare ägde rätt till pension vid afskedstagandet samt ej heller efter omorganisationen sådan förmån vore tillförsäkrad den vid Alnarps landtegendom anställda personal, det syntes vara uppenbart, att pensionsrätt icke tillkomme Forsberg. Då denne emellertid inom kort komme att uppnå den lefnads- och tjänstålder, då de med honom likställde lektorerna vid institutet numera vore pensionsberättigade, samt det med hänsyn till hans långvariga, synnerligen väl vitsordade arbete i statens tjänst syntes billigt, att pensionsförmån bereddes honom, när han nu vid framskriden ålder önskade afgå från sin genom institutets omorganisation i viss mån för-

ändrade syssla, har statskontoret, som i betraktande af de aflöningsförmåner, Forsberg enligt styrelsens för institutet uppgift åtnjöte, ej heller hade något att erinra mot det föreslagna pensionsbeloppet, i underdånighet tillstyrkt aflåtandet af nådig proposition till Riksdagen om beviljande åt Forsberg af en årlig pension till belopp af 3,500 kronor.

Då, på sätt såväl styrelsen för landtbruks- och mejeriinstitutet vid Alnarp som landtbruksstyrelsen framhållit — hvilket jag, i egenskap af förutvarande mångårig chef för sistnämnda styrelse, jämväl är i tillfälle vitsorda — inspektoren Forsberg städse på ett i allo synnerligen förtjänstfullt sätt handhaft icke allenast skötseln af Alnarps landtegendom, utan äfven den honom anförtrodda lärareverksamhet vid landtbruksinstitutet och den till Alnarp förlagda landtbruksskolan, samt han genom det arbete, han nedlagt på främjandet af odlingen af sockerbetor, kan anses hafva i väsentlig mån bidragit till utvecklingen af denna kultur och därigenom till jordbrukets höjande i allmänhet inom landets södra delar, finner jag fullgoda skäl tala för, att åt honom beredes möjlighet att efter uppnådda 65 lefnadsår draga sig tillbaka med pension af statsmedel.»

På grund af hvad i statsrådsprotokollet meddelats, anser sig utskottet böra tillstyrka förevarande förslag och hemställer alltså,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning må af Riksdagen bifallas.

Ang. en inom Andra Kammaren väckt motion.

34:o) Uti en inom Riksdagens Andra Kammare väckt motion (n:o 36) har herr *C. R. Johansson* i Jönköping m. fl. föreslagit, att Riksdagen ville åt framlidne direktören Robert Tolfs änka *Wilhelmina Albertina Tolf*, född *Elander*, bevilja en årlig pension af 500 kronor att utgå från och med år 1995.

Till stöd för detta förslag har i motionen anförts följande:

»Den 21 sistlidne december afled i Jönköping helt plötsligt direktören Robert Tolf. Under ett anförande i stadsfullmäktige träffades han af en hjärnblödning, segnade medvetslöst ned och var inom en kort stund död.

Direktör Tolf hade utgått från ett torftigt hem och själf genom sällspord energi och begåfning brutit sig sin bana. Men bortryckt medan han ännu var i sin mannaålder hade han ej hunnit sörja för sina efterlefvandes framtida utkomst. Förutom tvenne vuxna söner efterlämnade han vid sitt frånfälle änka och en 11-årig dotter. Änkan är sedan flera år tillbaka sjuklig och har på denna grund ringa förmåga att genom arbete skaffa sig sitt uppehälle. Till hennes och den minderåriga dotterns försörjning fanns i dödsboet en behållning af blott 68,82 kronor. Af sö-

nerna har ingen ernått sådan ställning, att han i afsevärd mån kan bidraga till moderns och systerns uppehälle.

Under sitt verksamma lif hade direktör Tolf inlagt stora förtjänster om det allmänna genom sitt arbete för jordbruket. Åt främjandet af denna näring ägnade han under en lång följd af år träget sina krafter och ställde i dess tjänst sina omfattande kunskaper och sin stora begåfning som vetenskapsman. Det är allmänt kändt, hvilken betydande och gagnelig verksamhet svenska mosskulturföreningen utöfvar till befordrande af jordbruksnäringens utveckling i vårt land. I denna verksamhet har Tolf på ett synnerligen framstående sätt tagit del, i det han allt sedan år 1890 såsom föreningens botanist och torfgeolog genom noggranna mossundersökningar i olika delar af landet och genom bearbetande och ordnande af därvid erhållna resultat i hög grad främjat icke blott den egentliga mosskulturen utan äfven torfindustrien. Sedan början af år 1896 var Tolf tillika föreståndare för Jönköpings läns frökontrollanstalt, och har han äfven i denna egenskap gjort jordbruket högst viktiga tjänster. Slutligen har han såsom föreläsare och skriftställare högeligen verksamt bidragit till att bland jordbrukets idkare sprida kännedom om nya rön och metoder i afseende på jordbrukets skötsel och därigenom ytterligare ökat sina förtjänster om vårt lands modernäring.

Direktör Tolf innehade icke någon anställning omedelbart i statens tjänst. Men svenska mosskulturföreningen, inom hvilken han utförde hufvudparten af sin lifsgärning, understödes och upprätthålles med statsmedel, och hushållningssällskapet, hvars tjänsteman han såsom frökontrollanstaltens föreståndare var, utgör likaledes en af staten erkänd och understödd institution. Då härtill kommer, att Tolfs lifsgärning, utom att den utfördes med en sällspord hängifvenhet och själfuppoffring i förening med den yppersta skicklighet, i hög grad hade karaktären af att vara till allmänt gagn äfven i det afseendet, att den sträckte sina verkningar vida utöfver hans hembygd till långt aflägsna trakter af vårt land, så torde det icke böra anses lämpligt eller landet värdigt, att hans efterlefvande lämnas till pris åt nöden eller att omsorgen om deras försörjning kastas på den allmänna fattigvården. Riksdagen har icke förut handlat efter sådana grundsatser. I trots af den stundom förfäktade och naturligtvis i stort sedt riktiga principen, att endast statstjänare och deras efterlefvande böra blifva föremål för pensionering direkt af staten, har Riksdagen icke sällan beviljat pensioner äfven åt samhällsmedlemmar i annan lefnadsställning, då fall af verklig förtjänst i förening med behof förelegat. För att ej nämna flera exempel tillåta vi oss blott erinra, hurusom år 1902 en pension af 800 kronor årligen beviljades åt änkan efter framlidne före-

ståndaren för svenska mosskulturföreningen C. H. J. von Feilitzen, ett fall, hvilket är så mycket mer att jämföra med det nu här förevarande, som dessa båda män, von Feilitzen och Tolf, under lifstiden arbetade vid hvarandras sida och förvärfvat sig sina förtjänster om det allmänna på samma område.»

Vid motionen voro fogade följande handlingar:

»*Att* direktören Robert Tolf, född den 12 december 1849, ingick den 8 mars 1875 äktenskap med Wilhelmina Albertina Elander, född den 23 april 1852;

att i makarnes äktenskap äro födda följande barn, hvilka ännu lefva:
Lars, född den 23 juni 1877,
Olof Daniel, född den 24 augusti 1881,
Lovisa Linnéa, född den 8 juli 1892;
att mannen afled den 21 december 1903; samt
att änkan åtnjuter medborgerligt förtroende och är här bosatt.
Detta varder på begäran intygadt.

Jönköpings östra församling å pastorsexpeditionen den 19 januari 1904.

J. A. I. Sundelin.
Kyrkoherde.

Att änkefru Wilhelmina Tolf sedan många år tillbaka lider af blodbrist samt att hon har på grund af sjuklighet nedsatta kroppskrafter och äger en betydligt minskad förmåga att med arbete förskaffa sig sitt uppehälle, intygas härmed på heder och samvete.

Jönköping den 19 januari 1904.

Olof Sörensen.
Med. lic., fördelningsläkare.

(Afskrift. Transsumt.)

År 1904 den 19 januari förrättades i Jönköping boupptecknin efter direktören Robert Tolf, som aflidit därstädes den 21 december 1903, efterlämnande såsom stärbhusdelägare sin hustru Wilhelmina Albertina Tolf, född Elander, samt med henne i äktenskapet födda barnen, sönerna Lars och Olof Daniel, båda myndiga, äfvensom dottern Linnéa Lovisa, född den 8 juli 1892, för hvilken handlanden Henrik Karnell af Jönköpings rådstufvurätt den 11 i denna månad förordnats till förmyndare.

Vid förrättningen voro bemälde sterbhusdelägare jämte förmyndaren personligen närvarande.

Boet, som uppgafs af änkan, antecknades och värderades sålunda:

— —

Sammandrag.

Tillgångar	kronor	2,490: —
Skulder	»	2,421: 18
Behållning i boet	kronor	68: 82

Sålunda antecknadt och värderadt:

Victor Sandström. *Alb. Brandt.*

Att allt blifvit rätt uppgifvet och ingenting med vilja och vetskap doldt eller utelämnadt, betygar under edlig förpliktelse.

Mina Tolf,
m. h. p.

Vid förrättningen närvarande:

Lars Tolf. *Henrik Karnell.* *Olof Tolf.*
Förmyndare för Linnéa Lovisa Tolf.

Granskad och godkänd af undertecknade, magistratsledamöter.

Jönköping den 20 januari 1904.

Leon. Sjöberg. *John Ekdahl.*

---

§ 11.

År 1904 den 20 januari inregistrerades denna bouppteckning hos rådstufvurätten i Jönköping, betygar.

Lösen 0,50
Stpl
S:ma 50 öre.

Ex officio
Leon. Sjöberg.

Från den mig förevisade originalbouppteckningen i transsummerade delar rätt afskrifvet, betygar

Jönköping den 20 januari 1904.

Ex officio
John Ekdahl.
Notarius publicus.

Lösen En krona.

Härmed intygas, att direktör Robert Tolf sedan år 1890 och till sitt frånfälle den 21 december 1903 innehaft befattningen som botanist och torfgeolog vid svenska mosskulturföreningen. Han har under denna tid genom sina noggranna undersökningar af mossar i de flesta af Sveriges län och genom sitt öfriga arbete i föreningens tjänst i hög grad bidragit till att öka vår kännedom om mossmarkernas bildningssätt, beskaffenhet och utbredning inom landet och därigenom såväl direkt som indirekt till mosskulturens och torfindustriens utveckling.

Jönköping den 18 januari 1904.

För svenska mosskulturföreningen:

Hj. Palmstierna.
Ordförande.

H. v. Feilitzen.
Föreståndare.

Styrelsen för frökontrollanstaten i Jönköping får härmed på begäran vitsorda det sällsporda nit och den synnerliga skicklighet, hvarmed numera aflidne direktör Rob. Tolf, hvilken den 1 januari 1896 tillträdde befattningen såsom föreståndare för frökontrollanstalten i fråga, städse fullgjort sina åligganden; och hvarigenom han dels utvecklat anstalten, så att den numera intager ett af de främsta rummen inom landet, och dels särskildt inom Jönköpings län höjt den odlade sädens kvalité och därmed jämväl jordbruket.

Jönköping den 20 januari 1904.

Å styrelsens vägnar:

James Hamilton.

G. Lindman.»

Utskottets yttrande.

Utskottet, som erkänner det förtjänstfulla i direktören Tolfs verksamhet och behjärtar hans änkas belägenhet i ekonomiskt afseende, anser sig dock icke kunna tillstyrka bifall till ofvannämnda, af enskilde motionärer framlagda förslag, då utskottet anser, att pension af det föreliggande slaget endast efter pröfning af och på grund af framställning från Kungl. Maj:t möjligen må kunna beviljas.

Utskottet hemställer alltså,

att Johanssons med flere ifrågavarande motion icke må af Riksdagen bifallas.

Ang. en inom Andra Kammaren väckt motion.

35:o) Uti en inom Riksdagens Andra Kammare väckt motion (n:o 138) har herr *J. Olsson* i Stockholm m. fl. föreslagit, att Riksdagen ville åt vaktmästaren hos Andra Kammaren *Anders Gustaf Malmberg* bevilja en årlig pension af fyrahundra kronor, att utgå på allmän indragningsstat under Malmbergs återstående lifstid från och med 1905 års början.

Till stöd för motionen har anförts följande:

»Förre förste vaktmästaren hos Andra Kammaren Anders Gustaf Malmberg är född den 1 januari 1832 och har således nu uppnått 72 års ålder. Visserligen har Malmberg äfven vid innevarande riksdag ånyo sökt och erhållit anställning såsom vaktmästare hos kammaren; men till följd af sin höga ålder och äfven sjuklighet torde det vara uppenbart, att Malmberg icke längre än till riksdagens slut kan tänka på att bestrida vaktmästarebefattningen.

Vid sådant förhållande föreställa vi oss, att Riksdagen icke gärna skall underlåta att bevilja denne gamle trotjänare en skälig pension, sedan han blifvit oförmögen att tjänstgöra. Och vi hafva fördenskull trott oss böra hos Riksdagen föreslå Malmberg till erhållande af en årlig pension af fyrahundra kronor, motsvarande ungefärligen den aflöning han såsom Andra Kammarens vaktmästare för närvarande åtnjuter.

Malmberg har förutom sin anställning hos Riksdagen innehaft ordinarie befattning såsom vaktmästare i riksgäldskontoret under tillsammans icke mindre än trettioett år. Från riksgäldskontorets änke- och pupillkassa åtnjuter Malmberg en årlig pension af 700 kronor.

Hos Riksdagen har Malmberg tjänstgjort såsom vaktmästare i nära fyrtio år, nämligen först i denna egenskap hos Bondeståndet vid 1865—1866 års riksdag samt därefter hos Andra Kammaren vid alla följande riksdagar efter representationsförändringen, från och med 1867 års till och med 1904 års riksdag. Dessutom har Malmberg tjänstgjort såsom vaktmästare hos ett stort antal parlamentariska kommittéer. Sin tjänst har Malmberg, såsom särskildt Andra Kammarens ledamöter torde kunna vitsorda, städse skött med den största plikttrohet, noggrannhet, nit och skicklighet, samt sålunda väl gjort sig förtjänt att från Riksdagens sida erhålla en pension, som sätter honom i stånd att erhålla en välförtjänt hvila och en så vidt möjligt ekonomiskt bekymmerfri ålderdom, sedan hans aftagande krafter icke längre tillåta honom att fortsätta med den tjänstgöring, han under så lång tid och på ett så hedrande sätt ägnat åt representationen.

Tilläggas bör, att Malmberg är gift med Emma Millqvist, som är född den 31 augusti 1832 och mycket sjuklig, så att hon icke längre är arbets-

för. Den jämförelsevis icke synnerligen betydande pension af 700 kronor, som Malmberg åtnjuter från riksgäldskontorets änke- och pupillkassa, kan således icke, särskildt under nu rådande höga lefnadskostnader i Stockholm, räcka till familjens nödtorftiga bärgning.»

Utskottet hemställer,

att Riksdagen må åt vaktmästaren hos Andra Kammaren Anders Gustaf Malmberg bevilja en årlig pension af 400 kronor, att utgå på allmän indragningsstat under Malmbergs återstående lifstid från och med 1905 års början.

Ang. anslaget till allmänna indragningsstaten. [23.]

36:o) Kungl. Maj:t har i statsverkspropositionen under tionde hufvudtiteln, punkt 23, föreslagit, att anslaget till allmänna indragningsstaten måtte höjas med 29,065 kronor, eller från 1,990,752 kronor till 2,019,817 kronor.

Statsrådet och chefen för finansdepartementet har meddelat, att utgifterna från detta anslag hafva i runda tal uppgått år 1898 till 2,150,700 kronor, år 1899 till 2,147,900 kronor, år 1900 till 2,181,200 kronor, år 1901 till 2,157,300 kronor och år 1902 till 2,162,200 kronor, hvadan anslaget torde böra ökas med ett belopp, som för jämnande af riksstatens slutsumma upptoges till 29,065 kronor.

Utskottet hemställer,

att Riksdagen må i riksstaten för år 1905 höja anslaget till allmänna indragningsstaten från 1,990,752 kronor till 2,019,817 kronor, eller med 29,065 kronor; dock med rätt för utskottet att vid uppgörande af riksstaten för år 1905 i anslagets slutsumma vidtaga den jämkning, som för jämnande af riksstatens slutsumma kan finnas erforderlig.

Extra anslag.

Ang. anslaget till upprätthållande af arméns pensionering. [24.]

37:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts i punkt 24 af tionde hufvudtiteln gjorda framställning och i likhet med hvad under en följd af år ägt rum, hemställer utskottet,

att å extra stat för år 1905 må anvisas ett förslagsanslag af 1,540,000 kronor, att användas såväl till upprätthållande af arméns pensionskassas egen pensionering med fastställda pensionsbelopp, mot skyldighet för pensionskassan att afstå det för året densamma tillkommande vederlag för de till statsverket indragna rusthållsafgifterna, som ock till fyllnadspensioner i enlighet med fastställda grunder för sådana pensioners utgående.

Ang. förstärkning af statsbidraget till pensionering af änkor och barn efter befäl och underbefäl vid armén.

[25.]

38:o) Med tillstyrkande af bifall till Kungl. Maj:ts uti punkten 25 under denna hufvudtitel gjorda framställning och under hänvisning till det vid mom. 1:o härofvan intagna utdrag af statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden den 11 december 1903, hemställer utskottet,

att till förstärkande af det i 1904 års riksstat uppförda anslag för statsbidrag till pensionering af änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid armén, må på extra stat för år 1905 anvisas ett belopp af 9,410 kronor.

Ang. extra anslag till en anstalt för ålderdomsunderstöd åt barnmorskor.

39:o) Kungl. Maj:t har i en till Riksdagen den 11 mars innevarande år aflåten proposition (n:o 46) föreslagit Riksdagen, bland annat, att för år 1905 anvisa å riksstatens tionde hufvudtitel ett extra anslag å 7,500 kronor att användas till bestridande af kostnaderna för organisationen af en anstalt för beredande af ålderdomsunderstöd åt barnmorskor.

Med hänvisning till det vid punkt 4:o) här ofvan intagna statsrådsprotokollet öfver civilärenden sistnämnda dag samt till utskottets yttrande under samma punkt, får utskottet hemställa,

att Riksdagen må för år 1905 anvisa å riksstatens tionde hufvudtitel ett extra anslag å 7,500 kronor att användas till bestridande af kostnaderna för organisationen af en anstalt för beredande af ålderdomsunderstöd åt barnmorskor.

Stockholm den 2 maj 1904.

På statsutskottets vägnar:

HUGO TAMM.

Reservationer:

vid *punkt 13:o)* (angående ändring i bestämmelserna om provinsialläkares rätt till pension):

af herrar *P. Pehrson, H. Andersson, N. Boström, D. Persson, A. Petersson, P. Olsson, J. A. Sjö, N. Nilsson, C. J. Ödman* och *C. G. Johansson*, hvilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hafva följande lydelse:

»Då det synes utskottet olämpligt att nu, beträffande provinsialläkarnes pensionering, fastslå bestämmelser, som till äfventyrs kunde komma att stå i strid med grunderna i det allmänna förslag till civile tjänstemäns pensionering, hvilket inom den närmaste framtiden torde vara att förvänta, hemställer utskottet,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning icke må af Riksdagen bifallas»;

vid *punkt 15:o)* (angående biskopspension):

af herrar *P. Pehrson, D. Persson, A. Petersson P. Olsson, J. A. Sjö* och *N. Nilsson*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa,

att Kungl. Maj:ts framställning icke måtte af Riksdagen bifallas;

vid *punkt 19:o)* (angående pension för e. o. professoren M. K. Löwegren):

af herrar *H. P. P. Tamm, I. Wijk, A. G. L. Billing, F. E. Pettersson, P. Sörensson*, grefve *C. O. Taube, C. J. G. Swartz* och *J. A. Lillieskölд*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa,

att Riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning, må medgifva, att extra ordinarie professorn vid universitetet i Lund Michael Kolmodin Löwegren må från och med månaden näst efter den, i hvilken afsked från extra ordinarie professorsbefattningen varder honom beviljadt, under sin återstående lifstid uppbära pension till belopp af 3,800 kronor årligen;

vid *punkt 34:o)* (angående pension till direktören R. Tolfs änka Wilhelmina Albertina Tolf, född Elander):

af herrar *P. Pehrson*, *H. Andersson*, *N. Boström*, *A. Petersson*, *P. Olsson*, *J. A. Sjö*, *N. Nilsson*, *C. J. Ödman* och *G. Lindgren*, hvilka ogillat den af utskottet använda motiveringen;

af herrar *Å. H. Hammarskjöld* och *C. G. Johansson*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa,

att framlidne direktören Robert Tolfs änka Wilmina Albertina Tolf, född Elander, må, så länge hon förblifver änka, åtnjuta en årlig pension af 500 kronor att utgå från och med år 1905.

Bil. Litt. A.

Allmänna indragningsstaten.

Ny anvisning.	Kronor	Öre
Arbetarne vid Karlsborgs fästningsbyggnad, snickeriförmannen Anders Gustaf Widbom, murareförmännen Daniel Holmgren och Sven Johan Johannesson Qvist samt arbetaren Carl Abrahamsson Stång, hvardera 300 kronor, pension	1,200	—
Förvaltaren vid ammunitionsfabrikens afdelning å Marieberg Carl Wilhelm Sjöstedt, pension	1,680	—
Sergeanten vid lifgardet till häst Frans Andersson Lindqvist, fyllnadspension	540	—
f. Materialförvaltaren vid statens järnvägsbyggnader Johan Andersson, pensionsförhöjning	800	—
Vaktmästaren hos länsstyrelsen i Gäfleborgs län Anton Fredrik Bouveng, pension	600	—
Landssekreteraren i Kalmar län Adolf Westrin, pension	5,000	—
Understöd åt f. d. folkskolelärare, som tagit afsked före 1867	7,000	—
Ålderdomsunderstöd åt lärare och lärarinnor vid småskola eller mindre folkskola samt biträdande och e. o. lärare och lärarinnor vid folkskola, hvilka efter minst 15 års oförvitlig tjänstgöring afgått från tjänsten före utgången af år 1891	19,400	—
e. o. Professorn vid universitetet i Lund Michael Kolmodin Löwegren, pension	3,500	—
Lärarinnan vid högre lärarinneseminariet Amy Sofia May, pension	400	—
Öfverlärarinnan vid tekniska skolan i Stockholm Eleonora Vilhelmina Amalia Brandt, pension	900	—
Vaktmästaren vid tekniska skolan i Stockholm A. Lindbergs änka, Katarina Lindberg, pension	320	—
Renskrifvaren i ecklesiastikdepartementet Oskar Wilhelm Helin, pension	600	—
Vaktmästaren vid högre allmänna läroverket i Halmstad Karl Elias Lindström, pension	500	—
e. o. Professorn vid universitetet i Uppsala Leopold Fredrik Läffler, pension	3,300	—
Intendenten vid naturhistoriska riksmuseum, professorn F. A. Smitts änka Freja Brigitta Coralia Smitt, född Pålman, pension	600	—
Kartografen vid rikets allmänna kartverk Nils Axel Ahlberg, pension	2,000	—
Kartografen vid rikets allmänna kartverk Lars August Kjebon, pension	2,000	—
f. Stenarbetaren Johan Erik Johansson från Öjebyn, pension	150	—
Skogsingenjören Johan Fredrik von Heideken, pension	2,000	—
Skogsingenjören Oscar Alfred Kopp, pension	2,000	—
f. Läraren vid landtbruksinstitutet vid Ultuna C. J. A. Segerströms änka Ida Bernhardina Segerström, född Fyhn, pension	300	—
Inspektoren vid Alnarp Svante Forsberg, pension	3,500	—
Vaktmästaren hos Riksdagens Andra Kammare Anders Gustaf Malmberg, pension	400	—
Summa	58,690	—

Bil.

Tabell öfver ordinarie anslagen under

1904 års riksstat anslår: Anvisning i kontant. Kronor.	ö.	
		Pensions- och
		A. Pen-
112,286	—	Civilstatens pensionskassa:
		Pensionsstaten för civile ämbets- och tjänstemän
		Dito för deras änkor och omyndiga barn
		Ersättning för mistade löneinnehållningar
		Dito för nådårs- och begrafningshjälpsbesparingar
		För pensionering af kommissionslandtmätare jämte deras änkor och barn
		För dito af tjänstemän och betjänte vid skogsstaten och skogsskolorna
		Eör dito af föreståndare, lärare och betjänte vid tekniska högskolan
		För dito af ämbets- och tjänstemän samt betjänte vid väg- och vattenbygg- deras änkor och barn
136,013	—	Arméens pensionskassa:
		Ersättning för mistade löneinnehållningar
		Dito för nådårs- och begrafningshjälpsbesparingar
		Bidrag till pensionering af änkor och barn efter befäl och underbefäl med *Ökas* med
243,640	—	Vadstena krigsmanshuskassa
83,000	—	Förhöjning i gratialen åt afskedadt indelt manskap
389,470	—	Flottans pensionskassa:
		Ersättning för mistade inkomster:
		Till pensionsfonden
		» gratialfonden
		Till pensionering af flottans befäl och underbefäl med vederlikar, *förslagsanslag*
		Till pensionering af flottans och lotsverkets gemenskap (däraf högst 9,030 kronor inrättade invalidstat) *förslagsanslag.* Nuvarande belopp
		Ökas med
Trpt 964,409	—	

Litt. B.

riksstatens Tionde hufvudtitel.

			Förslag till blifvande riksstat: Anvisning i kontant. Kronor.	ö.
indragningsstaterna.				
sionsstaten.				
.....		37,500: —		
.....		45,000: —		
.....		2,246: —		
.....		6,540: —		
.....		7,200: —		
.....		9,000: —		
.....		3,500: —		
nadsstyrelsen, hvilka uppbära lön på ordinarie stat, äfvensom af		1,300: —	112,286	—
.....		4,640: —		
.....		28,080: —		
vederlikar. Nuvarande belopp	103,293: —			
.....	9,410: —	112,703: —	145,423	—
.....			243,640	—
.....			83,000	—
.....	36,320: —			
.....	16,650: —	52,970: —		
.....		270,000: —		
till den för daglönare å f. d. timmermans- och handtverksstaterna	66,500: —			
.....	100,000: —	166,500: —	489,470	—
		Transport	1,073,819	—

	1904 års riksstat anslår: Anvisning i kontant. Kronor.	ö.	
Trpt	964,409	—	
	60,350	—	Invalidhusfonden
	2,400	—	För blesserade öfver- och underofficerare, *reservationsanslag*
	25,000	—	För gäldande af statens andel i kostnaden för pensionering af lasarettsläkare,
	6,700	—	Bidrag till sjuksköterskors pensionering, *förslagsanslag*
			Till bestridande af statens bidrag till pensionering af barnmorskor, *förslags-*
			Till gäldande af kostnaden för förvaltningen af barnmorskornas pensionsanstalt
	78,000	—	Bidrag till handelsflottans pensionsanstalt att af tullmedlen direkt utgå, *för-*
	82,531	—	Bidrag till pensionering af änkor och barn efter lärare vid allmänna läroverk,
	19,000	—	Bidrag till pensionering af lärarinnor vid högre flick- och samskolor, *förslags-*
	622,873	—	Bidrag till folkskolelärares pensionering
	63,500	—	Bidrag till folkskolelärarnes änke- och pupillkassa
	6,000	—	Bidrag till kungl. teaterns pensionskassor
S:gr	1,930,763	—	
			B. **Allmänna**
	1,990,752	—	Till diverse föremål, *förslagsanslag.* Nuvarande belopp
			Ökas med
S:a	3,921,515	—	

		Förslag till blifvande riksstat: Anvisning i kontant. Kronor.	ö.
Transport		1,073,819	—
.....		60,350	—
.....		2,400	—
förslagsanslag		25,000	—
.....		6,700	—
anslag (nytt)		20,000	—
förslagsanslag, högst (nytt)		11,000	—
slagsanslag		78,000	—
pedagogier, seminarier m. m.		82,531	—
anslag		19,000	—
.....		622,873	—
.....		63,500	—
.....		6,000	—
S:gr		2,071,173	—
indragningsstaten.			
.....	1,990,752: —		
.....	29,065: —	2,019,817	—
Summa		4,090,990	—

Bil. Litt. C.

Tabell öfver extra ordinarie anslagen under riksstatens Tionde hufvudtitel.

Pensionsstaten.	Kronor	öre
För upprätthållande af arméens pensionskassas egen pensionering samt till fyllnadspensioner, *förslagsanslag*	1,540,000	—
Till förstärkande af det i 1904 års riksstat uppförda anslag till pensionering af änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid arméen	9,410	—
» bestridande af kostnaderna för organisationen af en anstalt för beredande af årderdomsunderstöd åt barnmorskor	7,500	—
Summa	1,556,910	—

Stockholm, Ivar Hæggströms Boktryckeri A. B., 1904.